

Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної кібернетики та інформатики

*Шоста Всеукраїнська наукова
Інтернет-конференція*

**"Актуальні проблеми сьогодення:
науковий підхід до їх вирішення"**

30-31 жовтня 2011 р.

Тернопіль – 2011

Актуальні проблеми сьогодення: науковий підхід до їх вирішення. Матеріали Шостої Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції 30-31 жовтня 2011 р. – Тернопіль: Тайп, 2011. – 85 с.

Збірник підготовлено за матеріалами Шостої Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції кафедри економічної кібернетики та інформатики Тернопільського національного економічного університету від 30-31 жовтня 2011 р.

Організаційний комітет: д.е.н., доцент Ляшенко О.М. – голова оргкомітету, завідувач кафедри ЕКІ ТНЕУ;
д.ф.-м.н., професор Боднар Д.І. – професор кафедри ЕКІ ТНЕУ;
д.е.н., професор Гуцайлюк З.В. – професор кафедри обліку у виробничій сфері ТНЕУ;
д.ф.-м.н., професор Недашковський М.О. – професор кафедри ЕКІ ТНЕУ;
д.т.н., професор Рогатинський Р.М. – проректор з наукової роботи ТНТУ ім. Івана Пулюя;
к.е.н. Мачуга Р.І. – секретар конференції, доцент кафедри ЕКІ ТНЕУ.

Друкується на підставі рішення кафедри економічної кібернетики та інформатики ТНЕУ, протокол № 3 від "9" листопада 2011 р.

Відповідальний за випуск: д.е.н., доцент Ляшенко О.М.

Тексти матеріалів конференції подаються в авторській редакції. Відповідальність за точність, достовірність і зміст поданих матеріалів несуть автори.

Наша адреса: 46020, м. Тернопіль, майдан Перемоги, 3, к. 2212.

URL Інтернет-конференції: <http://www.konferenciaonline.org.ua/>

Секція 1. Інформаційні системи і технології

¹Демченко В.О., к.фарм.н., ²Ткаченко Н.О., к.фарм.н., доц.,

³Демченко В.О., к.фарм.н., ⁴Суховий Г.П., к.фарм.н., доц.

Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя
Кафедра управління і економіки фармації, ¹асистент, ²доцент, ³старший викладач, ⁴доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

У сучасних умовах ефективно управління є цінним ресурсом організації, разом з фінансовими, матеріальними, людськими і іншими ресурсами.

Основною метою будь-якого вдосконалення управління є підвищення ефективності функціонування, яка визначається отриманням максимуму прибутку, або мінімізації сукупних витрат в процесі функціонування керованого об'єкту.

Отже, підвищення ефективності управлінської діяльності стає одним з напрямів вдосконалення діяльності підприємства в цілому.

Якісний стрибок в підвищенні ефективності управлінської праці нині можливо при широкому застосуванні інформаційних технологій, наукових методів управління і побудованих на їх основі комп'ютерних систем управління.

Для вирішення цих питань в автоматизованій технології управління обов'язково мають бути реалізовані такі вимоги, як одноразове введення в систему управління виникаючої змінної інформації і багатократне використання її для вирішення усього комплексу автоматизованих завдань, охоплення у будь-якому управлінському завданні усього процесу управління, включаючи отримання інформації, її аналіз, формування керівної дії, формування необхідних для реалізації цього рішення документів, виведення мінімуму вихідної інформації. Крім того - це мінімальна вартість системи, мінімальні матеріальні, тимчасові і трудові витрати на її впровадження і експлуатацію; мінімальні витрати на підготовку персоналу об'єкту, що автоматизується, до роботи в умовах функціонування комп'ютерної системи управління; висока економічна ефективність цієї системи управління.

Найефективніший спосіб зниження вартості будь-якого товару, у тому числі автоматизованої системи управління - його серійне виробництво. Найефективніший спосіб зниження експлуатаційних витрат, які в умовах створення автоматизованих систем управління в основному складаються з суми заробітної плати спеціального обслуговуючого персоналу, - це виключення самої потреби в змісті такого персоналу, тобто створення систем автоматичного управління для економічних об'єктів. Об'єднуючи обидва напрями, отримаємо

одне - розробка, створення і серійне промислове виробництво систем управління масовими економічними об'єктами.

Однією з таких є автоматизована система на базі програмного забезпечення "1С: Підприємство", яка призначена для вирішення широкого спектру завдань автоматизації обліку і управління, розрахована на масового користувача, що задовольняє при цьому потребам більшості підприємств, оскільки керівникові, з одного боку, потрібне рішення, відповідне специфіці саме його підприємства, але, з іншого боку, він розуміє переваги застосування перевіреного продукту.

Таким чином, використання автоматизованих систем управління серійного виробництва дозволить ефективно вирішувати як прості управлінські завдання, так і складні, пов'язані з пошуком оптимальних господарських рішень, або оптимізаційні завдання в різних областях, у тому числі і фармацевтичній.

e-mail: dem_vo@inbox.ru

Кльомін О.С.

*Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів
Кафедра захисту інформації, студент*

USB-TOKEN – БЕЗПЕЧНА АВТОРИЗАЦІЯ В СУЧАСНИХ СИСТЕМАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ДОСТУПУ

Ідентифікація за допомогою «логіна» і «пароля» - річ буденна. Однак, така схема «розпізнавання» користувача системою дещо застаріла з точки зору безпеки та зручності використання. Найчастіше, збільшення акценту на захист інформації знижує комфортність контролю доступу для користувача. Так, паролі створені відповідно до необхідного рівня стійкості (використання букв різного регістру, цифр, розділових знаків і службових символів, довжина мінімум 8 символів) важкі для запам'ятовування кінцевому користувачеві.

До проблем пароліної аутентифікації можна віднести ще й легкість підбору по словнику, і перебором (особливо коротких паролів). Також пароль може бути перехоплений або підглянений при його введенні або отриманий шляхом застосування насильства до його власника. Сучасна тенденція - використання двофакторної аутентифікації на основі USB-токенів.

USB-токен —персональний пристрій доступу до інформаційних ресурсів, повнофункціональний аналог смарт-карти, виконаний у вигляді usb-брелока. Токен призначений для безпечного зберігання і використання паролів, цифрових сертифікатів, ключів шифрування і електронних цифрових підписів.

Електронний ключ служить для суворої двофакторної аутентифікації, захисту електронної переписки, встановлення захищених з'єднань (VPN, SSL), проведення фінансових транзакцій та криптографічного захисту інформації.

Їх широко застосовуються в системах захищеного документообігу, електронних платежів, у системах надання звітності в державні органи і в системах клієнт-банк. Вони виступають як єдиний пристрій для доступу до всіх ресурсів корпоративної мережі і легко інтегруються з системами і додатками, що підтримують технології смарт-карт і РКІ.

Користувачеві досить під'єднати токен, ввести PIN-код, і він відразу отримує доступ до мережевих ресурсів. Також існують варіанти токенів зі встроєною радіочастотною міткою (RFID Radio Frequency IDentification). Завдяки цій мітці вони можуть використовуватися замість смарт-карти для доступу в приміщення.

Таким чином, RFID токени є елементом комплексного захисту: один ключ служить і для доступу в приміщення, і для доступу до комп'ютера. А це означає, що зловмисник не зможе скористатися комп'ютером за відсутності працівника на робочому місці: щоб покинути приміщення, потрібно витягти токен з USB-порту комп'ютера і піднести його до приймача замку біля дверей, а при відключенні токена від USB-порту комп'ютера користувача сесія автоматично блокується.

Ще одним видом є USB-ключ з генератором одноразових паролів (OTP - One Time Password). Ці паролі особливо актуальні при віддаленій роботі користувача, наприклад, співробітника, що знаходиться за комп'ютером в готелі або офісі клієнта. Згенерований токеном пароль дійсний тільки під час поточної сесії, якщо цей пароль буде перехоплений (адже не можна бути впевненим, що чужий комп'ютер безпечний), то зловмисник не зможе ним скористатися - пароль втратить актуальність. Фактично аутентифікація через OTP токен є аналогом VPN - але без настройки комп'ютера і взагалі встановлення будь-якого додаткового ПЗ, що дуже актуально під час роботи за чужим комп'ютером.

Література

1. US Personal Identity Verification (PIV) // National Institute of Standards and Technology. – Режим доступу: <http://csrc.nist.gov/publications/fips/fips201-1/FIPS-201-1-chng1.pdf>

2. Модуль криптографічного захисту «USB-Token» // Компанія «Криптомаш». – Режим доступу: http://www.cryptomach.com/ua/our_products.html?c=10&m=9

e-mail: pada2sh@mail.ru

*Красиленко В.Г., к.т.н., с.н.с.
ВСЕІ Університету «Україна», м. Вінниця
Кафедра інформаційних технологій, професор
²Яцковський В.І., к.т.н., ³Яцковська Р.О.
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця
²Кафедра альтернативних джерел енергії., доцент
³Кафедра економічної кібернетики, асистент*

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ БАГАТОПОРТОВОЇ НЕЙРОМЕРЕЖЕВОЇ ГЕТЕРОАСОЦІАТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ З АДАПТИВНО-ЕКВІВАЛЕНТНІСТНИМ НЕЛІНІЙНИМ ЗВАЖУВАННЯМ

Вступ, огляд та аналіз публікацій. В системах розпізнавання образів, моделювання нейрофізіологічних процесів, біометричних ідентифікаційних, оптимізаційних та керуючих робото-технічних використовуються відповідні нейропарадигми та моделі асоціативної пам'яті. Відома ціла низка нейронних моделей та мереж типу Хопфілда, двосторонньої пам'яті Коско, тощо [1]. В роботах [2, 3, 4] були запропоновані та досліджені еквівалентні моделі нейромережових автоасоціативної та гетероасоціативної пам'яті (ГАП), результати моделювання яких підтвердили, що такі еквівалентні моделі (ЕМ), базові та модифіковані, мають такі переваги як суттєве збільшення ємності пам'яті та можливість зберігати сильнокорельовані образи значної розмірності. Ці дослідження ЕМ ГАП показали, що ці моделі дозволяють розпізнавати вектори з 1024 компонентами та значними відсотками (до 25-30%) ушкоджень, при ємності мережі яка в 3-4 рази перевищує кількість нейронів. Але в цих роботах досліджувалися лише однопортові ГАП та проводилося їх моделювання на невеликій кількості конкретних реальних взаємопов'язаних реальних зображень розмірністю 128×128 та 64×64 пікселів. Поява роботи [5], ідея якої базується на роботі [6], де розглядалися відповідно багатопортові нейронні мережі та багатопортова автоасоціативна пам'ять (БАП), стимулює необхідність дослідження можливостей застосування ЕМ для створення багатопортової гетероасоціативної пам'яті (БГАП). Сутність математичних моделей та принципів побудови і реалізації автоасоціативної пам'яті (АП) на базі ЕМ з часо-імпульсним інтегруванням детально описана в роботі [5]. Але результатів дослідження такої ЕМ АП та вивчення впливу параметрів моделі на характеристики АП на достатній вибірці реальних зображень не наводилося.

Таким чином вищенаведений огляд та аналіз публікацій дозволяє визначити, як одне з важливих завдань, **подальші дослідження та моделювання еквівалентністних моделей**, пристосованих для реалізації не автоасоціативної пам'яті а більш загальної гетероасоціативної (ГАП), причому багатопортової, та визначення характеристик таких моделей.

Теоретичні основи, моделі БГАП та результати їх дослідження та моделювання. Нехай для навчання БГАП використовується М пар

взаємопов'язаних N -елементних бінарних векторів: $\bar{S}X^m = \{0,1\}_m^N$, (вхідні) та $\bar{S}Y^m = \{0,1\}_m^N$ (вихідні). Правило навчання полягає в формуванні матриці TXU (для простоти у формулах позначається просто T) вагових коефіцієнтів синаптичних зв'язків для різних, представлених нижче моделей (I, II, III, IV), за наступними формулами (1,2,3,4):

$$I) T_{i,j} = \frac{1}{M} \sum_{m=1}^M T_{i,j}^m = \frac{1}{M} \sum_{m=1}^M (SX_i^m \dot{\sim} SY_j^m), \text{ де } i, j = 1, \dots, N \text{ (для простої моделі)} \quad (1)$$

$$II) T_{i,j}^\alpha = \frac{1}{M} \sum_{m=1}^M (T_{i,j}^m \dot{\sim} \alpha_j) = T_{i,j} \cdot \alpha_j + \bar{T}_{i,j} \cdot \bar{\alpha}_j, \quad (2)$$

для моделі БГАП з зважуванням вектором коефіцієнтів α_j кореляції елементів

вхідних образів, де $\alpha_j = \left[\frac{\sum_{m=1}^M SX_j^m}{M} \dot{\sim} \frac{\sum_{m=1}^M SX_j^m}{M} \right] + 0,5$, (для вхідних векторів) і

$\alpha_j = \left[\frac{\sum_{m=1}^M SY_j^m}{M} \dot{\sim} \frac{\sum_{m=1}^M SY_j^m}{M} \right] + 0,5$, (для вихідних векторів);

$$III) T_{i,j}^{\beta_n} = \frac{1}{M} \sum_{m=1}^M (|\beta_n| \dot{\sim} (SX_i^m \dot{\sim} SY_j^m)), \quad (3)$$

для моделі БГАП з адаптивним високопорядковим зважуванням, де $\beta_n = 0,5 \left[1 + (2\beta - 1)^k \right]$ ($k \in 1,3,5,\dots$) та $\beta = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N (SX_i^m \dot{\sim} SX_{i,inp}^p)$, крім того $|\beta_n| = \max(\beta_n, \bar{\beta}_n)$. Таким чином, β є скалярною нормалізованою еквівалентністю деякого p -го вхідного вектора $\bar{S}X_{inp}^p$ з кожним з M запам'ятованих у БГАП векторів $\bar{S}X^m$;

$$IV) T_{i,j}^{\alpha,\beta_n} = \frac{1}{M} \sum_{m=1}^M (|\beta_n| \dot{\sim} \alpha_j \dot{\sim} (SX_i^m \dot{\sim} SY_j^m)), \quad (4)$$

для моделі БГАП з подвійним зважуванням.

Відгук БГАП на набір вхідних образів знаходиться за наступною формулою:

$$\bar{S}_{out}^p(t+1) = \bar{\varphi} \left[\frac{1}{M} \left\{ \frac{1}{N} \left\{ \left(S\bar{X}_{inp}^p(t) \dot{\sim} TX_M \right) \dot{\sim} TY_M \right\} - \left(\frac{1}{M} \left\{ \frac{1}{N} (S\bar{X}_{inp}^p(t) \dot{\sim} TX_M) \dot{\sim} TY_M \right\} \right) \right\} \right], \quad (5)$$

де $\left(\dot{\sim} \right)$ та $\left(\ddot{\sim} \right)$ є операціями еквівалентнісного та нееквівалентнісного множення вектора $\bar{S}^p$ на матрицю TX_M або TY_M , крім того, матриця TX_M є набором векторів $\bar{S}X^m$ і має розмірність $N \times M$, а матриця TY_M є набором векторів $\bar{S}Y^m$ і має розмірність $M \times N$.

Якщо позначити вектор $\bar{\beta}^p = \{\beta_1^p, \dots, \beta_m^p, \beta_M^p\}$ нормалізованих еквівалентностей вхідного p -го вектора з усіма M запам'ятованими образами, а

набір вхідних векторів представити матрицею $S_{inp} = \bigcup_{p=1}^P \bar{S}_{inp}$, набір вихідних - матрицею $S_{out} = \bigcup_{p=1}^P \bar{S}_{out}$, то функціонування БГАП описується наступною моделлю:

$$S_{out}(t+1) = \Phi \left[\frac{1}{M} \left\{ \gamma \left\{ \frac{1}{N} \left(S_{inp}^\alpha(t) \dot{\otimes} TX_M \right) \right\} \dot{\otimes} TY_M \right\} - \left(\frac{1}{M} \left\{ \gamma \left\{ \frac{1}{N} \left(S_{inp}^\alpha(t) \dot{\otimes} TX_M \right) \right\} \dot{\otimes} TY_M \right\} \right) \right] \quad (6)$$

де $\beta_n^{mp} = \gamma(\beta^{mp}) = 0,5(1 + (2\beta^{mp} - 1)^k)$ є нелінійний коефіцієнт зважування, який залежить від вибраного параметра k та початкового β^{mp} коефіцієнта нормалізованої еквівалентності p -го вхідного та m -го навчального векторів, а кожен вхідний вектор вхідної матриці S_{inp} зважується вектором $\bar{\alpha}$, що дає зважену матрицю $S_{inp}^\alpha = \bigcup_{p=1}^P \bar{S} X_{inp}^\alpha = \bigcup_{p=1}^P (\bar{S} X_{inp} \sim \bar{\alpha})$.

Реалізація найбільш узагальненої (IV) моделі БГАП, яка описується формулою (6), потребує матрично-матричних процедур в яких операція множення матриць замінена на операцію еквівалентності (нееквівалентності). Раніше в роботі [7] було показано, що реалізація так званих матрично-матричних еквіваленторів можлива на основі двох матрично-матричних перемножувачів. Це дозволяє для побудови БГАП ефективно використовувати високопродуктивні швидкодіючі спеціалізовані матричні процесори.

Моделювання БГАП в MathCad. На рис. 1 показаний результат моделювання БГАП, який підтверджує, що при подачі на вхід БГАП набору букв (друге зображення зліва) на виході отримуємо відгук (у першому ряду п'ять зображення), де вхідній букві відповідає інша наступна буква (букві q – буква w, букві w буква e, і так далі).

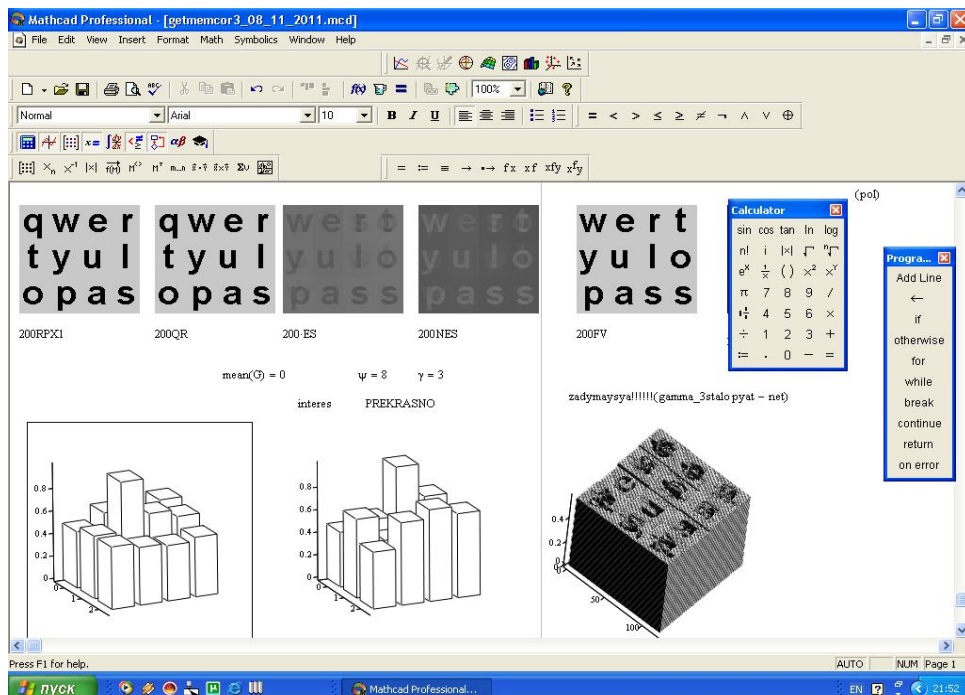

Рис. 1. Результати моделювання при подачі на вхід набору образів без завад

Для успішного розпізнавання коефіцієнт нелінійного перетворення дорівнював 3. В нижньому ряду показані значення сигналів нейронів прихованого прошарку, а у верхньому ряду третє та четверте зображення відповідають матрицям еквівалентнісного та нееквівалентнісного інтегрування, після порівняння яких формується вихідний відгук.

На рис. 2 та 3 показані результати моделювання БГАП при подачі на вхід набору образів з різними потужностями завад.

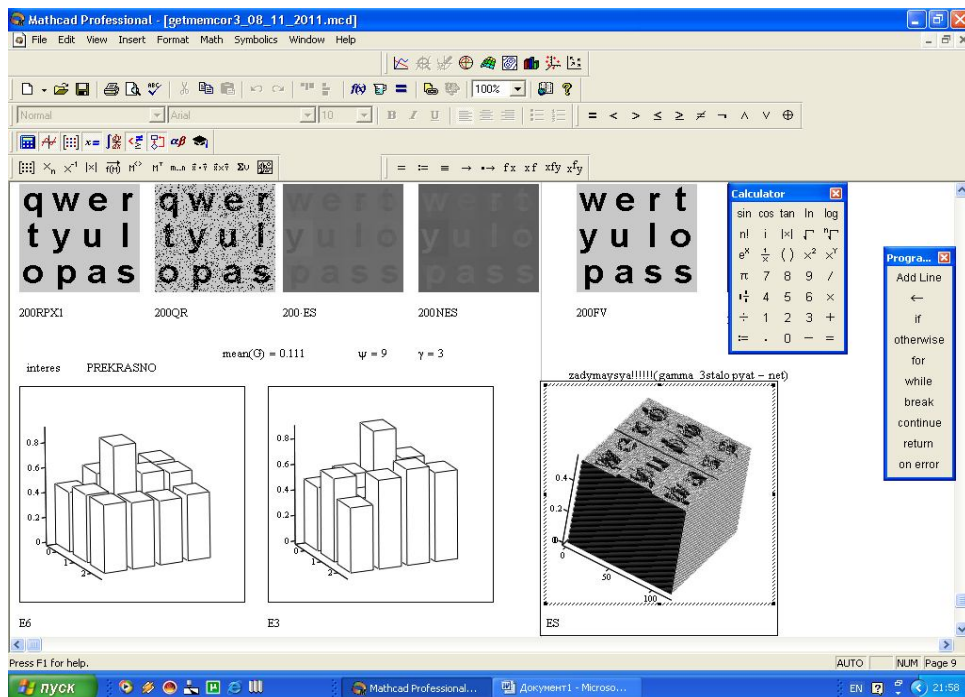

Рис. 2. Результати моделювання БГАП при подачі на вхід набору образів з умовною потужністю завад (11% ушкоджених пікселів)

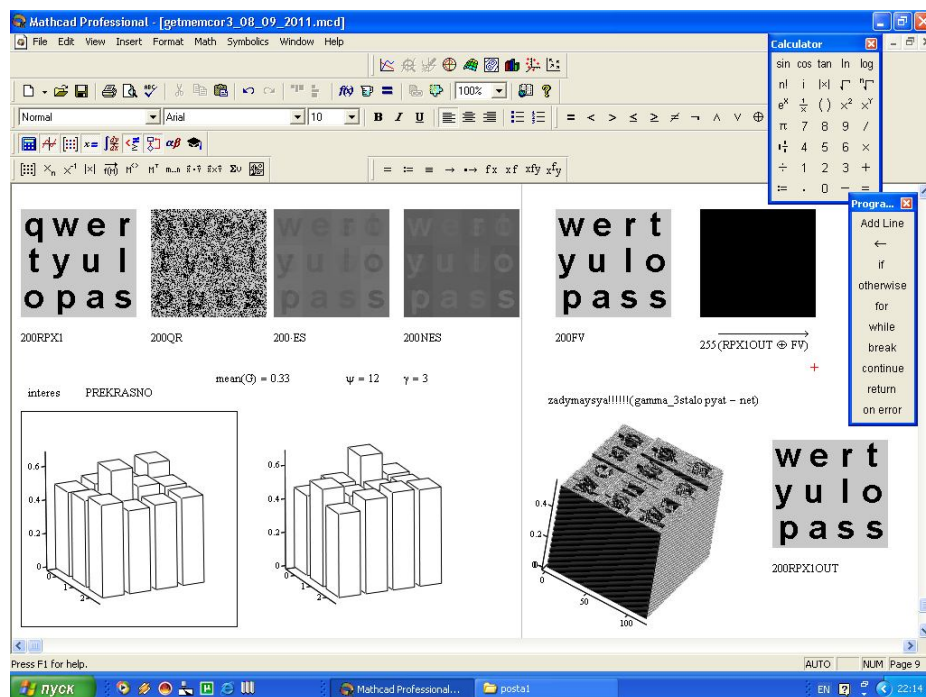

Рис. 3. Результати моделювання БГАП при подачі на вхід набору образів з умовною потужністю завад (33% ушкоджених пікселів)

Результати моделювання показують, що навіть при завадах до 33 % усі вхідні образи (12 букв) трансформуються у вихідні асоційовані образи (12 букв), причому різниці зображення (повністю темні) свідчать про усунення в процесі розпізнавання завад. Для нормальної роботи БГАП з такими параметрами достатньо нелінійності третього порядку, але лише зважування вектором $\vec{\alpha}$ дозволяє зменшити порядок нелінійності і покращити часові та якісні параметри БГАП.

Література

1. Руденко О.Г., Бодянский Е.В. Искусственные нейронные сети: Учебное пособие. – Харьков: ООО «Компанія СМІТ», 2005. – 408 с.
2. Красиленко В.Г., Яцковська Р.О., Яцковський В.І. Еквівалентністьна модель гетероасоціативної пам'яті та результати її моделювання. Збірник матеріалів 8 НТК ВСЕІ УУ. – 2008. – С. 116-118.
3. Красиленко В.Г. Деякі новітні результати та досягнення вітчизняної нейроінформатики // ВОТТІ. Збірник праць. 8 НТК (спецвипуск). – № 8. – С. 320-324.
4. Красиленко В.Г. Исследование и моделирование эквивалентностной модели гетероассоциативной памяти // В.Г. Красиленко, Р.А. Яцковская, В.И. Яцковский // Научная сессия НИЯУ МИФИ-2010. – Ч. 2. – М.: НИЯУ МИФИ, 2010. – С. 83-90.
5. Krasilenko V.G., Nikolskyu A.I., Yatskovskaya R.A., Yatskovsky V.I. "The concept models and implementations of multiport neural net associative memory for 2D patterns" in Optical Pattern Recognition XXII, edited by David P. Casasent, Tien-Hsin Chao, Proceedings of SPIE Vol. 8055 (SPIE, Bellingham, WA 2011) 80550T.
6. Красиленко В.Г., Яцковська Р.О. Результати моделювання еквівалентності моделі багатопортової асоціативної пам'яті. Матеріали 11 звітної НПК ВСЕІ УУ. – 2011. – Ч. 2. – С. 74-75.
7. Krasilenko V.G. The structures o Optical Neural Nets Based on New Matrix – Tensor Equivalental Models (MTEMS) and Results of Modeling / V.G. Krasilenko // Optical Memory and Neural Networks (Information Optics). – 2010. – Vol. 19. – P. 31-38.

e-mail: rimma_pr@inbox.ru, krasilenko@mail.ru

*Мельников А.Ю., к.т.н., доц.; Антонова Е.В., Чигирь С.А., студенты
Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск
Кафедра интеллектуальных систем принятия решений*

ПРОГРАММНАЯ СИСТЕМА ДЛЯ РАБОТЫ С ОТРАСЛЕВЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ СТАНДАРТАМИ

К отраслевым стандартам высшего образования относятся образовательно-квалификационная характеристика (ОКХ) и образовательно-профессиональная программа подготовки (ОПП), разрабатываемая научно-методической комиссией (НМК) при министерстве образования и науки,. Стандарты разрабатываются для каждой специальности (направления) каждого образовательно-квалификационного уровня (бакалавр, специалист, магистр) каждой отрасли знаний.

Образовательно-квалификационная характеристика описывает:

- компетенции специалиста;
- умения, которыми специалист обладает;
- типовые задачи, которые специалист способен решать.

Образовательно-профессиональная программа описывает:

- перечень учебных дисциплин с разделением на блоки содержательных модулей и темы в каждом блоке;
- привязку каждой темы к умениям, которыми должен обладать специалист.

Анализ доступных источников показал, что в настоящее время нет компьютерной системы, позволяющей решать задачи, связанные с автоматизацией обработки образовательных стандартов. Была поставлена задача разработки такой системы, позволяющей вносить, хранить и обрабатывать информацию. За основу принят отраслевой стандарт высшего образования по направлению подготовки 6.050101 – «Компьютерные науки» [1].

Проектирование системы выполнялось на языке UML [2]. Структура системы в виде диаграммы классов показана на рис. 1.

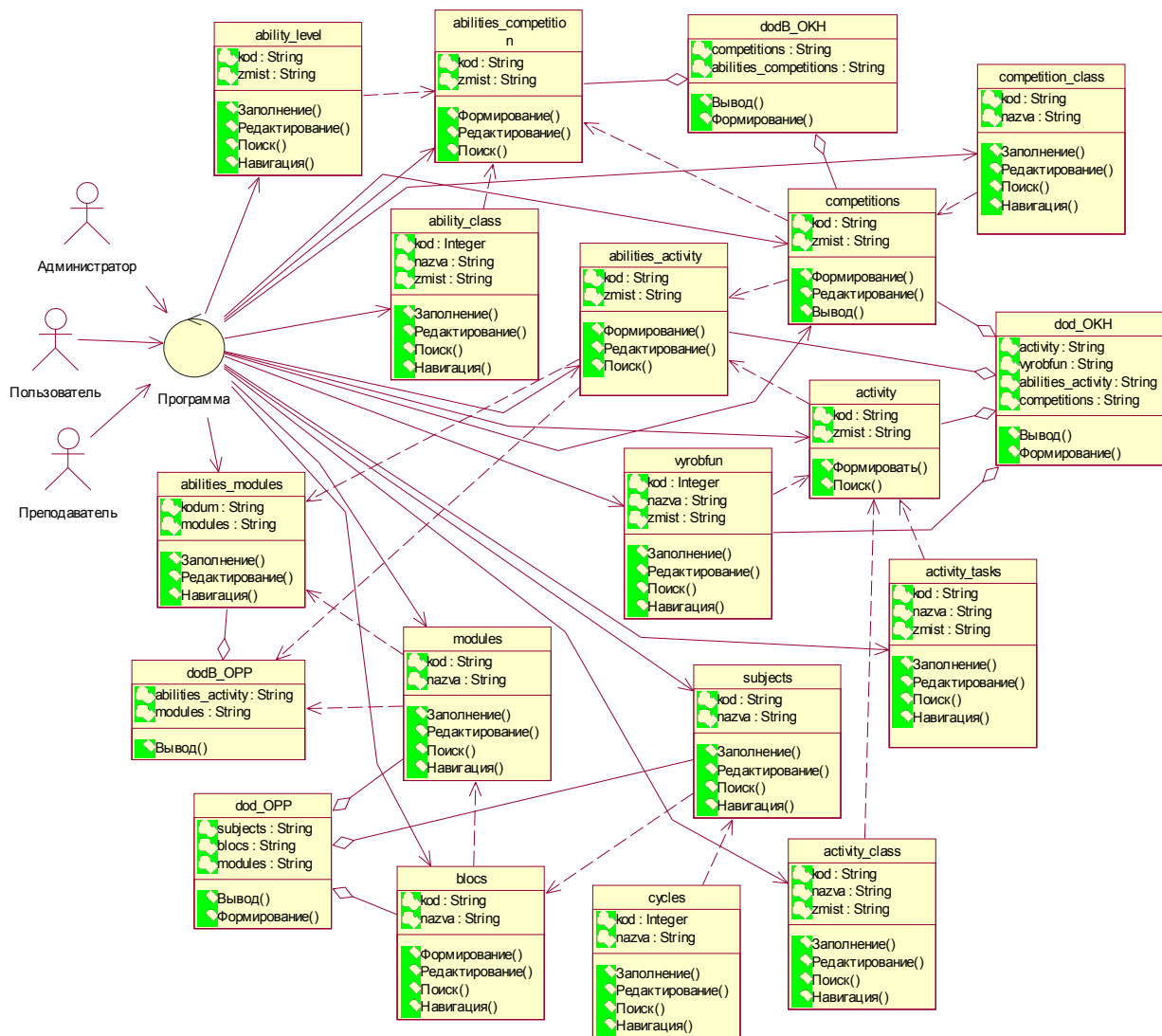

Рис. 1. Диаграмма классов

Литература

1. Галузевий стандарт вищої освіти України з напряму підготовки 6.050101 «Комп'ютерні науки»: Збірник нормативних документів вищої освіти. – К.: Видавнича група ВНУ, 2011. – 85 с.
2. Мельников А.Ю. Объектно-ориентированный анализ и проектирование информационных систем: Учебное пособие. – Краматорск: ДГМА, 2006.– 184 с.

e-mail: al_mel@mail.ru

*Мельников А.Ю., к.т.н., доц.; Варваров Э.Э., студент
Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск
Кафедра интеллектуальных систем принятия решений*

ИНТЕРАКТИВНЫЙ МОДУЛЬ ДЛЯ СОЗДАНИЯ ТЕСТОВ

В настоящее время разработано довольно много программ для компьютерного тестирования знаний студентов. Эти системы представляют собой или отдельный программный комплекс, требующий установки на компьютер конечного пользователя [1], или интернет-сайт, позволяющий проводить процесс тестирования и анализа его результатов при помощи обычных интернет-браузеров [2]. Тестовые задания при этом создаются либо непосредственно в среде программного комплекса, либо с помощью обычных текстовых редакторов (в последнем случае система должна содержать отдельный модуль перевода данных). Была поставлена задача разработки такой программной системы, которая осуществляла бы ввод данных для создания тестов в удобном для пользователя виде, после чего сохраняла созданные тесты в заданном формате. Эта разработка могла бы стать незаменимым модулем для любой из существующих систем тестирования.

Проектирование системы выполнялось на языке UML [3], на рис. 1 представлена логическая модель системы в виде диаграммы классов. Физически система может состоять из 3-х компонентов: динамическая веб-страница (файл Test.html), которая выполняет требования, возложенные на систему, а также является оболочкой для создания тестов; библиотека сценариев JavaScript (файл Test1.js), в которых содержатся подпрограммы, выполняемые на динамической веб-странице; файл выходных данных, содержащий созданный тест.

Для реализации поставленных требований был выбран язык гипертекстовой разметки HTML и объектно-ориентированный язык создания сценариев JavaScript. Данные средства были выбраны по причинам простоты, доступности и удобства разработки. Разработанное приложение является динамической веб-страницей, разработанной с использованием HTML и JavaScript.

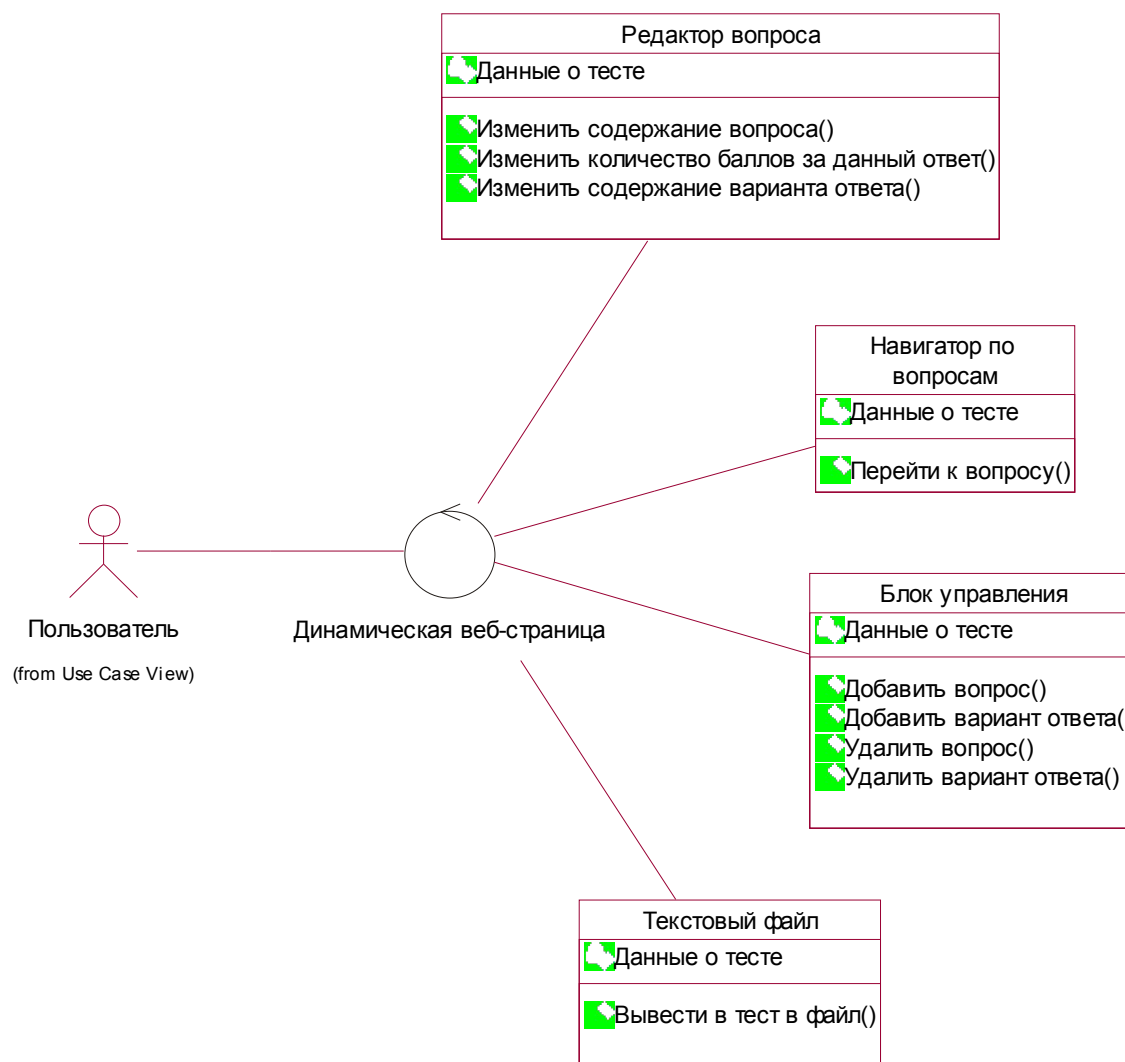

Рис. 1. Диаграмма классов

Литература

1. Мельников А.Ю. Тестирование знаний студентов при помощи программного комплекса «Matest-2.0» // Образовательные технологии: Научно-технический журнал – Воронеж: издательство «Научная книга», 2006. – №1. – С.188-192.
2. Мельников А.Ю., Кушнир Ю.В. Информационная система для организации работы студентов заочной формы обучения с использованием интернет-технологий // Восточно-Европейский журнал передовых технологий – Харьков, 2010. – №3/4 (45). – С. 25-29.
3. Мельников А.Ю. Объектно-ориентированный анализ и проектирование информационных систем: Учебное пособие. – Краматорск: ДГМА, 2006. – 184 с.

e-mail: al_mel@mail.ru

NFC ТА БІОМЕТРИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ – НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ БЕЗКОНТАКТНИХ ПЛАТЕЖІВ

На відміну від телефонних NFC-гаманців біометричні технології дійсно обіцяють майбутнє без готівки і банківських карт. Запуск NFC-платежів йде так повільно, що біометричні платіжні технології в недалекому майбутньому найімовірніше їх наздоженуть.

Near Field Communication, NFC («комунікація ближнього поля») - технологія бездротового високочастотного зв'язку малого радіусу дії, яка дає можливість обміну даними між пристроями, що знаходяться на відстані близько 10 сантиметрів (4-х дюймів). Пристрій NFC може підтримувати зв'язок і з існуючими смарткартами і зчитувачами стандарту ISO 14443, і з іншими пристроями NFC, і таким чином вже використовується в громадському транспорті і платіжних системах. Технологія NFC націлена насамперед на використання в мобільних телефонах. Існують три основні області застосування NFC: емуляція карт, режим зчитування, режим P2P.

Біометрична ідентифікація — засіб підтвердження особи. В даний час існує безліч методів біометричної ідентифікації, які можна розділити на дві великі групи: статистичні та динамічні.

Після того як Google анонсував телефони на базі Android з вбудованим чіпом, що дозволяють здійснювати покупки безконтактним чином, інтерес до майбутнього без гаманців зріс. Технологія NFC, широко поширена в азіатських країнах, особливо в Японії, дозволила споживачам частково або повністю замінити кредитні карти телефонами, проте в США та інших країнах технологія вводиться дуже повільно.

Ця затримка у розвитку виявилася настільки довгою, що дозріли конкуруючі технології. Система, що розвивається Fujitsu під торговою назвою PalmSecure, дозволяє розплачуватися за покупки, просто помахавши рукою перед спеціальним детектором. На сьогоднішній день технологія тестується в одній зі шкіл Флориди, де учні можуть розплатитися з її допомогою за обіди, також вона використовується в одному з медичних центрів Нью-Йорка для ідентифікації пацієнтів.

Технологія проста: інфрачервоний випромінювач світить на долоню, дозволяючи детектору зчитати унікальний малюнок кровоносних судин на руках людини. Цей малюнок не зберігається в графічному форматі, а залишається в системі як унікальний ідентифікатор.

На відміну від NFC, про переваги якої перед кредитними картами складно судити однозначно, біометричні платіжні технології не тільки більш захищені, ніж існуючі альтернативи, - вони дозволяють зробити традиційні методи оплати більш безпечними: унікальний малюнок на долонях не можна вкрасти.

Проте, якщо база біометричних даних опиниться у руках зловмисника, вся інформація буде більш серйозно скомпрометована, ніж при крадіжці пароля або карти: людина може поміняти пароль, ПІН-код або кодове слово, повторно виробити картку або змінити NFC-чип - біометричні дані при інших рівних умов поміняти неможливо. Також з боку конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, біометричні технології порушують права та свободи людини: все її особисте життя можливо відслідковувати без особливих зусиль.

Література

1. Christopher Mims. Beyond Cell Phone Wallets, Biometrics Promise Truly Wallet-Free Future. / Christopher Mims // Technology review: Веб-сторінка – 2011. – <http://www.technologyreview.com/blog/mimssbits/27057/>
2. Near field communication // Wikipedia: The Free Encyclopedia: [Електронний ресурс] – 2011. – http://en.wikipedia.org/wiki/Near_field_communication

e-mail: kris4vk@gmail.com

*Спірін С.А., Кормановський С.І., к.т.н., доц., Спірін А.В., к.т.н., доц.
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця*

МЕТОД ВІДБОРУ ОЗНАК ДЛЯ РОЗПІЗНАВАННЯ ДИНАМІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

Важливою задачею в забезпеченні безпеки дорожнього руху и запобігання позаштатних ситуацій є створення автоматизованої системи обробки, аналізу і розпізнавання зображень динамічних об'єктів в режимі реального часу. До таких об'єктів можуть відноситись людина, дикі та домашні тварини, які перебігають дорогу і створюють аварійну ситуацію. Система спостереження за дорожнім рухом та розпізнавання динамічних об'єктів на автотрасі може бути реалізована на базі відеокомп'ютера око-процесорного типу [1] з оптичною відеокамерою, яка встановлена на борту автомобіля. Для виявлення і виділення динамічних об'єктів (зображень людини і тварин) існує декілька методів і алгоритмів, одним з яких є контурний аналіз, який дозволяє шукати на зображенні межі контрастних областей та аналізувати їх [2].

Вибір ознак є необхідним етапом при побудові систем класифікації. Окремо взяті ознаки не несуть достатньої кількості інформації про зображення, тому їх необхідно поєднувати в групи. Однак навіть група ознак в окремих випадках може бути менш інформативною в порівнянні з іншими групами. Отже, перед тим як використовувати ту чи іншу ознаку, необхідно оцінити її інформативність. Загальновизнано, що застосування достатньо простих процедур аналізу до ретельно обраних ознак дає кращий результат, ніж застосування складних методів аналізу до менш ретельно обраних ознак.

Питанню оцінки інформативності ознак в області цифрової обробки зображень приділяється недостатня увага, нерідко в практичних задачах автори покладаються на свій досвід і інтуїцію при створенні набору інформативних

ознак [3]. При цьому людина вибирає ту ознаку, або групу ознак, які, на його думку, найбільш інформативні для розв'язання цієї конкретної задачі. Існує кілька способів, що дозволяють оцінити вплив тієї чи іншої ознаки на якість результату обробки зображення. На зображенні може бути від декількох десятків до декількох тисяч ознак. Для контурних зображень достатньо 15-30 найбільш інформативних ознак. Для відбору таких ознак, що забезпечують розв'язання задачі розпізнавання використовується метод, який складається з трьох етапів. На першому етапі виконується попередній відбір ознак, на другому етапі з використанням методу приєднання-відкидання формуються найбільш інформативні множини ознак. На третьому етапі з використанням критерію класифікації вибирається множина ознак, що забезпечує найбільш ефективне розв'язування задачі класифікації [4].

Всього досліджено 300 зображень динамічних об'єктів (зображень людини, собак і кішок). Попередня обробка включала в себе перетворення кольорового зображення послідовно в напівтонове, бінарне та контурне. На першому етапі було досліджено більше тисячу ознак. Серед них було обрано 120 ознак. На заключному етапі досліджувалось п'ятнадцять найбільш інформативних ознак. Для порівняння ознак створено графіки. На рис. 1 показано графік ознак людини, на рис. 2 графік ознак собаки.

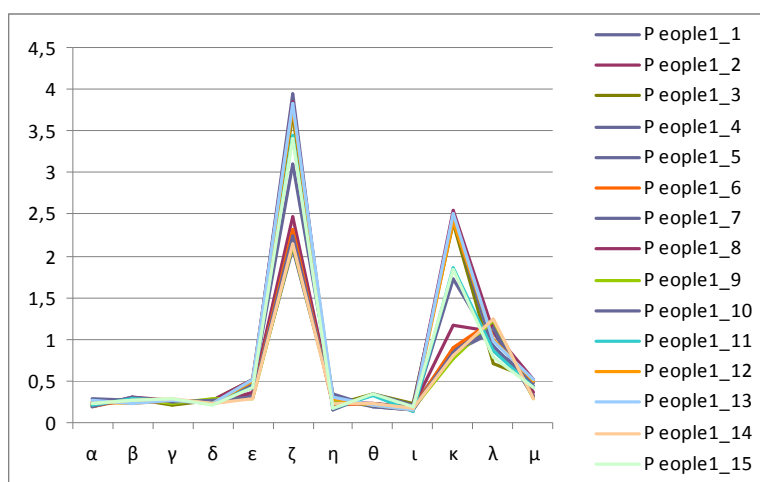

Рис. 1.

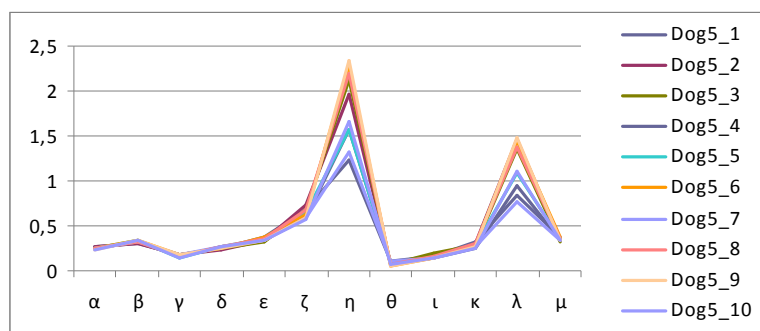

Рис. 2.

Графіки ілюструють різницю значень ознак для різних класів об'єктів. В результаті експерименту виявлено сім ознак, що забезпечують найбільш

ефективне розв'язування задачі класифікації: міра подовження, коефіцієнт ексцентриситету, осьовий коефіцієнт, складність контуру, компактність фігури, міра округлення, щільність силуету. Ці ознаки можуть використовуватись для розпізнавання різних класів зображень – людини, диких і домашніх тварин.

Запропонований метод довів ефективність розпізнавання динамічних об'єктів в автоматизованих системах безпеки дорожнього руху.

Література

1. Патент РФ 2178915 С2, МКИ 7G06K9/66, G06F15/18. Способ глаз-процессорной обработки изображений и оптико-электрическое устройство для его реализации / Кожемяко В.П., Павлов С.В., Понурая Е.И., Хамди Р. Р., Кожемяко А.В., Кожемяко О.В. – Заявлено 03.07.1998; Опубл.27.01.2002. Бюл. № 3. – 12 с.

2. Фурман Я.А. Введение в контурный анализ и его приложения к обработке изображений и сигналов. – М.: Физматлит, 2003. – 592 с.

3. Кормановський С.І., Кожем'яко В.П. Око-процесорна обробка та розпізнавання образної інформації за геометричними ознаками. Монографія. – Вінниця: «УНІВЕРСУМ – Вінниця», 2007. – 160 с.

4. Глумов Н.И., Мясников Е.В. Метод отбора информативных признаков на цифровых изображениях // Компьютерная оптика. – 2007. – Том 31, № 3. – С. 73-76.

e-mail: kormanovski@ukr.net

Феджора О.З.

*Національний університет «Львівська Політехніка», м. Львів
Кафедра Безпеки інформаційних технологій, студент*

РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ «ХМАРНИХ» ОБЧИСЛЕНЬ ЗЛОВМИСНИКОМ

На сьогоднішній день «хмарні» сервіси все частіше використовуються в нашому житті, наприклад, Google Docs, OnLive, Dropbox, iTunes. В яких цілях вони будуть використовуватись залежить від користувача. Розглядаючи, «хмарні» сервіси в сфері безпеки, нас цікавить IaaS оскільки він надає «реалістичне» середовище для зловмисника чи пентестера (від англ. Pentest – тест на проникнення).

Можливості, що надає IaaS:

– В першу чергу можна забезпечити анонімність. Наприклад, для використання Amazon's Elastic Cloud Computing (EC2) потрібні лише номер телефону та кредитної карти, а їх можна добути без розкриття особи. Далі можна працювати від імені сервісу EC2 і всі дані які можна добути про користувача – це IP-адреса та e-mail з яких проводилось керування сервісом. За таких умов є безліч шляхів щоб використовувати «хмарні» ресурси анонімно.

– Різного роду мережеве сканування. Користувач має всі необхідні ресурси для «розвідки»: різні IP-адреси, швидкість каналу зв'язку, обчислювальні потужності для опрацювання отриманого матеріалу. Для прикладу, сканування портів можна проводити з різних IP-адрес через заданий

інтервал часу, тому якщо один чи кілька адрес заблокують – це не буде великою втратою.

– Різноманітні атаки. Сервіс дає змогу легко «розгорнути» будь-яке необхідне ПЗ, наприклад Metasploit, для проведення атаки. IaaS- платформа чудовий засіб щоб бути посередником адже після вимкнення серверу вся історія дій видаляється.

– Атаки DDoS. Щоб DDoS-атака була ефективною потрібно: велика кількість атакуючих машин і правильно розподілене навантаження між ними. Достатню кількість машин забезпечує IaaS, для навантаження потрібно правильне програмне забезпечення, що не є проблемою.

– «хмарні» ресурси надають хороші обчислювальні потужності, які можна використовувати для грубого перебору хешів і генерації «райджних» таблиць. На практиці ці завдання зводяться тільки до витраченого часу і вартості використання сервісу весь цей час.

– Використовувати на серверах провайдера можна будь-яку ОС і це становить небезпеку. Виклавши для загального доступу в інтерфейсі провайдера (Amazon дає таку можливість) дистрибутив популярної ОС з хорошим описом настроєної системи з необхідним ПЗ, можна організувати потужну бот-мережу, адже не всі користувачі будуть перевіряти всі можливості ОС.

Література

1. Amazon Elastic Compute Cloud (Amazon EC2) [Електронний ресурс]: офіційний сайт компанії Amazon – Режим доступу: <http://aws.amazon.com/>
2. Black Hat: Briefings & Training [Електронний ресурс]: офіційний сайт міжнародної конференції Black Hat – Режим доступу: <http://www.blackhat.com/>

e-mail: firelion82@gmail.com

*¹Чуйко Є.О., ²Устименко Т.С., ³Молодожонова О.О., ⁴Бушуєва І.В., к.фарм.н.
Запорізький державний медичний університет, м. Запоріжжя
Кафедра управління і економіки фармації, ³асистент, ⁴доцент*

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ПРАЙС-МОНІТОРИНГУ ОТС – ПРЕПАРАТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ

Сучасне фармацевтичне підприємство реалізує низку процесів, основні з яких полягають у наступному: придбання товарів аптечного асортиментів у дистрибуторів; вхідний контроль якості лікарських засобів; розміщення з наступною організацією зберігання лікарських засобів та виробів медичного призначення; безпосередньо реалізація лікарських засобів населенню. Кожен з перелічених процесів містить у собі ряд субпроцесів, які мають тісний зв'язок та протікають майже одночасно. Перелік завдань, що вирішується щоденно у окремій аптеці, включає в себе набагато ширше коло питань. Забезпечення оптимального перебігу всього бізнес – процесу фармацевтичного підприємства

на сьогоднішній день є можливим лише за умов використання спеціалізованих програмних продуктів. Програмні продукти, які використовуються для оптимізації діяльності фармацевтичного підприємства, надають їм ряд переваг, однією з яких є прийняття рішень, які засновані на швидкому обміні інформацією в режимі реального часу, однак програмних продуктів для оптимізації прайс – моніторингу обмаль. Одним з питань, які вирішує фармацевтичне підприємство є взаємодія з дистрибуторами та попередній прайс-моніторинг існуючих пропозицій щодо лікарських засобів та виробів медичного призначення на оптовому фармацевтичному ринку. Оптимізація роботи з планування закупівель і поставок відбивається на динаміці діяльності головного фармацевтичного підприємства та окремих структурних підрозділів. Забезпечення роботи фармацевтичного підприємства – складний процес, адже воно має забезпечити величезний асортимент шляхом співпраці з десятками постачальників і використовувати складний алгоритм планування. Для фармацевтичного ринку характерний високий рівень конкуренції, що зобов'язує аптеки підвищувати бізнес-процеси, підвищувати ефективність, тобто оптимізувати свою роботу. Для фармацевтичних підприємств напрямком, що надає максимальну економічну віддачу є оптимізація закупівельної політики. Найменші ціни та найліпші умови взаємодії з постачальниками є невід'ємною складовою успішного функціонування фармацевтичного підприємства, яке крім іншого, реалізує й комерційні функції. Програмні продукти для прайс – моніторингу аптеки повинні відповідати основним потребам фармацевтичного підприємства та надавати можливість операторам останнього: по-перше – відбору наявних пропозицій дистрибуторів виходячи з мінімальної вартості лікарського засобу; по-друге – відбору постачальників за найвигіднішими умовами розрахунків; по-третє – отримувати щоденно оперативну інформацію щодо оновлення прайс-листів контрагентів; по-четверте – формування замовлення з урахуванням (за наявності) кожного із структурних підрозділів, місця доставки та можливості повторного замовлення.

Таким чином, автоматизація процесу закупівель на фармацевтичному підприємстві містить у собі ряд переваг: зниження витрат шляхом зменшення кількості неліквідних товарів; підвищення доходів шляхом закупівель за найбільш оптимальними показниками та підвищення прозорості системи прийняття рішень.

Література

1. VII Національний з'їзд фармацевтів України: окреслено шляхи розвитку вітчизняної фармації [Електронний ресурс] / О. Приходько // Аптека.online.ua. – 2010. – №37. – Режим доступу до журн.: <http://www.apteka.ua/article/54216>.
2. Автоматизация аптек: как выбрать программное обеспечение [Електронний ресурс] / В. Матвеева // Аптека.online.ua. – 2003. – №47. – Режим доступу до журн.: <http://www.apteka.ua/article/14724>.
3. Етапи розвитку інформатизації вітчизняної практичної фармації та спеціалізації її комп'ютерного забезпечення [Електронний ресурс] / А.І. Бойко // Провізор. – 2008. – №47. – Режим доступу до журн.: http://www.provisor.com.ua/archive/2008/N18/rinfar_188.php.

e-mail: bshujeva@zsmu.zp.ua

ПРИХОВУВАННЯ ДАНИХ У ТРАФІКУ ІР-ТЕЛЕФОНІЇ НА ОСНОВІ ПЕРІОДИЧНОЇ ЗАМІНИ СИГНАТУР

Мережевий канал прихованої передачі даних у трафіку ІР-телефонії можна організувати на основі зміни полів ІР- пакетів. Основні можливості для приховування даних з використанням ІР- пакетів [1, 2]:

- постійні дані: ІD пакету, протокол передачі;
- періодично повторювані послідовності символів;
- вільний простір пакету заповнений нульовим значенням.

У роботі удосконалено метод приховування даних у трафіку ІР-телефонії запропонований у [1] та розроблено програмне забезпечення для його практичного використання. Основними етапами удосконаленого методу є:

1. Оцінюється середня затримка ($T_{сер}$) передачі одного пакету між абонентами ІР-А та В.

2. Порівнюються значення середньої затримки та значення максимально допустимої затримки у мережі. Якщо $T_{сер} < 350$ то $K = 350/T_{сер}$.

3. Визначається кількість пакетів, які можна передати від А до В, без втрат якості мовного сигналу. Якщо $mod(K) \geq 1$, то прекодер стегофонічної системи абонента А генерує $mod(K)$ пакетів у які стегакодер інкапсулює таємне повідомлення. Кількість бітів, які інкапсулюються в пакет буде визначатись форматом стиснення, що використовується у ІР-телефонії.

4. Проводиться аналіз ІР-пакетів, які надходять від виділеного з'єднання і вибираються мережеві пакети довжиною: 63, 126, 189 Б.

5. Виконується пошук заданої послідовності символів (сигнатур) в ІР-пакеті. Вбудовування інформації проходить в наступному випадку:

- знаходження в пакеті вибраної сигнатури;
- присутність скритого символу в черзі повідомлення, в іншому випадку пакет пропускається без змін.

6. Приховування інформації в ІР-пакетах в заміні сигнатури на маркери із символами секретного повідомлення.

7. Стегакодер системи абонента А маркує одне з резервних полів згенерованих пакетів, для того щоб стегадекодер розпізнав таємне повідомлення та передав його у декодер абонента В.

8. Передача пакетів від абонента А до В.

На рис. 1 наведено процес приховування даних за допомогою розробленого методу.

У табл. 1 наведено результати тестування стegosистеми з використанням запропонованого методу.

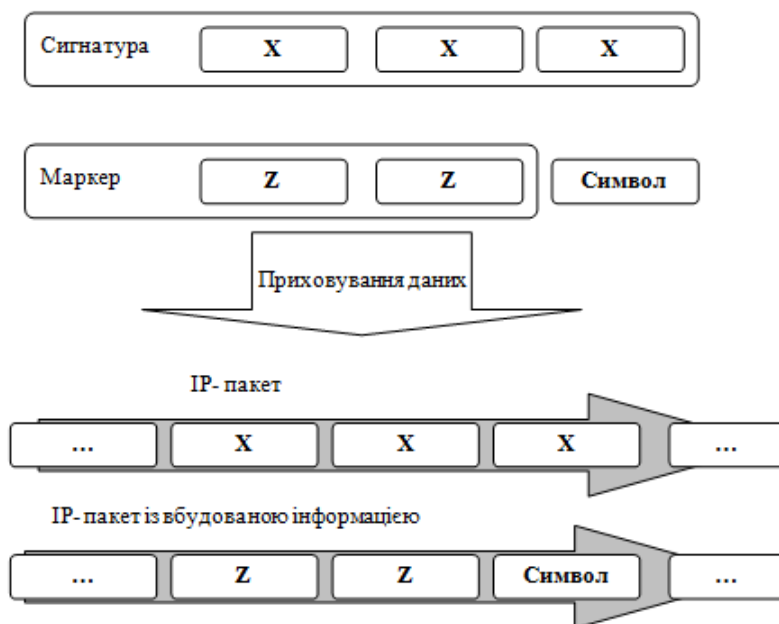

Рис. 1. Схема процесу приховування даних в IP пакетах на основі періодичної заміни сигнатур

Таблиця 1

Результати тестування стегосистеми

Кількість маршрутизаторів	Довжина повідомлення	Інтервал	Підтвердження	Число дублікатів	Довжина поля	Стегоконтейнери		Час відправки	Відправлено байт
						Всього	Унікальну		
0	1024	0..60	так	3	32	516		4503	30960
6	512		ні				129	4013	
			так	0..7	56	499		4793	41916
			ні			346		2147	29064
			так	3	32	260		2427	15600
			ні				65	2253	
13	256		так	0..7	56	259		2283	21756
			ні			276		2411	23184
			так	3	32		33	1276	7920
			ні			132		1023	
			так	0..7	56	161		1399	13524
			ні			147		1140	12348

Ефективність представленого методу буде прямопропорційно залежати від мережевої затримки між абонентами IP-телефонії. Основною перевагою запропонованого методу є набагато більший об'єм стего контейнера переданого за одиницю часу між абонентами IP-телефонії, у порівнянні з аналогами.

Література

1. Шевчук Р.П. Михайліді К.О. Метод приховування стего у трафіку IP-телефонії // Матеріали Всеукраїнської школи-семінару молодих вчених і студентів "Сучасні комп'ютерні інформаційні технології". – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – С. 155-156.
2. W. Mazurczyk, J. Lubacz, and K. Szczypiorski, Hiding Data in VoIP, In Proc. of: The 26th Army Science Conference, December 1-4, 2008, Orlando, FL, USA.

e-mail: rsh@tneu.edu.ua

Секція 2. Економічні науки

*Абибулаев Д.Р., Аджимет Г.Х., к.е.н.
РВУЗ «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь
Кафедра экономической теории и международной экономики*

АНАЛИЗ ТЕНЕВОГО СЕКТОРА В ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ И МЕТОДЫ СОКРАЩЕНИЯ НЕЛЕГАЛЬНОГО БИЗНЕСА

Эта проблема распространена во всем мире и особенно актуальна в Украине. Размах теневого сектора настолько велик, что главным образом несет в себе большую угрозу для экономической безопасности страны и нуждается в необходимом анализе.

Актуальность темы данного исследования обусловлена в первую очередь, значительными масштабами теневой экономики в Украине, в течение последних лет уровень теневой экономики составил 40-60 % ВВП. Нестабильная экономическая ситуация в стране не дает должным образом развиваться украинской экономике, вследствие основанная часть бизнесменов и частных предпринимателей считают нерентабельным легализировать свой бизнес и соответственно уходят в тень.

Целью данного исследования является анализ теневого сектора в экономике Украины и методы сокращения нелегального бизнеса.

Возникновение теневой экономики рассматривал такой ученый как П. Гутман в своей работе «подпольная экономика».

Последующее изучение теневых сторон бизнеса в развитых странах подтвердило относительную зыбкость границ между преступным и законопослушным поведением. Специалисты выделяют пять основных видов экономической преступности:

- Нарушение правил конкуренции – коммерческие взятки, нарушения антимонопольного законодательства, промышленный шпионаж;
- Нарушение правил конкуренции – ложная реклама, выпуск недоброкачественных товаров;
- Нарушение прав наемных работников – невыполнение трудовых контрактов, несоблюдение норм техники безопасности;
- Нарушения прав кредиторов – злоупотребления заемным капиталом (ложные банкротства, мошенничество с субсидиями и др.);
- Нарушение прав государства – укрывательство доходов от налогов, экологические преступления, коррумпированность таможи.

На основе проведенных исследований, можно отметить несколько подходов и методов борьбы с теневым сектором руководствуясь положениями экс- и премьер министра Ю. Еханурова и Н. Азарова.

По мнению экс-премьера Юрия Еханурова, решить проблему теневой экономики можно двумя путями:

1. Во-первых необходимо уменьшить налогообложение фонда заработной платы.

2. Во-вторых – экономически заинтересовать граждан и социальная защита.

В свою очередь премьер-министр Украины Николай Азаров заявляет, что бороться с "теневой" экономикой не нужно, а необходимо создавать такие условия, при которых гражданам Украины невыгодно было скрывать налоги и получать зарплату "в конвертах".

Таким образом, теневая экономика - это процесс, до сих пор не имеющий чёткого научного определения, являющейся предметом интереса многих исследователей и ученых.

На наш взгляд наиболее оптимальным методом является концепция, предусматривающая не борьбу с теневой экономикой, а создание благоприятных условий для осуществления предпринимательской деятельности в соответствии с законодательством Украины.

e-mail: gudvin_z15@mail.ru

Андрушків Т.І., к.е.н.

*Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль
Кафедра банківського менеджменту та обліку, доцент*

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА ЗА УМОВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що ефективна оцінка кредитоспроможності клієнта в умовах економічної кризи - це одне з найважливіших і найактуальніших завдань сучасної банківської системи України. Кожній фінансово-кредитній установі саме кредитні операції приносять найбільші доходи і від того, наскільки правильно будуть обрані методи і дотримані умови кредитування, в значній мірі, залежить результат кредитної операції, особливо у той момент коли банківська система не тільки України, але й світу переживає кризу.

Основними завданнями даного дослідження є вивчення проблем пов'язаних з дотриманням умов кредитування, вибором способів та методів оцінки кредитоспроможності позичальника, виробленням практичних та методологічних рекомендацій щодо вдосконалення роботи банків в цьому напрямку, а також вивчення зарубіжного досвіду по даному питанню.

Для банків-кредиторів оцінка фінансового стану є одним із визначальних етапів оцінки кредитоспроможності, адже починаючи з нього можна запобігти появі кредитного ризику. Останній є чи не визначальним у сукупності банківських ризиків, які, безперечно, взаємопов'язані і взаємообумовлені. Очевидно, що кредитний ризик призводить до виникнення ланцюга банківських ризиків. Тому скрупкульозний відбір позичальників і постійний

контроль за їх фінансово-господарською діяльністю складають основу кредитної політики взагалі і процесу кредитування зокрема.

Сучасні комерційні банки — розвинені фінансово-кредитні установи, які орієнтуються на міжнародні стандарти й практику діяльності провідних банківських установ світу. Зарубіжна банківська практика щодо оцінки кредитоспроможності, яка базується на багаторічному досвіді функціонування банків в ринкових умовах, являє собою розроблений перелік правил проведення кредитної політики, яка дозволяє значно мінімізувати ризик за позиковими операціями. Проте копіювання методів і технологій надання банківських кредитів неможливе внаслідок різниці в економічних і політичних умовах різних країн. Разом з тим конструктивні підходи до організації кредитування в цих країнах актуальні для банківської системи України.

Варто зауважити, що всі зарубіжні методики оцінки кредитоспроможності зорієнтовані і розроблені для розвинутої ринкової економіки, і тому їх застосування в практичній діяльності банківською системою України можливе при врахуванні специфіки формування кредитоспроможності українських позичальників.

По-перше, в період переходу до ринку, та в умовах кризової ситуації в економіці на кредитоспроможність підприємств впливають різні фактори: внутрішні, на які необхідно впливати, зовнішні, які необхідно враховувати. Більше того, ці фактори самі змінюються під впливом ринкових відносин і практично взаємопереплітаються, а деякі можуть одночасно виступати як внутрішніми, так і зовнішніми (амортизація, платежі та інвестиційна діяльність).

По-друге, спад виробництва, деформація його структури, інфляція спричинили фінансовий спад підприємств, який виражається у постійному зниженні результативності їх роботи (платоспроможність, прибутковість, рентабельність).

По-третє, гострою проблемою стало зростання неплатежів в реальному секторі економіки, зростання кредиторської та дебіторської заборгованості.

По-четверте, невідповідність об'єму грошової маси в обігу вартісному обсягу продукції, що випускається, зменшення накопичень грошових коштів у підприємств, відсутність розвинутого ринку цінних паперів призвело до спаду інвестиційної діяльності, зниження інвестиційних накопичень.

По-п'яте, складний фінансовий стан підприємств посилюється ще і неефективною податковою політикою, яка не стимулює структурну перебудову економіки, а носить суто фіскальний характер. Високі ставки оподаткування призводять до зниження економічної активності підприємств. Виникають фінансові обмеження для інвестиційної та підприємницької діяльності реального сектору економіки.

Отже, на даному етапі розвитку банківської системи потрібні більш глибокі підходи до проблеми оцінки банками кредитоспроможності позичальників.

У вітчизняній банківській практиці для оцінки кредитоспроможності боржника користуються набором як якісних, так і кількісних показників.

Причому кожен окремих банк розробляє власний набір показників, який може бути або об'ємними, або обмеженим, охоплювати річні звітні дані або поквартальні тощо. Але при всьому широкому спектрі можливих варіантів набору показників їх система повинна відповідати щонайменше чотирьом вимогам-критеріям:

- показники повинні характеризувати особливості кругообігу обігових коштів боржника, зокрема: джерела формування грошових потоків, їх оборотність та ефективність використання;

- розраховані показники повинні характеризувати суттєві (значні) особливості діяльності підприємства;

- вони повинні якомога менше дублювати один одного, що буде значно впливати на оцінку класності клієнта стосовно певного напрямку кредитоспроможності клієнта (репутації, фінансового стану, прогнозованих обсягів грошових потоків);

- оцінка того чи іншого показника повинна бути порівняною із певними нормативними його значеннями.

Основними недоліками системи показників оцінки фінансового стану є те, що:

- кожен окремих банк згідно рекомендацій НБУ (окрім обов'язкових, які рекомендовані Положенням про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків) розробляє та встановлює критерії оцінки фінансового стану позичальника через набір певних коефіцієнтів;

- враховуючи нестабільний розвиток клієнтів, який зумовлений, кризовою ситуацією, впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, дані коефіцієнти характеризують діяльність позичальника на конкретну дату, а не тенденцію його розвитку;

- нормативні критерії цих показників вказують на певні припущення щодо їх реальної оцінки, оскільки кожна окрема галузь економіки може мати свої характеристики, що залежать від особливостей виробничої діяльності;

- зважена та узагальнена характеристика показників щодо конкретного позичальника в певній мірі теж суб'єктивна, особливо коли їх критерії стосовно інших клієнтів мають різне значення у порівнянні з нормативними;

- відсутній комплексний показник, який би визначив рівень кредитного ризику як імовірності погашення основного боргу та відсотків за ним й відповідно коригував би процентну ставку за кредитом;

- основним фактором у даному випадку стає не оцінка фінансового стану, а рівень і форма забезпечення кредиту як гаранта його повернення.

Отже, підсумовуючи вищесказане можна відзначити, що оцінка кредитоспроможності - процес творчий, що вимагає від банківських працівників глибоких економічних знань, аналітичного мислення, вміння визначати та оцінювати тенденції в господарській діяльності і фінансовому стані позичальників, зокрема можливості дотримання ними принципів кредитування, прогнозувати майбутній стан справ позичальника і передбачати обставини, які можуть на них вплинути.

Хоча сучасні комерційні банки орієнтуються на міжнародні стандарти й практику діяльності провідних банківських установ світу, та все таки варто зауважити, що всі зарубіжні методики оцінки кредитоспроможності зорієнтовані і розроблені для розвинутої ринкової економіки, і тому їх застосування в практичній діяльності банківською системою України можливе при врахуванні специфіки формування кредитоспроможності українських позичальників. У вітчизняній практиці організації кредитування такого високоорганізованого та якісного джерела зовнішньої інформації про кредитоспроможність підприємств поки що немає. Однак, якщо банк зацікавлений в підтвердженні достовірності окремих моментів діяльності потенційного позичальника, він може отримати зовнішню інформацію від інших банків, куди раніше звертався позичальник, від постачальників, покупців, конкурентів, органів податкової інспекції, а також шляхом вивчення архівів банку і фінансової преси.

Література

1. Власенко М.С. О работе банка с клиентами / М.С. Власенко // Деньги и кредит. – 2007. – №12. – С.47-51.
2. Васильева А.С. Основы управления рисками кредитования предприятий в современных условиях / А.С. Васильева // Финансы и кредит. – 2008. – №38 (326). – С.45-49.
3. Галасюк В., Галасюк В. Оцінка кредитоспроможності позичальника // Вісник Національного банку України. – 2004. – №11. – С.42 – 47.

e-mail: ninusya23@ukr.net

Беленко Д.В., к.э.н.

*Донецкий национальный университет, г. Донецк
Кафедра экономической кибернетики, ассистент*

МЕХАНИЗМ ТРАНСФОРМАЦИИ ВУЗА В УНИВЕРСИТЕТ ИННОВАЦИОННОГО ТИПА

Современные тенденции в международной жизни четко определили вектор развития, связанный с информационным обществом и инновационными технологиями. Ведущая роль в переходе к инновационной экономике, как показывает опыт передовых стран мира, принадлежит университетам, так как здесь сконцентрированы основные составляющие успеха: подготовка высококвалифицированных специалистов, разработка и внедрение научно-технических продуктов [1, 3]. В украинских условиях процесс воплощения разработанной фундаментальной научной идеи в прикладных исследованиях на практике имеет тенденцию к снижению. Так, если в 2000 г. удельный вес предприятий, которые занимались инновациями, составлял 18%, то в 2010 г. их удельный вес составлял 13,8%. Удельный вес предприятий, которые внедряли инновации, в 2010 г. уменьшился до 11,5% по сравнению с 2000 г., когда он составлял 14,8%. Также количество организаций, которые выполняют научные

исследования и разработки, уменьшилось с 1490 ед. в 2000 г. до 1303 ед. в 2010 г. При этом, необходимо отметить, что количество докторов и кандидатов наук в экономике Украины увеличилось на 40% и 143% соответственно, их количество достигло в 2010 г. – 14418 чел. и 84000 чел. соответственно [2].

Таким образом, в Украине переход на инновационный путь развития необходимо начинать с разработки механизмов внедрения научно-технических идей в практическую деятельность предприятий. Выполнение указанной задачи возможно осуществить в университетах, одинаково успешно сочетающих образовательную, научную и коммерческую деятельность, т.е. в университетах инновационного типа.

Университет инновационного типа является образовательными учреждением, представляющим собой единство: инновационных технологий в области фундаментальных и прикладных научных исследований, новых методов и приемов преподавания и обучения, организационных структур и финансово-экономических механизмов управления [1, 3].

Ключевые вопросы трансформации существующих ВУЗов в университеты инновационного типа необходимо рассматривать в четырех аспектах: трансформация педагогической и научной деятельности, инструментов управления и организационной структуры.

Основная цель трансформации педагогической деятельности заключается во внедрении таких приемов и средства обучения, которые создавали бы конкурентно-соревновательную среду, побуждающую студентов к углубленному изучению фундаментальных дисциплин и развивающую умение самостоятельно решать практические задачи.

Трансформация научной деятельности должна способствовать не только созданию технологических инноваций, но и умению трансформировать их в коммерческий продукт.

Высокий уровень финансовой автономии вследствие коммерциализации научных исследований вызывает необходимость соотнесения организационной структуры с новыми требованиями процедур финансирования. Следовательно, внедрение новых организационных структур и финансово-экономических механизмов управления определяется педагогическими и технологическими инновациями.

С учетом всего вышеизложенного схема механизма трансформации ВУЗа в университет инновационного типа представлена на рис. 1.

Далее необходимо определить методы и инструменты трансформации (рис. 1) педагогической и научной деятельности. Так, например, трансформация педагогической деятельности может быть осуществлена за счет подготовки и отбора абитуриентов, повышения качества образовательных услуг, сотрудничества в области подготовки кадров с организациями и промышленными предприятиями и т.д. Совершенствование форм и методов научной деятельности в университетах инновационного типа проводится путем создания информационной среды для развития технологических инноваций, сотрудничества в области внедрения технологических инноваций в

органizations и промышленных предприятиях, организации обмена технологическими инновациями, мониторинга научной активности и т.д.

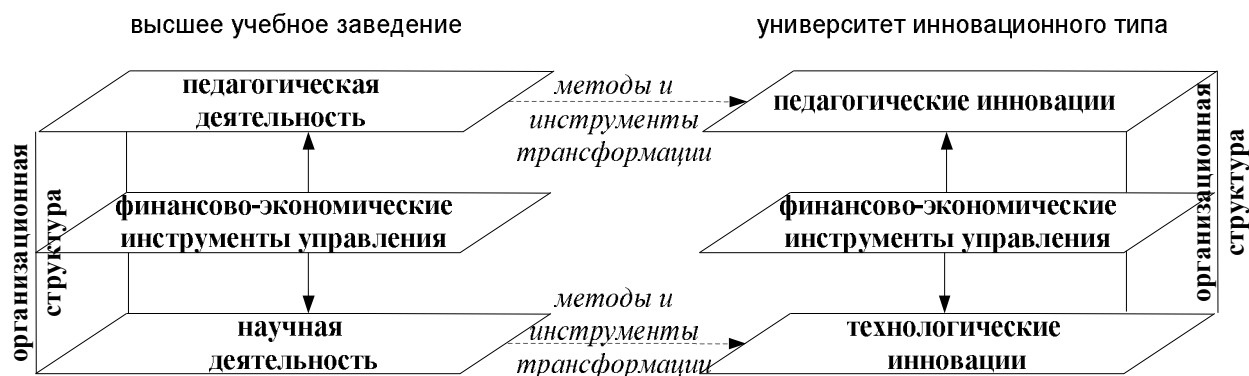

Рис. 1. Механизм трансформации ВУЗа в университет инновационного типа

Таким образом, внедрение механизма трансформации ВУЗа в университет инновационного типа позволит университетам обеспечивать комплексную подготовку своих выпускников и эффективно осуществлять коммерциализацию научного продукта.

Литература

1. Астафьева Н.В. Инновационное развитие университетских комплексов: монография / Н.В. Астафьева. – Екатеринбург: УГТУ-УПИ, 2008. – 282 с.
2. Наукові кадри та кількість організацій [Электронный ресурс]: Державний комітет статистики України – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Савченко С.О. Инновационное управление высшим заведением: монография / С.О. Савченко. – Донецк: Юго-Восток, 2010. – 230 с.

e-mail: belenkodaria@mail.ru

Бондаренко М.П., магістр МЕВ

*Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, м. Київ
Відділ «Глобалістики, геополітики та геоeкономіки», аспірант*

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ЦІНОВОГО ФАКТОРУ НА ПММ

Кризові прояви останніх років, за переконанням наукового колективу ЮНВТО, незначно вплинули на загальні тенденції розвитку туризму по відношенню до прогнозів, що робились у період до 2008 р. Проте, на думку автора, така констатація не відображає реальні зміни, що торкнулись як туристичного сектору, так і економіки в цілому. Можливо прогнозовані кількісні показники динаміки туристичної галузі ЮНВТО змінилися незначно, проте важливі зміни спостерігаються в структурному плані, що переорієнтувало формат подальшої економічної активності туризму. Незважаючи на втішні прогнози міжнародних експертів щодо позитивної динаміки індустрії туризму на найближчі 25 років, ще рано втрачати пильність.

Розвиток та становлення споживчого ринку Китаю та Індії, геополітична ситуація в країнах експортерів нафти та вичерпність ресурсу в довгостроковій перспективі підігрують залежність туризму від ціни на нафтопродукти. Прогнозується, що в найближчому майбутньому паливо-мастильні матеріали будуть додатково обкладатися податком за вихлопи оксиду вуглецю. В ЄС з 2012 р. цивільну авіацію буде включено в систему торгівлі викидами ETS. Провідні гравці авіа ринку Airbus [1], Boeing [2], IATA [3], ICAO [4] висловлюють побоювання щодо значного підвищення собівартості перевезень через стабільно високі ціни на пальне та неминучі збори за атмосферні викиди. В даному контексті важливо спрогнозувати та розглянути моделі розвитку туристичної галузі в середньо- та довго- строковій перспективі за умови збереження високої ціни на нафтопродукти. Моделювання ситуації не вирішить проблеми галузі, але дозволить розглянути реакцію і тактику туристичного сектора при високій ціновій політиці на пальне. Щонайменше в найближчі 30 років продукти нафтопереробки будуть основними джерелами пального для авіації, хоча в інших галузях вже активно ведеться робота з впровадження альтернативних джерел енергії. Існують деякі напрацювання з виготовлення біопального для авіації, але на сьогодні дане питання ще недостатньо вивчене, потребує доопрацювання і широкого обговорення в професійних колах.

Основні міжнародні туристичні потоки зосереджені в Західній Європі та Північній Америці. Туристи з цих регіонів подорожують як на близькі, так і на далекі відстані, тому підвищення туристичного бюджету на 15-20% призведе до структурного перерозподілу потоків. Найбільшого негативного впливу зазнають віддалені дестинації з великим показником далекомагістрального сполучення в'їзного туризму та зі значною залежністю економіки від туристичного сектору: Домініканська Республіка, Пуерто-Ріко, Мальдіви, Сейшели, Маврій, Аруба, Марокко, Єгипет (рис. 1).

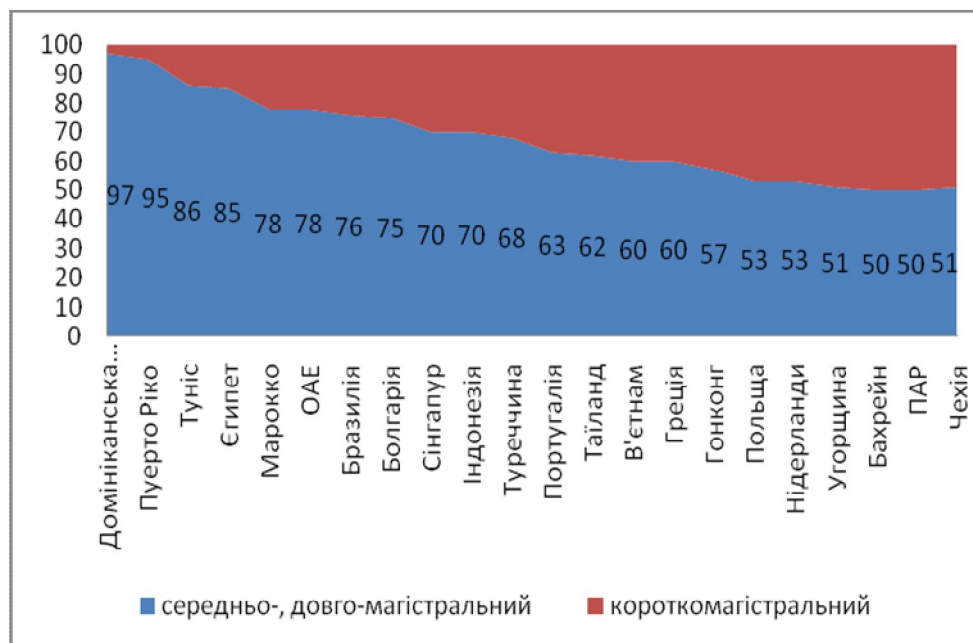

Рис. 1. Структура міжнародного туристичного потоку за сполучуваністю, 2008 р., %

Залежність ціни туру від вартості перельоту зумовлює популяризацію туристичних дестинацій другого плану та внутрішній туризм. В Європі особливої популярності набирають тури до Східної Європи. Підвищення ціни на паливо-мастильні матеріали зміщує також преференційні акценти подорожуючих відносно засобів переміщення. Одночасно з глобальною реорганізацією туристичних потоків, завдяки географічній близькості з основними країнами генераторами туристичних потоків та доступності альтернативних видів транспорту: залізничний, автомобільний, водний – виграш отримують нові туристичні дестинації, такі як Чорногорія, Хорватія. Дестинації цього туристичного регіону зарекомендували себе як альтернативні курорти високого класу. В Західній Європі авіаційні перевезення на короткомагістральних маршрутах поступово витісняються альтернативними залізничними послугами. Проте, деякі з країн майже непідвласні структурним змінам та залежності від віддалених міжнародних потоків. Так, частка далекомагістральних рейсів до Іспанії, Швейцарії та США складає менше ніж 30% від загальної кількості в'їзного туристичного потоку. В умовах постійного росту ціни на паливо-мастильні матеріали, країни, що найбільше підвласні впливу цінових змін, мають бути готовими до зменшення туристичного потоку та змиритись з подібною ситуацією або розробити альтернативні перспективні туристичні пропозиції.

Економічна криза 2008 р. сприяла ліквідації національних перешкод щодо консолідації ринку авіаперевезень на глобальному рівні через злиття та поглинання. Багато вчених сходяться в думці, що глобальна консолідація авіаринку позитивно вплине на його кон'юнктуру завдяки ефекту синергії. Найгучніші злиття та поглинання за період кризи представлені Delta/Northwest, Airways/Iberia/American Airlines, Virgin/BMI, India's Jet Airways/Kingfisher.

Глобальна економічна криза в поєднанні з коливаннями цін на паливо-мастильні матеріали, глобальним потеплінням, кризою управлінських рішень, браком споживчої впевненості виступили каталізатором структурних змін в туристичному секторі. Відновлення активності галузі вимагає нового системного підходу та структурних змін. Такий підхід дозволить згенерувати інноваційні ідеї, відкрити нові напрямки діяльності, створити нові альянси та отримати прибутки (рис. 2).

Економічний вплив туризму на національну економіку залежить від кількості туристів та витрат, які вони здійснюють. На показники туристичних надходжень впливає вартість туру та ціновий рівень у країні. Велику вагу у визначенні та перерозподілі міжнародного та внутрішнього туристичного потоків відіграє стан економіки, виражений через ВВП, поточний курс валют, рівень інвестицій в туристичну інфраструктуру та в інфраструктури суміжних галузей, наприклад, транспортну. На об'єм туристичного потоку, в свою чергу, впливають: нематеріальна сфера, культурна пропозиція, туристична активність, доступність відвідування, загальна якість середовища, імідж та привабливість країни. Дуже важливо розрізняти типово короткострокові, середньострокові та довгострокові важелі. В короткостроковому та середньостроковому періодах саме ці компоненти впливають на туристичний попит, а в довгостроковій

перспективі розвиток туристичної індустрії значною мірою залежить від факторів пропозиції, що впливають на загальну економічну активність та ВВП. Досягнення довгострокових цілей здійснюється через політику підтримки та постійного розвитку.

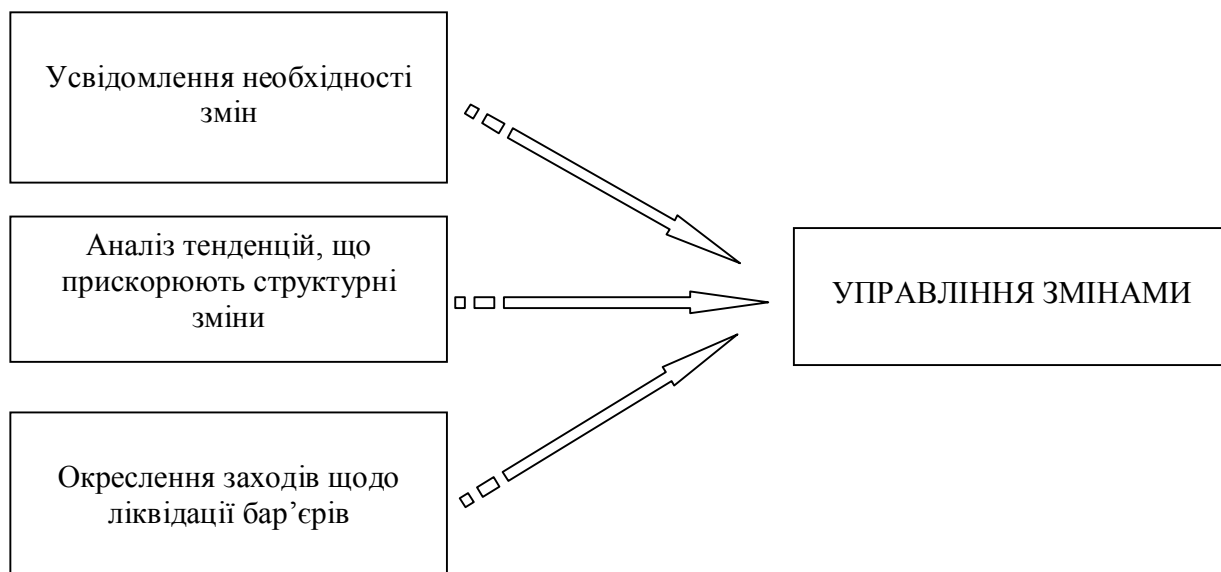

Рис. 2.: Схема ефективного управління структурними змінами галузі

Дуже важливо зрозуміти економічний вплив туризму на розвиток країни та її конкурентність на світових теренах для створення стратегічних концепцій реалізації економічних ефектів, створених туристичною індустрією. Для цього потрібно провести аналіз ролі держави в розвитку туристичної галузі, оцінити економічний внесок туризму в національну економіку.

Література

1. <http://www.airbus.com/>
2. <http://www.boeing.com/>
3. <http://www.iata.org/Pages/default.aspx>
4. <http://www2.icao.int/en/home/default.aspx>

e-mail: alphabet@mail.ru

Гінцяк Н.О.

*Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир
Кафедра ЗЕД підприємств, магістр*

ПРОБЛЕМИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЧИННИКИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Визначення конкурентоспроможності та системи чинників її забезпечення є надзвичайно важливим питанням для утримання певних сегментів ринку та ефективного функціонування підприємств.

Завдання підвищення конкурентоспроможності підприємств завжди були в полі зору як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як К. Віксель, Ф. Едجوорт, Дж. Кейнс, А. Лернер, К. Маркс, Дж. С. Міль, Д. Рікардо, Дж. Робінсон, А. Сміт, Й. Шумпетер. Серед сучасних наукових підходів щодо дослідження конкурентоспроможності підприємств та підвищення її рівня слід виділити наукові праці Г.Л. Азоева, А.П. Градова, В.І. Гринчуцького, К. Макконнелла, М. Портера, Б.А. Райзберга, І.А. Спірідонова, А. Юданова та багатьох інших.

Значна кількість наукових підходів вносить певну неоднозначність у визначенні факторів впливу, принципів оцінки, методів як оцінки, так і підвищення конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність підприємства можна трактувати як рівень компетенції у порівнянні з іншими підприємствами-конкурентами у нагромадженні та використанні виробничого потенціалу певної спрямованості. Вченими питанням конкурентоспроможності підприємства надається чимала увага.

На думку М. Портера конкурентоспроможність розглядається як властивість товару (послуги), суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку на рівні з присутніми там аналогічними товарами, послугами або конкуруючими суб'єктами ринкових відносин [3, с. 11].

А.К. Буяльська та І. В. Сергєєв визначають, що конкурентоспроможність підприємства – це здатність максимально ефективно використовувати наявний потенціал в протидії з тиском ринкових сил з ціллю завоювання підприємством вигідної для себе ринкової позиції [3, с. 11].

Г.Л. Ігольников та Е.Г. Патрушева відзначають, що конкурентоспроможність підприємства розглядається як комплекс взаємозв'язаних економічних характеристик (факторів), впливаючи на які можна досягнути конкурентних переваг на певному ринку [3, с. 12].

В свою чергу Н. Тарнавська, Р. Сивак та Г. Нагорняк конкурентоспроможність підприємства визначають як комплексне багатофакторне поняття з огляду на її складові частини, такі як: інтелектуального капіталу, конкурентоспроможності виробничого потенціалу, життєвого циклу конкурентних переваг, виробництва, цінних паперів, колективу тощо.

Кожне підприємство прагне виробляти таку продукцію, що надавала б їй переваги перед іншими галузями (наприклад, у боротьбі за інвестиції за рахунок більшої прибутковості або швидкості обороту капіталу). Водночас підприємства повинні чітко окреслювати власні можливості, моделювати перспективні напрямки розвитку, переглядати, корегувати та розробляти нові маркетингові стратегії для збереження існуючого положення на ринку або підвищення ринкової частки в певних сегментах. Тому для досягнення конкурентоспроможності підприємству на міжнародному ринку потрібно мати переваги не тільки за рахунок лідерства по витратах або ціні, але й по впровадженню нових ідей як у виробничу сферу, так і в управління та стратегічний розвиток.

Забезпечення конкурентоспроможності підприємства передбачає формування конкурентних стратегій. Формування конкурентних стратегій - один з найскладніших етапів процесу стратегічного планування, адже здійснення маркетингових аналізів для подальшої розробки цілей, опрацювання стратегій приводять до найкращих результатів [2, с. 42].

Формування стратегії включає в себе певні чинники: на якій стадії життєвого циклу перебуває галузь; структуру галузі; сутність і потужність п'яти конкурентних сил (постачальники найбільш важливих ресурсів, покупці, конкуренція між продавцями всередині галузі, товари-субститути, потенційні продавці даного товару); масштаби діяльності конкурентів. При розробці базової стратегії керівництво приймає рішення про ступінь глобалізації діяльності компанії з урахуванням таких факторів, як обсяг місцевого ринку, гострота конкуренції на ньому, ступінь глобалізації діяльності конкурентів, наявність у компанії ресурсів та конкурентних переваг.

Для того, щоб зберегти і зміцнити свої позиції на міжнародному ринку підприємству необхідно визначити чинники, які сприяють підвищенню міжнародної конкурентоспроможності. Перш за все слід відзначити, що одним з факторів підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах глобалізації є приток іноземного капіталу, наслідком якого є нові технології, види діяльності, розширення асортименту, підвищення якості продукції. Все це призводить до підвищення конкурентоспроможності відповідних видів виробництв всередині галузі, в міжгалузевому обміні на зовнішньому і внутрішньому ринку. Натомість приплив іноземного капіталу – прискорювач інтеграційних процесів в регіональному і світовому масштабах.

Що стосується основних сфер підвищення конкурентоспроможності підприємства, то до них традиційно відносять: управління інноваціями та технологіями, процес виробництва, використання інформації, управління людськими ресурсами, управління змінами тощо.

Серед основних способів підвищення конкурентоспроможності розрізняють:

- створення нової продукції;
- модернізація обладнання;
- вивчення запитів споживачів;
- аналіз конкурентів;
- покращення якісних характеристик продукції;
- рекламна політика;
- всебічне зниження витрат [1, с. 17].

Отже, чинники, які забезпечують формування конкурентоспроможності підприємства, трактуються по-різному. Через те, не дивлячись на різні підходи до вивчення чинників, що впливають на конкурентоспроможність, слід конкретизувати їх вплив у залежності від об'єкту та суб'єкту дослідження. Процес підвищення конкурентоспроможності являється процесом змін, які створюють певні позитивні установки й організаційну культуру, що сприяють досягненню лідируючих позицій на ринку та, особливо, виживанню організації в агресивному зовнішньому середовищі.

Література

1. Довбенко В.І. Чинники підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств / В.І. Довбенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. – №4. – С. 15-21.
2. Сіваченко І.Ю. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства (організації): Навч. посібник / За ред. І.Ю. Сіваченка. – К.: ЦНЛ, 2003. – 186 с.
3. Проблемы конкурентоспособности агропродовольственного комплекса РФ и факторы ее повышения. Сб. науч. тр./ ВИАПИ им. А.А. Никонова. – М.: ВИАПИ им. А.А. Никонова, 2008. – Вып. 21. – 384 с.

e-mail: tusia.gintsyak@yandex.ru

Дубовик Т.В., к.е.н., доц.

*Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ
Кафедри маркетингу та реклами, доцент*

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ В МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогодні, споживачі менше реагують на традиційні ЗМІ (засобів масової інформації) і рекламу, і рухаються в напрямку комунікацій «consumer-to-consumer», таких як блоги, обмін мобільними повідомленнями, систем порівняння цін, реклама «mouth of mouth». Результати досліджень свідчать, що 80% споживачів довіряють онлайн-порадам друзів, і в три рази більше довіряють їм, ніж традиційним ЗМІ.

У розвинутих країнах, принаймні дві третини всіх інтернет-користувачів відвідують сайти соціальних мереж протягом одного місяця. На сьогодні, більш ніж одна п'ята частина дорослого населення усього світу відвідує соціальні мережі.

Країни, які розвиваються, такі як Мексика, Південна Корея, Бразилія та Китай, мають найвищий відсоток інтернет-користувачів, які регулярно відвідують соціальні мережі в порівнянні з розвиненими країнами. Виявлено, що майже половина всіх американських користувачів Інтернету буде відвідувати хоча б один сайт соціальної мережі на щомісячній основі до кінця 2011 року. Кількість інтернет-користувачів соціальних мереж буде збільшуватися в бік жінок, літніх користувачів, і матерів, хоча підлітки та молоді люди, як і раніше, становлять значну частину інтернет-користувачів соціальних мереж.

Сайти соціальних мереж є важливим каналом ЗМІ для досягнення різноманітних демографічних аудиторій. За прогнозами eMarketer, в 2011 році обсяг ринку реклами в соціальних мережах в світі досягне 3,8 млрд. дол. Це свідчить про те, що українські підприємства повинні переглядати маркетингові стратегії, в тому числі і комунікаційні, в мережі Інтернет. Підприємствам доцільно активно залучати клієнтів на сайтах соціальних мереж за допомогою таких заходів, як розміщення реклами на сайтах соціальних мереж, залишати

на них коментарі або адреси зворотних зв'язків, додавати посилання з сайтів соціальних мереж на бренд підприємства або його сайт.

В табл. 1 наведено цілі та маркетингові зв'язки підприємств через сайти соціальних мереж: вивчення цільової аудиторії; сприяння питань соціального характеру; просування товарів та послуг; сприяння до внутрішньому обміну знаннями; підвищення обізнаності про бренд.

Таблиця 1

Залучення соціальних мереж до маркетингової діяльності підприємств

Цілі підприємства	Маркетинговий зв'язок підприємства через сайти соціальних мереж
<p><i>I. Improve Customer Understanding Вивчення цільової аудиторії</i> Реклама на сайтах соціальних мереж і взаємодія з клієнтами на цих сайтах надає можливість підприємству вивчати купівельні звички і поведінку потенційних клієнтів</p>	<p><i>Створює дискусійні форуми для безпосередньої взаємодії з цільовими аудиторіями</i> <i>Представлення товарів у віртуальних середовищах (ігри) дозволяє вивчити очікування цільової аудиторії</i> <i>Створює ніші соціальних мереж для вивчення купівельної поведінки цільової аудиторії</i></p>
<p><i>II. Сприяння питань соціального характеру</i> Маркетинг у соціальних мережах дозволяє підприємствам повідомляти про екологічні та соціальні питання і взяти участь у дебатах з основними зацікавленими сторонами</p>	<p><i>Партнери з сайтів соціальних мереж залучаються для поширення інформації з питань корпоративної соціальної відповідальності серед відвідувачів та користувачів</i> <i>Встановлює інтерактивні спільноти для екологічно налаштованої цільової аудиторії</i></p>
<p><i>III. Просування товарів і послуг</i> Підприємства можуть використовувати сайти соціальних мереж для залучення нових споживачів, формування лояльності до бренду товарів або підприємства</p>	<p><i>Формування лояльності через соціальні мережі до бренду товарів або підприємства</i> <i>Залучення нових відвідувачів, покупців, споживачів</i></p>
<p><i>IV. Сприяння до внутрішнього обміну знаннями</i> Сайти соціальних мереж забезпечують створення форумів підприємства для поліпшення внутрішнього зв'язку між географічно розпорощеними співробітниками і заохочувати обмін передовим. практиками і знаннями в регіонах</p>	<p><i>Використання соціальних мереж для зв'язку з клієнтами в сфері «business to business»</i> <i>Міжнародні підприємства можуть використовувати сайти онлайн-спільнот в якості ефективних інструментів рекрутингу</i></p>
<p><i>V. Підвищення обізнаності про бренд</i> Маркетинг у соціальних мережах надає підприємствам можливість досягнення широкого кола споживачів, збільшення поінформованості про бренд та поліпшення сприйняття споживачами бренду</p>	<p><i>Залучення споживачів на сайтах соціальних мереж для створення впізнання бренду та обізнаності про нього</i></p>

НАПРЯМИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Діяльність економічних суб'єктів в ринкових умовах завжди супроводжується ризиком, який впливає з невизначеності умов їх функціонування. Ризики об'єктивно існують в нашому житті, вони - невід'ємна частина економічної діяльності всіх економічних одиниць, які можуть лише оцінювати, реагувати, управляти деякими ризиками, пристосовуватись до них. Із всіх видів ризиків, з якими стикаються економічні суб'єкти, важливу роль грають фінансові ризику, адже вони прямо впливають на економічні результати діяльності і можуть ставити під загрозу само існування підприємства.

Проблема мінімізації ризиків зовнішньоекономічної діяльності досліджена в працях таких вчених як Багрова І В., Власюк В.Є., Гетьман О.О., Гранатуров В.М., Литовченко І.В., Редіна Н.І., Салун М.М., Вітка Н.Є., Дідківський М.І. та ін. Проте досліджувана тема залишається недостатньо розробленою в сучасному науковому просторі. Насамперед оскільки досі відкритими є питання щодо розуміння ризику, його джерел і наслідків. Неоднозначність у трактуванні сутності ризиків пов'язана з особливостями їх прояву в різних економічних системах.

Структура ризиків у зовнішньоекономічній діяльності доволі розгалужена і нараховує близько 150 різноманітних ризиків [2]. Об'єктивно оцінити ситуацію на ринку та обрати найбільш ефективну стратегію можливо лише за умови аналізу усього комплексу ризиків. Неврахування хоча б одного з них може призвести до негативних наслідків в діяльності підприємства. Тому для мінімізації ризиків слід використовувати цілісну систему мінімізації. По-перше необхідно визначити типи ризику, з якими зіштовхується підприємство. По-друге виміряти потенційний вплив визначених ризиків. Корисно розрізняти ризики за їх потенційним значенням і потім сфокусувати ресурси для мінімізації ризиків на найбільш серйозних напрямках. По-третє, вирішити питання щодо мінімізації кожного окремого ризику.

Головна проблема управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності підприємства полягає в управлінні тими ризиками, настання яких не залежить від зусиль підприємств. Можна виділити такі групи методів, спрямованих на зменшення можливих збитків, що викликані цими ризиками:

1. Страхування, тобто використання різних видів полісів, договорів страхування.

2. Хеджування як метод використання біржових ф'ючерсних контрактів і опціонів.

3. Застосування різних форм і методів розрахунково-кредитних відносин, що зводять до мінімуму ризик неплатежу за поставлені товари, або неотримання товарів проти їх сплати.

4. Аналіз і прогнозування кон'юнктури (попиту, пропозиції, ціни) на зовнішньому ринку, планування і своєчасна розробка заходів з метою уникнути можливих збитків, викликаних несприятливими кон'юнктурними змінами.

5. Інші методи, зокрема метод передачі ризиків, створення спеціального резервного фонду, страховий запас коштів, розробка і впровадження системи штрафних санкцій.

Найбільш важливим і найбільш розповсюдженим прийомом зниження ступеня ризику зовнішньоекономічній діяльності є страхування ризику [4]. Страховий захист таких ризиків забезпечують спеціальні страхові компанії, що залучають кошти страхувальників і використовують їх для відшкодування понесених ними збитків при виникненні певних обставин. Сутність страхування полягає в тому, що підприємець готовий відмовитися від частини своїх доходів, аби уникнути ризику, тобто він готовий заплатити за зведення ступеня ризику до мінімуму.

Під час експорту вітчизняних товарів пріоритет одержують контракти, укладені на умовах СІФ, що включають витрати на страхування в ціну продажу продукції, тобто вона страхується в якийсь національній організації. Іноземні компанії страхують в основному випадки із мінімальною ймовірністю настання. При імпорті продукції кращим є договір на умовах ФОБ, коли купівельна ціна не містить витрат на страхування, з тим, щоб товари могли бути застраховані в Україні [3]. Формування вітчизняного ринку страхових послуг є довготривалим процесом. В умовах нерозвиненості даного ринку на перший план виходять інші шляхи мінімізації ризиків зовнішньоекономічної діяльності.

Здійснення операцій "хеджування" дозволяє уникнути цінового й інфляційного ризиків при здійсненні підприємством угод на товарних чи фондових біржах. Принцип операції "хеджування" полягає в тому, що, купуючи товар з постачанням у майбутньому періоді, підприємство одночасно здійснює продаж ф'ючерських контрактів на аналогічну кількість товарів. Якщо воно понесе фінансові втрати через зміну ринкових цін як покупець реального товару, то воно одержить вигравш у таких самих розмірах, як продавець ф'ючерських контрактів на нього. Але такий метод доволі рідко використовується у зовнішньоекономічній діяльності високотехнологічних підприємств, що можна пояснити унікальністю продукції, що виробляється.

Ризику невиконання партнером зобов'язань за контрактом можна уникнути за рахунок:

- укладення договору про наміри, де оговорюється строк, протягом якого сторони можуть внести зміни;
- відображення в договорі намірів щодо матеріальної відповідальності за відмову від підписання контракту;
- відображення умови про розгляд можливих суперечок через арбітражний суд;
- відображення в контракті умови про штрафні санкції за невиконання будь-якого зобов'язання за контрактом;
- відображення в контракті умови про виникнення можливих форс-мажорних обставин.

Для подолання загрози неплатоспроможності партнера використовують такі інструменти, як передбачення умови про чинність контракту після надходження коштів на розрахунковий рахунок виконавця, передача права власності замовнику після повної сплати вартості товару, використання послуг банку щодо акредитивної форми розрахунків, укладення угоди з банком на факторингове обслуговування можливої дебіторської заборгованості [4].

В умовах сучасної глобалізованої економіки, яку Філіп Котлер охарактеризував як турбулентну [1], більшість процесів що відбуваються у зовнішньому середовищі є непрогнозованими, і єдиним способом їх уникнення є інтуїція осіб, які приймають рішення на підприємстві, яка заснована на їх багато річному досвіді та даних постійного моніторингу макроекономічної та політичної ситуації на ринках країн - партнерів.

Література

1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: [підручник для вузів / за ред. д.е.н., проф. І.В. Багрової / Багрова І.В., Редіна Н.І., Власюк В.С., Гетьман О.О. – К.: ЦУЛ, 2004. – 580 с.
2. Мінімізація ризиків у зовнішньоекономічній діяльності високотехнологічного підприємства Вітка Н.Є., ст. викладач, ДНУ ім. О. Гончара Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект, 2010.
3. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006. – 462 с.
4. Єрмакова О., Сазонов В., Вінник П. Щодо мінімізації ризиків експорту української металопродукції // Економіст. – 2010. – № 3.

e-mail: Knopka1990@ukr.net

*Зубов Д.А., д.т.н., проф.
Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля, г. Луганск
Кафедра системной инженерии, профессор*

НАУЧНЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ КАК ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО ПОИСКА ИСТОЧНИКОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ НАУКИ

In praesenti, одним из наиболее информативных показателей развития отраслей народного хозяйства является уровень внедрения и использования наукоемких технологий. Более того, в отдельных странах проведение научных исследований является обязательным условием (e.g., в США наличие научных проектов – это основное отличие университета от колледжа). Очевидно, что финансирование науки является одним из основных факторов ее развития. Целью данной работы является представление субъективной точки зрения автора о проблеме повышения эффективности научных исследований.

Процесс создания научного продукта рассмотрим как объект исследования. В качестве внешних факторов выступают социальные, экономические, политические, экологические и др. факторы (в данной работе

акцентируються источниками финансирования). В качестве внутренних факторов рассмотрим “цели” финансирования (научные школы, отдельные ученые, научно-исследовательские организации, etc.).

Примерами эффективного инвестирования являются: выдающиеся отечественные ученые (e.g., Германия начала 20 века); отдельные известные зарубежные специалисты и научные учреждения (e.g., Китай последние два десятилетия); научно-исследовательские организации (e.g., СССР); международные гранты научного сотрудничества (e.g., Седьмая рамочная программа ЕС по научным исследованиям и технологическому развитию).

In praesenti, формируется новое направление – научный менеджмент, который адаптивно учитывает как внешние факторы (источники финансирования), так и внутренние факторы (“цели” финансирования). Наиболее типичными примерами субъективно выделяются США и Швеция, где научные программы заложены в основу государственного управления.

e-mail: dzubovua@mail.ru

Климко О.І.

*Донецький національний технічний університет, м. Донецьк
Кафедра прикладної математики та інформатики, студент*

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз останніх наукових джерел показав, що основні положення теорії оцінки інтелектуального капіталу на основі інструментів економіко-математичного моделювання не до кінця опрацьовані. Недоліки існуючих методів заважають їх впровадженню на реальних вітчизняних підприємствах, що знижує конкурентоспроможність останніх. Відсутність методології і адекватних практичних методів оцінки вартості інтелектуального капіталу на основі нелінійного моделювання визначили актуальність поданого дослідження.

Наявність очевидних недоліків серед існуючих методів оцінки вартості інтелектуального капіталу, а також відсутність адекватної моделі управління інтелектуальним капіталом призводить до постановки наступних цілей:

- обґрунтувати необхідність розробки концептуальної моделі управління інтелектуальним капіталом на підприємстві;
- запропонувати концептуальну модель управління інтелектуальним капіталом;
- розробити вимоги до системи управління інтелектуальним капіталом;
- виявити резерви методів оцінки вартості інтелектуального капіталу та резерви самої системи управління;
- виявити та обґрунтувати нову класифікацію методів оцінки вартості інтелектуального капіталу, корисну в контексті теорії систем управління.

У поданих тезах представлено концептуальну модель управління інтелектуальним капіталом підприємства, а також вимоги до системи управління. На рис. 1 зображено основні блоки моделі управління інтелектуальним капіталом підприємства.

Рис. 1. Концептуальна модель управління інтелектуальним капіталом підприємства з точки зору структурних підрозділів

Відділ моніторингу є основним джерелом первинних даних в системі. Ці дані збираються та консолідуються як показники зовнішньої та внутрішньої середовища підприємства. До основних показників внутрішнього середовища ми відносимо:

- винаходи розроблені безпосередньо на підприємстві;
- зміни організаційної структури підприємства;
- раціоналізаторські пропозиції;
- економічні показники роботи підприємства та ін..
- Відділ зовнішнього моніторингу проводить збір таких показників:
- зміни ринку патентів в Україні;
- зміни світового ринку патентів;
- зміни існуючого законодавства в області інтелектуального капіталу;
- дії найближчих конкурентів та ведучих підприємств у галузі щодо управління інтелектуальним капіталом;
- прогнози зовнішніх незалежних експертів щодо найближчих змін ринку інтелектуального капіталу та ін.

Усі дані зібрані відділом моніторингу направляються до відділів прогнозування, планування та розробки заходів. В свою чергу Відділ розробки та корегування заходів моделює всю отриману інформацію та впливає безпосередньо на діяльність підприємства, на його внутрішнє середовище.

Ефективність роботи такої системи оцінюється за сукупністю критеріїв, серед найважливіших з яких слід зазначити:

- продуктивність, для визначення цього критерію необхідно ставити конкретні цілі перед працюючою системою, та згідно з ними оцінювати продуктивність;
- економічність, як основний критерій ступеня використання системою необхідних ресурсів;

- ефективність, яка є співвідношенням між першими двома критеріями;
- якість, що має на увазі під собою ту чи іншу ступінь відповідності визначеним вимогам, повноту вирішення поставленої проблеми або задоволення потреби.

Оскільки використання синергетичної взаємодії різних підрозділів підприємства створює додаткові резерви для покращення таких показників його роботи як рентабельність та економічна ефективність, то найважливішою перспективою для розвитку та створення конкурентноспроможних товарів є постійне використання інтелектуального капіталу підприємства, а це можливо лише в умовах існування дієвого механізму управління цим капіталом та критеріїв ефективності роботи існуючої або новоствореної системи управління вартістю інтелектуального капіталу.

Література

1. Экономика Украины: стратегия и политика долгосрочного развития / Под ред. акад. НАН Украина В.М. Гейця. – М.: Ин-т економ.прогнозув, Феникс, 2003. – 1008 с.
2. Зинов В. Интеллектуальный капитал как базовая характеристика стоимости бизнеса / В. Зинов, К. Сафарян // Интеллектуальная собственность. – 2001. – № 5-6. – С. 23-25.
3. Бутник-Северский О.Б. Интеллектуальный капитал: теоретический аспект О.Б. Бутник-Северский // Интеллектуальный капитал. – 2002. – № 1. – С. 16-27.
4. Козырев А.Н. Оценка стоимости нематериальных активов и интеллектуальной собственности / А.Н. Козырев, В.Л. Макаров. – М.: Интерреклама, 2003. – 352 с.

e-mail: klimkoalexandra@gmail.com

Коваленко О.В.

*Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
Кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту, аспірантка*

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК НОВІТНІЙ ФАКТОР ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

Фінансова система кожної країни, у тій чи іншій мірі, зазнає впливу різного роду чинників, що пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю держави, суб'єктів господарювання, населення тощо. Їх виникнення та подальше зростання ролі в організації соціально-економічного життя країни пов'язано з процесами глобалізації, під якою розуміють загальний або всесвітній процес обміну товарами, послугами, капіталом, технологіями та робочою силою, що виходить за межі географічних кордонів країни. Вона є причиною усунення відмінностей між національними ринками та їх інтеграції у ринок світовий [1, с. 118].

Як зазначається у щорічному звіті Міжнародного валютного фонду за 2005 р., "глобалізація в її економічному контексті означає зростання інтегрованості економік країн світу, особливо по лінії торгівлі та фінансових

потоків. Це поняття також охоплює рух людей (робочої сили) та знань (технології) через національні кордони" [2].

Глобалізація або ж інтеграція досягається завдяки відкритості держав, тобто відкритості їх національних ринків, послаблення політики протекціонізму, лібералізації світових економічних процесів та їхньої співпраці.

Глобалізація стимулює країни до підвищення їхньої продуктивності та покращення якості продукції, адже передбачає собою не лише співробітництво, а й конкуренцію за ринки збуту, тобто здатність виробників (продавців) товарів виходити на інші ринки, що дозволяє розширювати власне виробництво та отримувати вищі доходи.

За 2010 рік зовнішньоекономічна діяльність країни характеризується наступним:

- експорт товарів склав 51 405,2 млн. дол. США, імпорт – 60 742,2 млн. дол. США. Співставлення експорту-імпорту формує від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами у розмірі 9 337 млн. дол. США (6,7% від ВВП);

- експорт послуг становив 11 759,4 млн. дол. США, імпорт – 5 447,7 млн. дол. США. Співставлення експорту-імпорту формує позитивне сальдо зовнішньої торгівлі послугами 6 311,7 (4,6 % від ВВП);

- прями інвестиції в Україну склали – 57 985 млн. дол. США, з України – 7 966 млн. дол. США. Співставлення притоку-відтоку формує позитивне сальдо в розмірі 50 019 млн. дол. США (36,1% від ВВП);

- портфельні інвестиції в Україну склали – 20 034 млн. дол. США, з України – 94 млн. дол. США. Співставлення притоку-відтоку формує позитивне сальдо в розмірі 19 940 млн. дол. США (14,4% від ВВП);

- обсяг грошових переказів в Україну з-за кордону було оцінено в 5,9 млрд. дол. США (4,3% від ВВП) [4].

Отже, в сукупності потоки товарів, послуг, капіталів та робочої сили у грошовому еквіваленті за 2010 рік склали 221333,5 млн. дол. США або в 1,5 раза більше від ВВП. При цьому позитивне сальдо склало у 2010 році 72833,7 млн. дол. США або 53% від ВВП. Як свідчать дані про зовнішньоекономічну діяльність країни, держава отримує позитивне сальдо від руху послуг, капіталів та руху робочої сили, які по відношенню до ВВП є суттєвими, що у свою чергу, свідчить про існування значного фінансового потенціалу від її здійснення.

Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами було зумовлене основними двома факторами: відновленням внутрішньої торгівлі; зростанням цін на енергоносії [5].

Кожне з наведених вище джерел, справляє неабиякий вплив на фінансову систему країни, оскільки крім того, що приносить додаткові ресурси ще й сприяє розвитку відповідного сектору діяльності.

З метою виходу на позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами Уряд України ухвалив програму імпортозаміщення, яка передбачає скорочення імпорту за рахунок розвитку власного виробництва за умови застосування високих технологій. Поряд з цим, держава планує збільшувати експортні поставки товарів. Зокрема, на основі підписання угоди про зону вільної торгівлі

з країнами СНД, Європейським Союзом, що дасть можливість диверсифікувати експорт та покращити платіжний баланс.

Розширення географічного спрямування потоків товарів вимагає від країни нарощення продукції, а для цього необхідним виступає модернізація базових галузей економіки. Зокрема, пропонується збільшити частку фінансування у науково-технічну та інноваційну сферу країни; запровадження економічних стимулів суб'єктам господарювання для здійснення технологічної модернізації; розширення інноваційної інфраструктури та регулювання їх діяльності на законодавчому рівні [3].

Проте, не можна не відзначити, що залежні від експорту держави втрачають значні кошти від зміни світової кон'юнктури.

Щодо потоків послуг, то для 2010 року характерним є позитивне сальдо у розмірі 6311,7 млн. дол. США, що зросло на 43% у порівнянні з 2009 роком. Найбільшу частку у структурі експорту послуг займали транспортні, у розмірі 66% від всього експорту, різні ділові, професійні та технічні послуги – 13%, а також фінансові – 4,2% відповідно. Серед імпорту ситуація ідентична, найбільшу частку займають транспортні – 22% від всього імпорту, фінансові – 20%, різні ділові, професійні та технічні послуги – 17% відповідно [4].

Як видно з офіційних даних імпорт фінансових послуг значно перевищує його експорт. До фінансових послуг відносяться послуги з грошового посередництва, фінансовий лізинг, послуги з управління фінансовими ринками, портфелями цінних паперів. Незначна їх величина, в першу чергу, зумовлена відсутністю регулювання даних послуг на законодавчому рівні та неефективністю діяльності ринку цінних паперів, відсутністю ґрунтовної інформації про стан фінансового ринку в цілому та окремих його складових.

Потребує подальшого удосконалення транспортна інфраструктура. Так, Програмою економічних реформ в Україні передбачено вирішення наступних завдань: збільшити фінансування розвитку інфраструктури, що перебуває у державній власності; створити привабливі умови для залучення приватних інвестицій; поліпшити управління на залізничному транспорті і в автодорожньому секторі; розробити й впровадити комплексну програму розвитку морських портів; підвищити відповідальність місцевої влади за стан інфраструктурних активів місцевого значення.

Значний фінансовий капітал забезпечують іноземні інвестиції у формі прямих та портфельних. Збільшення інвестицій спостерігається в країнах з стабільною економікою та розвинутим внутрішнім ринком, де значу частку інвестицій вносять саме вітчизняні інвестори. Програмою економічних реформ, з метою створення умов для залучення прямих інвестицій, передбачено такі завдання як створення єдиного органу, який буде займатися пошуком інвесторів, зміцненням позиції України на міжнародних інвестиційних ринках; формуванням баз даних об'єктів інвестування; визначенням для кожної території пріоритетних напрямів розвитку, під які залучатимуться прямі інвестиції; удосконаленням нормативно-правової бази щодо сприяння іноземному інвестуванню.

Іноземні інвестиції, з одного боку, виступають ефективним джерелом збільшення додаткових фінансових ресурсів, проте з ними пов'язані ризики контролю та виведення доходів з країни у випадку екстремальних ситуацій. Для цього видається необхідним законодавче обмеження частки контрольного пакету, яким можуть володіти іноземні інвестори. Обмеження вивозу доходів може викликати зниження портфельних інвестицій, тому перед країною стоїть завдання забезпечення стабільності її економіки незважаючи на світові тенденції.

За офіційним даними, наданими Національним Банком України, загальні обсяги грошових переказів в Україну з-за кордону у 2010 році зросли у порівнянні з попереднім роком на 9,2%.

Звичайно, що такі обсяги коштів виступають привабливими для країни, проте в той же час свідчать про негаразди в країні, неможливість знайти роботи за фахом та низький рівень оплати праці, що змушує людей до пошуку кращого матеріального стану.

Недоліками міграційного руху є, по-перше те, що особи, які займали вищі посади та мали складніші професії в Україні, за кордоном виконують низький професійно-кваліфікаційний рівень робіт, по-друге, небажання оформлення правового статусу з метою мінімізації витрат з боку роботодавців і, відповідно, мігранти позбавлені права соціального захисту, що, у свою чергу, не може не позначитися на їх фінансовому становищі. Адже вищий заробіток характерний для осіб, які мають дозвіл на проживання та працевлаштування у країнах перебування.

Для країни-донора, з одного боку, міграція дозволяє вирішити проблему зайнятості, а з другого боку, характеризується втратою кваліфікованих працівників, які виконуючи низько-професійні або непрофесійні роботи втрачають свої навички.

Така ситуація змушує до здійснення заходів по вдосконаленню державної політики у сфері трудової міграції. Зокрема, вимагає захисту прав громадян, що працюють за кордоном, сприяння їх працевлаштуванню на легальній основі, вдосконаленню та посиленню контролю за діяльністю посередницьких фірм по працевлаштуванню за кордоном.

Отже, з усього вищезазначеного можна зробити висновок, що глобалізаційні чинники мають як позитивний так і негативний вплив як на соціально-економічне так і фінансове становище країни. Покращуючи фінансовий стан, вони в той же час роблять її фінансово залежною, позбавляють частини кваліфікованих кадрів тощо. Тому, перед державою стоїть завдання визначення оптимального співвідношення між залученими та власними ресурсами, між вигодами та втратами, між сьогоденням та майбутнім. Відповідно до цього, фінансова система повинна носити динамічний характер та адекватно реагувати на глобалізаційні зміни сучасності.

Література

1. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.

2. Звіт про світовий розвиток: важке завдання розвитку/ Пер. з англ. – К.: Абрис, 2005. – 270 с.
3. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” Програма економічних реформ на 2010-2014 роки / Комітет з економічних реформ при Президентіві України;
4. Державний комітет статистики України. – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Національний банк України. - <http://www.bank.gov.ua/>

e-mail: oleksandrakv@gmail.com

Кулик Є.І., к.е.н., доцент

*Донецький державний університет управління, м. Донецьк
Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, доцент*

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

В умовах нинішньої глобалізації економіки шанси для будь-якої країни залишитися осторонь глобальних кризових процесів наближаються до нуля. Особливо це стосується країн із орієнтацією економіки на експорт і з низьким розвитком внутрішнього ринку.

Причини сучасної глобальної фінансової кризи умовно можна поділити на дві великі групи: загальноекономічні та специфічні. Так, до загальноекономічних причин слід віднести циклічність економічного розвитку. Швидке зростання економіки, як свідчить історія, у тому числі й події останніх років, завжди закінчується кризою. Тобто це закономірний процес. Проте, кожна криза характеризується своїми специфічними ознаками та чинниками, які її спонукають. Серед основних таких причин світової кризи експерти виділяють наступні:

- надмірно експансивну грошову політику Федеральної резервної системи (ФРС) США;
- наявність величезного дисбалансу у світовій економіці, зокрема, великий профіцит у зовнішній торгівлі Китаю, значний торговельний дефіцит у США;
- недоліки системи управління ризиками в інвестиційних банках;
- недосконалість регулювання фінансових ринків на національному і міжнародному рівнях [1].

Однак нинішні проблеми глобальної економіки хоча і зумовлені відомими подіями останніх трьох років, це лише результат багаторічного, неадекватного соціально-економічним реаліям господарювання в більшості країн світу: надмірного навантаження на бюджет, ігнорування демографічних тенденцій, помилкової міграційної політики, низької безпеки на фінансових ринках, надмірного споживчого кредитування тощо.

Світова фінансова криза охопила майже всі країни світу, і вже зараз стає очевидним, що менш розвинуті країни, зокрема й Україна, зазнають найбільш

руйнівних наслідків, так як криза загострила вже існуючі диспропорції української економіки:

- високий рівень інтеграції у світову економіку (близько 60% ВВП України залежить від експорту та імпорту, що обумовлює високу чутливість національної господарської системи до глобальних процесів);

- різкий відтік короткострокового спекулятивного капіталу з українського фондового ринку (найбільше в Європі падіння фондового ринку – понад 70%);

- штучна ревальвація гривні у травні 2008 р. з рівня 5,05 до 4,85 грн./дол. США, яка автоматично послабила позиції українських експортерів і сприяла зростанню зовнішньоторговельного дефіциту;

- посилення панічних настроїв серед вкладників внаслідок «рейдерської атаки» на один із найбільших українських банків «Промінвестбанк»;

- - подорожчання американського долару в результаті відтоку грошових коштів нерезидентів і падіння довіри до українських банків [2].

Вплив кризи на економіку України є значним. Аналіз динаміки соціально-економічної ситуації в країні дозволив виділити основні наслідки глобальної фінансової кризи для економіки України:

- погіршення макроекономічних показників;

- зниження темпів зростання ВВП;

- дефіцитний платіжний баланс, велика залежність від імпорту капіталу, високих технологій, нафти і газу;

- великий розмір зовнішнього боргу країни, що веде його до ризику невиконання;

- ослаблення довіри до фінансових установ і як наслідок скорочення депозитної маси;

- зниження обсягів кредитування економіки;

- скорочення надходжень і видатків бюджету;

- нестабільність на валютному ринку його спекулятивний характер;

- зниження загального рівня життя населення, та ін.

Таким чином, в Україні одночасно проявилися ознаки валютної, фондової, банківської криз в умовах дестабілізації ринку нерухомості, рецесії будівництва та загального погіршення внутрішньої і зовнішньої макроекономічної ситуації.

З урахуванням розвитку світової кризи і уряд, і Національний банк уже вжили низку заходів, які дозволять зменшити ризик істотного впливу. Це і пакет антиінфляційних заходів, і заходи з підвищення стійкості банківської системи, комплекс заходів із мінімізації впливу проявів світової фінансової кризи на економіку України тощо.

Щодо монетарної політики можна сказати, що Національний банк деякою мірою є заручником відсутності структурних реформ в економіці. Адже навіть якщо НБУ виконуватиме те, що від нього вимагає меморандум із МВФ (більша гнучкість обмінного курсу, перехід до інфляційного таргетування, лібералізація валютного ринку), ці кроки навряд чи дадуть повноцінний результат за

відсутності заходів з усунення структурних причин інфляції, з підвищення продуктивності тощо.

За оцінками фахівців, потенційно світова фінансова система в даний час стоїть на порозі другої хвилі кризи, не меншої, ніж 2008 року. На жаль, доводиться констатувати той факт, що у разі справді серйозної глобальної кризи в Україні надзвичайно мало шансів уникнути такої ж долі, як три роки тому, так як на сьогодні не зважаючи на низку вжитих заходів (про які йшла мова вище) не існує жодних ефективних економічних заходів, здатних запобігти черговій хвилі кризи в нашій країні.

За ці три роки не було розроблено ефективного механізму, який би дав можливість підвищити стійкість української економіки до зовнішніх шоків. Економіка, як і раніше, надзвичайно залежна від кон'юнктури світових цін на сталь, продуктивність та енергоефективність залишаються на низькому рівні, а катастрофічна фінансова ситуація в НАК «Нафтогаз України» і затягування зі здійсненням пенсійної реформи негативно впливають на фінансову стабільність.

Сьогодні для України важливо не тільки мінімізувати негативний вплив світових фінансових потрясінь і глобальної рецесії, а й кардинально переглянути механізм функціонування фінансового сектора економіки, укріпити позиції держави як на законодавчому, так і на виконавчому рівні. На думку авторів, комплекс заходів, спрямованих на подолання економічного спаду та нейтралізацію наслідків фінансової кризи, має ґрунтуватися на застосуванні наступних механізмів:

- узгодження дій усіх органів державної влади та суб'єктів господарювання;
- взаємодія фінансового і не фінансового секторів економіки, реструктуризації банківської системи;
- посилення участі держави в розвитку науки, освіти, підтримці народжуваності, покращенні морального і культурного клімату в суспільстві;
- запровадження механізмів відповідальності влади за результати управлінських рішень;
- розширення горизонту стратегічного планування траєкторії державного розвитку до 50-100 років.

Таким чином, для України найбільш важливо не стільки вийти на високі темпи зростання, скільки усунути системні проблеми в економіці.

Література

1. Гладун Т.М. Причини та футурологія сучасної світової валютно-фінансової кризи / Т.М. Гладун, Г.С. Домарадзька, Н.С. Русина // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – №460. – С. 468-474, С. 470.
2. Прядко В.В. Наслідки світової економічної кризи для економіки України / В.В. Прядко // Науковий вісник БДФА: Технодрок. – 2009. – Вип. 2. – С. 8-11.

e-mail: evgeniyakulik@yandex.ru

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Бухгалтерський облік охоплює систему суцільної, безперервної і взаємопов'язаної реєстрації та підбиття підсумків підприємницьких і фінансових операцій підприємства. Бухгалтерський облік як складова системи управління є впорядкованою системою збору, класифікації, накопичення, реєстрації й узагальнення інформації у грошовому вимірнику про майно, капітал і зобов'язання підприємства та їх рух шляхом документального відображення всіх господарських операцій.

Основною метою і завданням бухгалтерського обліку на будь-якому підприємстві є сприяння отриманню максимального прибутку та збереження майна власника. Виходячи із даної мети, ми можемо визначити наступні основні завдання бухгалтерського обліку:

- здійснення безперервного, суцільного, взаємопов'язаного й документального спостереження за економічними процесами та явищами на підприємстві;
- формування повної і достовірної інформації про діяльність підприємства та його майновий стан, необхідної внутрішнім користувачам бухгалтерської звітності, а також зовнішнім та іншим користувачам бухгалтерської звітності;
- попередження негативних результатів в господарській діяльності організації і виявлення внутрішньогосподарських резервів забезпечення її фінансової стійкості;
- контроль за наявністю і рухом майна, за раціональним і цільовим використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;
- формування науково обґрунтованої системи показників, що характеризують результати діяльності підприємства, його окремих підрозділів і служб;
- дотримання державної дисципліни і законності при вирішенні господарських питань.

Рівень виконання вище наведених завдань бухгалтерського обліку передусім залежить від його організації. Раціональна організація бухгалтерського обліку має суттєве значення для задоволення потреб управлінського персоналу в інформації, яка є підставою для пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання, забезпечує збереження майна власника та достовірне визначення результатів діяльності.

Проблеми організації в сфері бухгалтерського обліку розкриваються в працях таких вчених і науковців, як П.С. Безруких, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, О.П. Войналович, Й.Я. Даньків, В.М. Дейнекин, В.А. Дерій, В. Завгородній, В.Б. Івашкевич, А.Н. Кашаєв, Н.П. Кондраков, Л.І. Куликова, М.І. Кутер, В.С.

Лень, Л.Г. Ловінська, М.Р. Лучко, О.В. Олійник, М.Я. Остап'юк, М.С. Пушкар, Е.М. Рожкова, В.В. Сопко, А.Н. Сушкевич, А.Н. Хорин, М.М. Шигун.

На організацію бухгалтерського обліку господарюючого суб'єкта впливає значна кількість факторів, зокрема – засади організації діяльності, форма власності, вид та рід діяльності, галузь ринкової економіки, користувачі облікової інформації, кваліфікаційний рівень облікових працівників, обсяги діяльності підприємства, система оподаткування, система нормативного регулювання та ін.

В контексті нашого дослідження необхідно зауважити, що організація бухгалтерського обліку є домінантою для формування підприємницьких структур, яка включає в себе різні етапи: методичний, технічний, організаційний.

Визначивши етапи організації бухгалтерського обліку ми можемо стверджувати, що важливою ланкою є організація роботи облікового апарату, тобто бухгалтерської служби підприємства. Її призначенням є вдосконалення і раціоналізація оброблення інформації, розподіл робіт між персоналом бухгалтерії, наукова організація праці. Організація бухгалтерського обліку передбачає визначення структури бухгалтерії, централізовану та децентралізовану системи оброблення даних, розробку робочих інструкцій для працівників бухгалтерії, графіків документообороту, внутрішніх стандартів, способів ведення обліку ручний, автоматизований, встановлення комунікаційних зв'язків бухгалтерії з іншими відділами і службами апарату управління та інші грані функціонування бухгалтерії.

В організації бухгалтерського обліку існують вимоги, яким повинна відповідати структура бухгалтерського апарату: 1) узгодженість між відділами та виконавцями; 2) зв'язок між бухгалтерською службою та іншими структурними підрозділами підприємства, із зовнішніми органами, службами; 3) оперативність керівництва та швидкість виконання поставлених завдань; 4) висока якість інформаційного обслуговування внутрішніх та зовнішніх користувачів; 5) доведення до необхідного мінімуму кількості облікових операцій та ліквідація дублювання функцій обліку господарських операцій; 6) економічність у формуванні штату бухгалтерської служби [3, с. 216].

Отже, основними проблемами в організації обліку, яким авторами приділяється більша увага, є визначення елементів організації бухгалтерського обліку, формування облікової політики підприємства, вибір форми ведення бухгалтерського обліку, організація документування господарських операцій і документообороту, формування системи звітності.

Література

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями).
2. Рожкова Е.М. Методологічні основи організації обліку на підприємствах промисловості // Наукові праці МАУП. – 2010. – №2. – С. 67-71.
3. Шигун М.М. Фактори впливу на процеси організації бухгалтерського обліку // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №2 (52). – С. 216-218.

e-mail: alla-zay@mail.ru

ЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ АМЕРИКАНСЬКИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ В НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІКАХ ПРИЙМАЮЧИХ КРАЇН

Вплив господарської діяльності американських транснаціональних компаній (ТНК) на економіку іноземних держав, в яких корпорації США розміщують свої філії, нерозривно пов'язаний з національними інтересами цих країн, а також з аспектами міжнародного права, фінансів, логістики тощо. Потужні ТНК США завдяки своїм розмірам можуть здійснювати вагомий вплив на державну економічну політику приймаючих країн.

В першу чергу вище зазначене стосується ринкового вилучення. Так, деякі країни з метою зменшення витрат на охорону здоров'я виставляють вимоги американським мультинаціональним фармацевтичним компаніям ліцензувати свої запатентовані ліки за дуже низькими виплатами їм у порівнянні з місцевими підприємствами-конкурентами, тим самим штучно знижуючи ціну. Як наслідок, у більшості випадків такі ТНК уходять з ринку даних країн, що призводить до обмеженого доступу щодо представлених цими корпораціями передових ліків. У таких випадках нерідко уряди приймаючих країн змінюють свою політику щодо ТНК Сполучених Штатів.

Шляхом активної участі у процесах міжнародного виробництва на базі традиційного міжнародного розподілу праці (МРП), ТНК створили власне внутріфірмове міжнародне виробництво, підключивши ряд ринків, що розвиваються, з новою спеціалізацією для останніх. Тим самим вони модернізували МРП. І саме цей внутріфірмовий варіант міжнародного виробництва став основним для сучасних корпорацій.

Розширення глобального виробництва змінило також підхід корпорацій до країн, що мають пільгове оподаткування прибутку, низькі ставки податків на прибуток та свободу його переведення, тобто вихід до офшорних центрів і податкових гаваней. У 90-ті роки вони різко активізували свою діяльність там, створивши десятки філій і значно збільшивши масштаби інвестування. Так, у 2002 р. тільки в трьох із них (у Панамі, на Бермудських і Карибських островах) було сконцентровано 118,1 млрд. дол. або 25,9% американських прямих інвестицій в країнах, що розвиваються. Зокрема, на Бермудських островах до цього року було вкладено 31 млрд. дол. прямих інвестицій США, або в 6,5 раза більше, ніж до Швейцарії. У фінансовій сфері Панамі було зосереджено близько 20 млрд. дол., що у чотири рази більше, ніж в аналогічний сектор, наприклад, економіки ФРН [1, с. 49].

Водночас це не означає, що залежність від американських ТНК слаборозвинутих країн не може бути істотно послаблена. Одним із найбільш ефективних заходів є стрімке скорочення боргів даних країн банкам Заходу.

Слушною та небезпідставною думкою багатьох як національних, так і закордонних дослідників є і те, що національна держава сьогодні усе ще зберігає властивості основного суб'єкта світової економіки. Так, наприклад, Е. Азроянц виділяє наступні терміни для позначення функціональних ролей національних держав у загальній їх системі: наддержава, світова держава, регіональна держава, розвинуті країни, центри росту, геостратегічні країни, пасіонарні держави [2, с. 27].

Таким чином, яким однобоким та неадекватним не був би сьогодні процес розвитку з участю ТНК, поки що він, без сумніву, перевершує все те, чого можна досягти в самоізоляції. Тому транснаціональні корпорації, і в першу чергу американські, ще довго відіграватимуть ключові ролі в міжнародних економічних процесах сьогодення.

Література

1. Зименков Р. Американские ТНК за рубежом: стратегия, направления, формы / Р. Зименков, Е. Романова // МЭ и МО. – 2004. – № 8. – С. 47-49.
2. Азроянц Э.А. Глобализация: катастрофа или путь к развитию? Современные тенденции мирового развития и политические амбиции / Э.А. Азроянц. – М.: Издательский дом “Новый век”, 2002. – 416 с.

e-mail: medins@list.ru

Оберван О.Р., аспірант

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Соціальна політика є визначальним напрямом внутрішньої політики держави. Соціальна політика – є складовою загальної політики, втілена в соціальні програми та різноманітні заходи, спрямовані на задоволення потреб та інтересів людей та суспільства. Зрозуміло, що соціальна політика повинна бути адекватною стану економіки, але ігнорування соціальних проблем може призвести до значних економічних витрат [2]. В умовах встановлення ринкової економіки в Україні метою соціальної політики держави було забезпечення стабільної життєдіяльності суспільства, досягнення соціальної злагоди та соціальної цілісності.

У сучасному гео економічному просторі єдиний реальний шлях поступального розвитку України – інновації. Актуальність інноваційної моделі розвитку зумовлюється стрімким зростанням впливу науки та нових технологій на розвиток світової економіки [3].

Соціальна політика в умовах формування інноваційної ринкової економіки є інструментом держави для перерозподілу суспільного продукту, що дозволяє уникнути не тільки загострення соціальної напруженості, але і стимулювати зростання вітчизняного виробництва за допомогою розширення

внутрішнього ринку та формування основних засад інноваційної моделі розвитку економіки через накопичення людського капіталу. Головним об'єктом аналізу економічної теорії стає людина, розвиток її потенціалу та його реалізація [1]. Це зумовлює суттєві зміни у напрямках формування і реалізації соціальної політики, як форми реалізації людського потенціалу через механізм інноваційної економіки.

Соціальна політика в умовах формування інноваційної економіки – це система цілеспрямованих державних заходів з врегулювання відносин між різними соціальними групами населення щодо підвищення суспільного добробуту, покращення якості та рівня життя, а також раціонального використання людського потенціалу, як одного з ключових ресурсів економіки в умовах інноваційного розвитку, коли результати виробництва залежать від мотивації та якості людських ресурсів.

Існують соціальний та ринковий підходи до реалізації соціальної політики. Соціальний підхід виходить з того, що суспільство має гарантувати кожному громадянину доходи, не нижчі за межу малозабезпеченості; ринковий підхід – з того, що суспільство бере на себе зобов'язання створити умови для виявлення економічної активності та одержання доходу кожного його члена. У розвинутих країнах світу найчастіше комбінують ці підходи, що забезпечує результативність соціальної політики та гідний рівень життя населення [2]. Встановлення інноваційної економічної системи в Україні безпосередньо пов'язане з реформуванням соціальної політики.

Модель соціальної політики України – це симбіоз лібералізму (дає можливість в умовах відсутності в державі достатніх фінансових коштів створити умови для самореалізації й самозабезпечення економічних суб'єктів) та соціальної орієнтації (передбачає формування раціональної системи соціального захисту населення) [4]. Способом реалізації соціальної політики є система соціального захисту і соціальних гарантій. Соціальний захист – це система державних заходів щодо забезпечення гідного матеріального та соціального становища громадян. Соціальні гарантії – це система обов'язків держави перед своїми громадянами щодо задоволення їхніх соціальних потреб.

Основні напрями соціальної політики визначено у Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”: адресна підтримка соціально незахищених верств населення, пенсійна реформа, забезпечення зростання вартості робочої сили, накопичення та ефективне використання людського потенціалу, орієнтація стратегій економічного зростання на подолання безробіття тощо. Стратегія економічного зростання має створити передумови для вирішення найбільших складних і назрілих проблем соціальної політики. Ставиться за мету забезпечити у 2011-2014 рр. зростання в 1,3-1,4 раза реальних доходів населення, створення 1 млн. робочих місць, поступове підвищення мінімального рівня трудових пенсій до межі прожиткового мінімуму тощо [6].

Показником результативності соціальної політики є рівень соціального розвитку країни, який на сьогодні визначається на підставі Індексу людського розвитку (ІЛР). Він надає приблизну оцінку людського розвитку взагалі.

Головні компоненти ІЛР – очікувана тривалість життя, освіта (грамотність та кількість вступників до шкіл) і добробут (доходи на душу населення) [5].

У звіті з людського розвитку за 2010 рік “Справжнє багатство народів: шляхи до людського розвитку” було опубліковано новий рейтинг Індексу людського розвитку для 169-ти країн [5]. Покращуючи традицію вимірювання ІЛР було впроваджено три нових показники: ІЛР, скоригований на нерівність, Індекс гендерної рівності та Багатовимірний індекс бідності.

Проаналізувавши звіт, можна сказати, що у світі спостерігається прогрес людського розвитку, проте дуже велика амплітуда між деякими країнами. Першими 10-ма країнами в рейтингу є Норвегія, Австралія, Нова Зеландія, Сполучені Штати Америки, Ірландія, Ліхтенштейн, Нідерланди, Канада, Швеція та Німеччина. Цьогорічний рейтинг країн з ІЛР сформований з огляду на останні п'ять років, а не лише за поточний рік, як це було прийнято раніше, для кращого відображення довготермінових тенденцій розвитку. Індекс людського розвитку для України у 2010 році становить 0,71 – категорія високо розвинутих країн, і відносить країну на 69 місце з 169 держав і територій [5]. Це дозволяє Україні перебувати в групі держав із високим рівнем розвитку.

За період з 1990 до 2010 рр. очікувана тривалість життя при народженні в Україні зменшилася приблизно на 1 рік, середня тривалість навчання зросла більш ніж на 2 роки, очікувана тривалість навчання збільшилася більш ніж на 2 роки. ВНД на душу населення в Україні за цей період зменшився на 27%. Проте, якщо показник ІЛР скоригувати на нерівність, то воно впаде до 0,652, тобто через нерівність у розподілі показників вимірів знизиться на 8%. У “сусідів” України за ІЛР, Казахстану та Російської Федерації, втрата через нерівність становить відповідно 14% і 12%. Індекс гендерної нерівності: в Україні жінки мають 8 % місць у парламенті, 92% дорослих жінок мають середню або вищу освіту (порівняно з 96% чоловіків). БІБ(багатовимірний індекс бідності), що є часткою населення, становить 0,008. Казахстан і Російська Федерація, мають БІБ відповідно 0,002 і 0,005 [5].

Слід зазначити, що проблема соціального розвитку та розширення можливостей людей пов'язана з проблемою реформування соціальної політики. Що ж до України, то вона має певні досягнення у реалізації державної політики в соціальній сфері. Проте рівень та якість життя населення в державі ще далекі від європейських стандартів. Тому провідним завданням розвитку країни має стати закріплення досягнень та вироблення нових позитивних тенденцій щодо покращення добробуту людини, пріоритетами якої мають стати забезпечення гідного життєвого рівня населення та розвитку людського потенціалу в умовах формування інноваційної економіки України.

Література

1. Балтачєєва Н. А. Теорія та практика формування і реалізації соціальної політики в Україні: монографія / Н. А. Балтачєєва / МОН України. Донецький нац. ун-т. – Донецьк: ДонНУ, 2010. – С. 44-61.
2. Грішнова О.А. Людський розвиток: навч. посіб. / О.А. Грішнова – К.: КНЕУ, 2006.

3. Кузьменко Р.В. Основні напрямки формування соціально орієнтованої економічної політики України / Р.В. Кузьменко // Економічний простір. – 2008. – № 18. – С. 111-117.
4. Шевчук П.І. Соціальна політика / П.І. Шевчук. – Львів: Світ, 2005. – С. 11-34.
5. <http://hdr.undp.org> – Звіти з людського розвитку на сайті Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй.
6. <http://www.president.gov.ua> – Офіційне інтернет-представництво Президента України.

e-mail: ooksanochka@ukr.net

Петлюченко В.В.

*Херсонський національний технічний університет, м. Херсон
Кафедра економічної теорії, старший викладач*

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ОБСЛУГОВУЮЧИХ КООПЕРАТИВІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ КРАЇНИ

Вагоме місце в аграрному секторі країни посідають кооперативні підприємства як одна з основних форм самоорганізації та самопомоги сільськогосподарських товаровиробників. Кооперування людство практикувало давно, розуміючи, що лише на засадах взаємодопомоги і взаємовиручки можна забезпечити своє існування. Через систему кооперативів, що належать безпосередньо сільськогосподарським виробникам, реалізується від 40% до 90% продукції аграрного сектору економіки [1, с. 103].

Кооперативний рух у Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Нідерландах та Японії характеризується майже 100-відсотковим охопленням сільськогосподарського населення. У Франції, Бельгії, Німеччині кооперативи об'єднують не менше 80% усіх сільськогосподарських підприємств, у США, Канаді, Австралії – понад 60% фермерських господарств. У країнах Європи через систему сільськогосподарських кооперативів реалізується до 80% продукції фермерів і забезпечується більше половини постачання засобів виробництва для сільського господарства [4, с. 57].

Від 20% до 70% фермерських господарств охоплено різними формами кооперування для придбання й спільного використання й обслуговування техніки [3, с. 130-136]. У країнах Європи багато фермерських господарств є одночасно членами 5-7 кооперативних об'єднань [6, с. 364]. Цей напрям діяльності широко підтримується Міжнародною організацією праці, генеральною конфедерацією сільськогосподарських кооперативів ЄС (СОРА-СОГСА) та Міжнародним кооперативним альянсом. Зокрема, ООН 18 червня 2002 року прийняла спеціальну резолюцію 56/114 «Кооперативи в процесі соціального розвитку», в якій закликають уряди країн сприяти розвитку кооперації.

Політика держави повинна базуватися на принципах сприяння розвитку кооперації: невтручання в кооперативну діяльність; захист кооперації й дотримання кооперативних принципів; інтеграція кооперативного сектора в

інші галузі; підтримка співробітництва української кооперації з міжнародними кооперативними організаціями. Л. Молдаван виділяє ряд факторів, які спонукають до розвитку кооперації на селі:

- недоступність ринку, оскільки сільськогосподарські товаровиробники змушені працювати на монополізованому ринку;
- диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію і засилля в агробізнесі різного роду посередницьких структур, які враховують інтереси сільськогосподарських товаровиробників;
- гостра необхідність сільськогосподарських підприємств в дешевому кредиті як на сезонні, так і на довгострокові цілі, які могли б надавати кредитні кооперативи [5, с. 50].

Проте, існують певні проблеми створення і функціонування обслуговуючої кооперації, а саме:

- політична нестабільність;
- недосконалість чинного законодавства в частині визначення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів неприбутковими організаціями;
- слабка розвиненість ринкової інфраструктури;
- відсутність державної підтримки;
- часта зміна урядів і регіональних влад;
- недостатній рівень поінформованості сільського населення;
- низька інвестиційна привабливість сільськогосподарських кооперативів;
- відсутність стратегій розвитку кооперації на регіональному рівні тощо.

У 2009 р. була прийнята «Державна цільова програма розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів до 2015 року», що стало серйозним поштовхом для подальшого розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні. Особливість цієї державної цільової програми полягала у тому, що вперше у новітній історії України із держбюджету було виділено 90 млн. грн., які були направлені у регіони на підтримку обслуговуючої кооперації. Так, у 2009 р. кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні збільшилась з 400 до 655 одиниць, а вже у 2010 р. відбувався спад до 430 об'єднань, у зв'язку із відсутністю реалізації програми та державної підтримки. Проте 2011 р. характеризується черговим зростанням кількості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. На сьогоднішній день по Україні нараховується 565 обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів. Це обумовлено підтримкою регіональних органів влади, виділенням коштів з обласних бюджетів на підтримку розвитку сільськогосподарської кооперації. Основною метою діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є вирішення проблем дрібних фермерів, завдяки об'єднанню спільних зусиль яких виграє кожне фермерське господарство. Учасники СОК домагаються покращення якості продукції, її переробки, фасування, зберігання, транспортування, підвищення ціни реалізації.

Не зважаючи на існуючі проблеми в багатьох регіонах України, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, засновуються й ефективно працюють. Найбільш відомими з них є: «Агроком» Любашківського району, «Буджацький фермер» Харцизького району Одеської області, «Південна зоря» Баштанського району на Миколаївщині, «Південний союз» Голопристанського району, кооператив «Умют» Білогірського району в АР Крим тощо.

Світовий досвід свідчить, що ефективна господарська діяльність будь-яких організаційно-правових структур – виробників сільськогосподарської продукції – можлива лише при достатньому їх нормативному й правовому забезпеченні. За роки незалежності в Україні прийнято низку законів – «Про споживчу кооперацію» (1992 р.), «Про сільськогосподарську кооперацію» (1997 р.), «Про кредитні спілки» (2001 р.), «Про кооперацію» (2003 р.). У 2010 р. було подано на розгляд законопроект «Про сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію», спрямований на визначення економічних та соціальних засад створення та діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як неприбуткових організацій, як форми економічного, соціального захисту українського селянства, збереження та розвитку сільської місцевості, підвищення конкурентоздатності аграрної продукції, реалізації на внутрішньому та зовнішньому ринках, підвищення її безпеки та якості, наближення України до європейських норм та стандартів.

Література

1. Малік М.Й. Науково-методичне забезпечення розвитку кооперації в аграрній сфері економіки / М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2010. – № 12. – С. 103.
2. Малік М.Й. Проблемні питання розвитку кооперації та інтеграційних відносин в АПК / М.Й. Малік, Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 15-17.
3. Марченко В. Організаційні форми використання сільськогосподарської техніки / Марченко В., Сінько В. // Пропозиція. – 2006. – № 2. – С. 130-136.
4. Минаков И.А. Кооперация и агропромышленная интеграция в АПК / Минаков И.А. – М.: Колос С., 2007. – 264 с.
5. Молдаван Л. Роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у процесі реорганізації КСП / Л.Молдаван; [ред. рада: В. Зіновчук та ін.]. – К., 2000. – 50 с. - (Тасіс).
6. Ткач А.В. Сельскохозяйственная кооперация: учеб.пособие / А.А. Ткач – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2005. – 364 с.

e-mail: petliuchenko.valeria@yandex.ua

Родіонова І.В.

*Хмельницький національний університет, м. Хмельницький
Кафедра міжнародних економічних відносин, аспірантка*

АКТИВІЗАЦІЯ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ: СТАН ТА ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Потреби застосування нових технологій, поглиблення міжнародного поділу праці у сфері наукових досліджень і дослідно-конструкторських розробок, подальша інтернаціоналізація господарського життя стали

передумовами міжнародного співробітництва. Міжнародний трансфер технологій, як один із прогресивних форм обміну технологіями, відбувається стрімкими темпами, залучаючи все більшу кількість країн із перспективними підприємствами та організаціями.

Як свідчить статистика, у промислово розвинутих країнах впровадження інноваційних технологій забезпечує до 90 % приросту ВВП. Економія на матеріалах та енергії стає вирішальним конкурентним фактором, що гарантує виживання в умовах кризи. На жаль, за період 2009-2010 рр. на промислових підприємствах України близько 60% витрат – це витрати на придбання вже готових технологій та обладнання і лише 10% витрат спрямовувались на дослідження та розробки [1].

На сьогодні найважливішою передумовою інтеграції вітчизняних підприємств в системі трансферу технологій є правовий захист науково-технічних знань та інтелектуальної власності. Правовий захист покликаний забезпечити вченим, винахідникам, розроблювачам нових технологій виключне право розпоряджатися результатами своєї діяльності на певний строк і виключити можливість безоплатного використання цих результатів третіми особами.

У 2010 р. до Держдепартаменту інтелектуальної власності надійшло 5312 заявок на винаходи. Частка заявок від іноземних заявників становила 51,9% від загальної їх кількості (проти 49,5% – у 2009 р.) [2].

Сучасний стан розвитку внутрішнього ринку об'єктів промислової власності характеризується тим, що іноземні виробники прагнуть запатентувати на території України об'єкти промислової власності, що використовуються в наукомістких галузях виробництва, забезпечуючи собі конкурентні переваги на вітчизняному ринку. Цим і пояснюється низький рівень патентної активності вітчизняних підприємств на ринках європейських країн. За кількістю патентів на 1 млн. населення Україна вдвічі перевищує окремі країни ЄС, але це не впливає ні на активізацію високотехнологічного виробництва в країні, ні на рівень доходів, отриманих від роялті, ні на конкурентоспроможність продукції на світових ринках [4].

Протягом останніх років у загальній структурі зареєстрованих договорів більше 50% складають угоди, згідно з якими відбувається передача повного права на використання об'єктів промислової власності, що певною мірою свідчить про відсутність коштів у винахідників на промислове впровадження новинки.

В Україні зарплата складає 8% собівартості продукції (інше – сировина, податки, бюджетні ресурси), в провідних країнах – 30-50%. В технологічно передових країнах впроваджені винаходи створюють: 70% – великі фірми, університети, 20% – малі та середні підприємства, 10 – індивідуальні винахідники, в Україні – навпаки [3].

Таким чином, варто виділити найбільш істотні чинники, які перешкоджають інтеграції вітчизняних підприємств в системі трансферу технологій і призводять до зниження інноваційної безпеки нашої країни:

- низькі темпи впровадження високих технологій;

- зношеність основних фондів;
- недосконалість законодавства щодо розвитку інноваційної діяльності;
- недостатній рівень розвитку інноваційної інфраструктури та низька її якість, що обумовлює високі транзакційні витрати, пов'язані з невизначеністю зовнішніх ефектів технологічного розвитку і в довгостроковій перспективі ймовірність отримання істотних розмірів;

- недостатній рівень розвитку соціального капіталу науки і відсутність консолідованої співучасті між владою, бізнесом і громадськістю, що в цілому призводить до помилкової стратегії економічного зростання і довгострокової стагнації економіки країни;

- недостатнє фінансування інноваційної діяльності та відсутність реальної підтримки державою інноваційних підприємств. У структурі загального обсягу фінансування інноваційної діяльності у 2010 р. 4775,2 млн. грн. складають власні кошти підприємств, і лише 87,0 млн. грн. – кошти державного бюджету [1]. Фактичне фінансування науково-технічної діяльності з державного бюджету протягом останніх п'яти років не перевищує 1% від ВВП, тоді як Законом України “Про наукову і науково-технічну діяльність” передбачено 1,7%;

- відсутність конкурентного середовища на внутрішньому ринку, що призводить до зниження інноваційної активності промислових підприємств: частка підприємств, що впроваджували інновації у загальній кількості промислових підприємств в 2010 р. є майже вдвічі меншою (11,5%) ніж у 1995 р. (22,9%) [1].

Розв'язання зазначених проблем потребує активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, спрямованої на забезпечення ефективного трансферу технологій вітчизняних підприємств. Серед чинників вирішення вищезазначених проблем виділимо наступні:

- впровадження техніки нового покоління та високих технологій у промислове виробництво;

- проведення конкурсного відбору найбільш ефективних інвестиційних та інноваційних проектів, що реалізуються на вітчизняних підприємствах;

- забезпечення розвитку державно-приватного партнерства як інструменту залучення інвестицій;

- надання державної підтримки реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, зокрема з метою забезпечення розвитку високотехнологічного виробництва;

- створення ефективної нормативно-правової бази з питань регулювання відносин суб'єктів підприємницької діяльності в сфері трансферу технологій, а також забезпечення належного захисту прав інтелектуальної власності вітчизняних вчених [5].

Оскільки міжнародний трансфер технологій створює реальні можливості для розвитку національної економіки шляхом співпраці з розвинутими країнами світу, а саме, з країнами ЄС на базі не тільки власного інноваційного потенціалу шляхом експорту, а також шляхом імпорту та використання передових інновацій світового рівня новизни, то подальшими перспективами

для вітчизняних підприємств має стати залучення міжнародного фактору, в т.ч. світових лідерів, прямих та венчурних іноземних інвесторів в розвиток інноваційної інфраструктури та реалізацію інноваційних проектів. Тому, без активної державної підтримки та ефективних науково-технічних програм в рамках співпраці з країнами ЄС, вітчизняним підприємствам не здобути світового визнання та зайняти належні позиції на ринках високих технологій.

Література

1. Державна служба статистики України. Наукова та інноваційна діяльність (1990-2010pp.). – <http://ukrstat.gov.ua/> (Cited 11/10/2011)
2. Державний департамент інтелектуальної власності. Річний звіт за 2010 р. – http://sdip.gov.ua/i_upload/zvit_ua10.pdf (Cited 11.04.2011)
3. Сучасний стан правової охорони промислової власності в Україні. – <http://patent.km.ua/ukr/articles/i1306>. (Cited 01.01.2010)
4. Україна – ЄС: міжнародні та українські експерти обговорили шляхи розвитку малих та середніх підприємств в Україні. – <http://www.in.gov.ua/index.php?get=70&id=1987> (Cited 29.10.09)
5. Постанова “Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні”. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=389-2011-%EF> (Cited 02.02.2011)

e-mail: iryska_87@ukr.net

*¹Світлична В.Ю., к.е.н., доц., ²Раздобаріна М.Г.
Харківська національна академія міського господарства, м. Харків
¹Кафедра обліку і аудиту, доцент
²Факультет «Економіка і підприємництво», студентка 5-го курсу*

НАЦІОНАЛЬНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

В світлі євроінтеграційних процесів, які відбуваються в Україні, а також у зв'язку з освоєнням міжнародних ринків цінних паперів, продукції та товарів, співпраці з іноземними партнерами підприємства України стоять перед важливим питанням – пошуку шляхів максимального наближення національних стандартів складання фінансової звітності до міжнародних. На цьому шляху особливе місце належить забезпеченню повноти та достовірності інформації про фінансовий стан та результати діяльності вітчизняних підприємств при вирішенні поточних та перспективних господарських проблем, створенні важелів із підвищення їх конкурентоздатності. Реформування національної системи бухгалтерського обліку, перегляд його методичних положень, а також методики формування облікової інформації є одним з пріоритетних завдань інтеграції України у світову спільноту.

Теоретичні та методологічні проблеми необхідності гармонізації національної фінансової звітності з міжнародними стандартами знайшли своє відображення у роботах таких дослідників, як: Веріга Г., Голов С., Лютова Г., Мельникова О., Олійник О., Пархоменко В., Сопко В., Хегарті Д. та ін. [7; 9; 14-

15; 19-20; 23; 25-27] Разом з тим, залишається ще багато питань із послідовності переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Метою роботи виступає дослідження основних напрямів адаптації національної фінансової звітності до вимог міжнародних стандартів.

Міжнародні стандарти представлені стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які застосовуються у державах-членах Європейського Союзу відповідно до Регламенту Європейського парламенту і Ради ЄС від 19.07.02 р. № 1606/2002 [12; 16].

У сучасному динамічному економічному середовищі міжнародні стандарти грають роль фундаменту та підґрунтя національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності більшості зарубіжних країн. Одночасно, необхідно підкреслити, міжнародні стандарти носять рекомендаційний характер та не домінують над національними положеннями. Як зазначає у своїй роботі Н.С. Адамчук «МСБО – це не тільки методи й підходи до обліку й звітності, але й деякою мірою відбиток ідеології й демократичності суспільства, здатності його інституцій адаптувати норми цивілізованих відносин» [4].

Узагальнюючи дослідження численних фахівців у галузі обліку [8; 10; 13; 19; 21; 27] можна відзначити такі наступні основні переваги МСФЗ:

- інформація МСФЗ дозволяє користувачам аналізувати наслідки прийняття рішень, здійснювати прогнозування майбутнього розвитку та виступає основою прийняття стратегічних рішень;

- показники фінансової звітності підприємств за міжнародними стандартами характеризуються співставленістю, що обумовлює підвищення інвестиційної привабливості даних підприємств;

- фінансова звітність підприємств за міжнародними стандартами містить не тільки кількісні показники діяльності підприємства, а й характеристики здійснюваних процесів, які відображають як масштаби, так і якість діяльності підприємства.

Фінансова звітність вітчизняних підприємств, незважаючи на вже тривалий період здійснення вдосконалення вітчизняного бухгалтерського обліку (починаючи з 1990 р.), на жаль, все ще не відповідає вимогам міжнародних стандартів. Існує точка зору, що «...український бухгалтерський облік багато в чому сформувався під впливом командно-адміністративної системи господарювання». [18-19; 27] Отже, можна зробити висновок, що нині в Україні постала проблема: по-перше, подолання перешкод, які стоять на шляху реформ з гармонізації національного бухгалтерського обліку та МСБО, та по-друге, мінімізації розходження національної фінансової звітності та вимог МСФЗ та забезпечення на цій основі зіставності, достовірності та надійності інформації для різних груп користувачів. Запровадження МСФЗ несе в собі потенціал якісно нового розвитку й підвищення ефективності ведення національної фінансової звітності.

На думку авторів, та базуючись на результатах досліджень [1-3; 5-6; 11; 17; 22; 24; 27] політика гармонізації національної фінансової звітності до вимог МСФЗ повинна бути націлена на:

1. Створення законодавчих та організаційних передумов до запровадження міжнародних стандартів для складання підприємствами фінансової звітності.

2. Інституціональну перебудову системи регулювання даних бухгалтерського обліку та звітності (в т.ч. створення органу, що може швидко реагувати на запити практики і надавати оперативні роз'яснення стосовно нових стандартів).

3. Формування інформаційно-аналітичної бази з питань застосування МСФЗ з метою вільного доступу суб'єктів господарювання до навчальних матеріалів, наукових статей та інформації про практичне їх застосування.

4. Створення методичних рекомендацій відносно застосування МСФЗ, міжнародна співпраця в рамках спеціалізованих професійних організацій.

5. Забезпечення співробітництва з Радою міжнародних стандартів фінансової звітності щодо запровадження в Україні міжнародних стандартів.

6. Запровадження відповідних різних вимог для розкриття інформації у фінансовій звітності різних груп підприємств з урахуванням специфіки, обсягів їх діяльності та операцій на ринках капіталів.

Процес гармонізації національної фінансової звітності до вимог міжнародних стандартів повинен мати цілеспрямований та поступовий характер. І важливою запорукою успішності даного процесу виступає перебудова вітчизняної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності без радикального порушення її цілісності.

Розглянувши ряд дискусійних питань реформування фінансової звітності в Україні, доцільно зробити наступні висновки: у сучасному динамічному економічному середовищі міжнародні стандарти впливають на розвиток національних систем бухгалтерського обліку й звітності. В Україні міжнародні стандарти повинні розглядатися як орієнтир для реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку й звітності. Адже, адаптація звітності вітчизняних підприємств до вимог МСФЗ забезпечить прозорість і зрозумілість інформації, поглибить міжнародну співпрацю в галузі бухгалтерського обліку, а також підвищить довіру до показників фінансової звітності.

Література

1. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: [закон України: офіц. текст: за станом на за станом 18 березня 2004 р. із змінами, внесеними Законом України від 23 грудня 2010 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1629-15>.

2. Про схвалення стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: розпорядження Кабінету міністрів України від 24 жовтня 2007 р. №911-р із змінами, внесеними розпорядженням Кабінету міністрів України від 17 березня 2011 р. № 205-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=911-2007>.

3. Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. № 1706 // Урядовий кур'єр. – 1998. – № 32. – С. 4-5.

4. Адамчук Н. Адаптація фінансової звітності українських підприємств до міжнародних стандартів / А. Адамчук // Науково-теоретичний журнал «Студентський

науковий Вісник» Миколаївського державного аграрного університету. Редкол.: В.М. Ганганов (гол. ред.) та ін. – Миколаїв, 2010. – С. 3-8.

5. Білоус О.М. Основні напрями адаптації системи бухгалтерського обліку України до європейських стандартів / О.М. Білоус. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.

6. Вайнбендер К.С. Проблеми трансформації фінансової звітності України до вимог МСФЗ / К.С. Вайнбендер, І.В. Мустаца, М.С. Грінчук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>

7. Веріга Г. Проблемні аспекти трансформації фінансової звітності підприємств України відповідно до принципів МСФЗ / Г. Веріга, А. Савро // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – №9. – С. 19-25.

8. Гайда О.В. Адаптація фінансової звітності українських підприємств до міжнародних стандартів / О.В. Гайда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.

9. Голов С. Міжнародні стандарти фінансової звітності: вдосконалення та застосування / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 11. – С. 7-13.

10. Голов С. Регулювання у сфері бухгалтерського обліку та аудиту в ЄС та перспективи адаптації законодавства України / С. Голов, С. Зубілевич, В. Пархоменко. – К., 2005. – 45 с.

11. Голов С. Ретроспективний погляд на реформування бухгалтерського обліку в Україні / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – №1. – С. 16-25.

12. Голов С.Ф. Сучасний стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні: автореф. дис... докт. економ. наук: 08.00.09 / Голов Сергій Федорович; Київ. нац. екон. унів.-т ім. В Гетьмана. – К., 2008. – 140 с.

13. Жук В.М. Реформування бухгалтерського обліку та звітності: стан та перспективи / В.М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2005. – № 3. – С. 4-14.

14. Лютова Г.М. Гармонізація фінансової звітності українських підприємств до міжнародних стандартів / Г.М. Лютова. – Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – №3. – С.184-187.

15. Мельникова О.В. Проблеми трансформації фінансової звітності, складеної за вимогами національних стандартів, у звітність за міжнародними стандартами / О.В. Мельникова // Економіка і держава. – 2006. – № 9. – С. 34-35.

16. Міжнародні стандарти фінансової звітності. (МСФЗТМ) 2004 / Фонд Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (ФКМСБО). – 2007. – Ч. 1. – 1272 с.; Ч. 2. – 1223 с.

17. Нищенко Л.П. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами в процесі гармонізації економічних взаємозв'язків / Л.П. Нищенко // Бухгалтерський облік та аудит. – 2006. – № 9. – С. 6-9.

18. Новак Е. Необхідність реформування системи бухгалтерського обліку в Україні відповідно до МСФЗ / Е. Новак // Науково-теоретичний журнал «Студентський науковий Вісник» Миколаївського державного аграрного університету. Редкол.: В.М. Ганганов (гол. ред.) та ін. – Миколаїв, 2010. – С. 27-32.

19. Олійник О. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / О.Олійник. – Чернівці: Українська консалтингова мережа, 2007. – 56 с.

20. Пархоменко В. Принципи і підходи регулювання та регламентації бухгалтерського обліку / В. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 11. – С. 12-19.

21. Поступайло М.А. Міжнародні стандарти фінансової звітності та їх майбутнє в Україні / М.А. Поступайло, Н.В. Гордополова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.

22. Савенков Д.Л. Влияние МСФО на систему стратегического учета и анализа предприятия / Д.Д. Савенков // Менеджмент в России и за рубежом. – 2006. – № 3. – С. 61-66.

23. Сопко В. Економіко-правові основи й напрями уніфікації і адаптації термінології бухгалтерського обліку та контролю для потреб міжнародної стандартизації / В. Сопко // Фінанси України. – 2006. – № 8. – С. 5-11.

24. Трансформація фінансової звітності українських підприємств у фінансову звітність за МСБО: Методичні рекомендації / За ред. С.Ф. Голова. – Вінниця, 2003. – 362 с.

25. Хегарті Д. Запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та аудиту / Д. Хегарті, Ф. Гелен; А.К.Х. Баррос // Школа професійного бухгалтера. – 2006. – № 7 (67). – С. 17-31.

26. Хілл Б. Порівняння національних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку України з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку: Проект USAID «Розвиток ринків капіталу» / Б. Хілл. – К., 2010. – 37 с.

27. Штулер Г.Г. Перспективні напрямки узгодження фінансової звітності в Україні з міжнародними стандартами / Г.Г. Штулер, В.К. Макарович, Т.І. Владімірова. – Ужгород: ДНВЗ «Ужгородський національний університет», 2010. – С. 7-9.

e-mail: vitusya-mama@mail.ru

*¹Світлична Т.І., к.е.н., доц., ²Мирошниченко О.О.
Харківська національна академія міського господарства, м. Харків
¹Кафедра економіки будівництва, доцент
²Факультет «Економіка і підприємництво», студентка 2-го курсу*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Функціонування будівельних підприємств України впливає на розвиток економіки як регіонів так і держави в цілому. В умовах становлення ринкових механізмів функціонування для підприємств будівельного комплексу надзвичайно актуальним є питання впровадження інноваційних основ їх розвитку. Останнє означає побудову особливої моделі перетворення наукових знань в інноваційні технології будівництва, а також впровадження інноваційних методів в організаційну, фінансову, управлінську й інші сфери діяльності будівельних підприємств.

На макрорівні інновації прийнято вважати «двигуном» і стимулом росту ефективності економіки будь-якої держави. На рівні підприємства впровадження інновацій обумовлює: оптимальне використання й ріст науково-технічного потенціалу даного підприємства; підтримку високих темпів розвитку й рівня прибутковості; зміцнення конкурентоспроможності виробленої продукції (товарів, робіт, послуг). При цьому надзвичайно важливим аспектом процесу формування інноваційних основ розвитку підприємства виступає наявність джерел фінансування даного процесу, а також можливість швидкої мобілізації останніх.

Дослідження з питань інноваційних основ функціонування підприємств, у тому числі й будівельних, викладені в роботах: Г.С. Гамідова, Г.А. Денісова, В.Г. Мединського, Т.А. Пушкар [10, 11, 14, 16] і ін. [12, 13, 15, 17] У той же час залишається дискусійним питання вибору найбільш оптимальних джерел фінансування інноваційної діяльності будівельних підприємств України.

Метою даної роботи виступає визначення складових елементів механізму фінансового забезпечення інноваційної моделі розвитку підприємств будівельного комплексу.

Світовий досвід підтверджує, що інтенсивний розвиток інноваційних технологій і наукових розробок, оптимальний механізм їх фінансування, – у сукупності, прямо впливає на ефективність розвитку держави. Більше того, інноваційна модель розвитку закладає основи майбутнього даного держави у світовому економічному просторі.

Законодавче забезпечення інноваційної діяльності в Україні характеризується рядом нормативно-законодавчих актів, а саме: Законами «Про пріоритетні напрямки розвитку науки й техніки», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні»; Указом Президента України «Про фінансову підтримку інноваційної діяльності підприємств, які мають стратегічне значення для економіки й безпеки держави»; Постановами Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного й інноваційного розвитку України», «Про виконання законодавства щодо розвитку науково-технічного потенціалу й інноваційної діяльності в Україні» [1-6].

Однак, вкрай негативним моментом залишається те, що для будівництва (як комплексу, що прямо впливає на НТП і, з іншого боку, від нього залежного) немає спеціалізованого нормативно-законодавчого поля із регламентування інноваційних основ його розвитку. Крім того, не беручи до уваги особливе місце будівельного комплексу в економіці держави, у Законі України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» даний комплекс не потрапив у перелік загальнодержавних пріоритетних напрямків інноваційної діяльності [8].

Узагальнюючи численні дослідження з питань інновацій у будівництві [7, 9, 12, 13], можна виділити такі основні причини кризи інноваційних основ розвитку будівельних підприємств України:

1) Обмеженість і малодоступність інформації щодо досвіду здійснення будівельних інноваційних проектів;

2) Відсутність управлінського персоналу відповідної до кваліфікації й вкрай низький рівень інноваційної свідомості працівників;

3) Порушення зв'язків між науковими організаціями й будівельними підприємствами, яке тягне «...низький коефіцієнт корисної дії наукової сфери, що має мультиплікативні наслідки у вигляді низького технологічного рівня виробництва» [8];

4) Загрозливі обсяги зношеності фондів, техніки й технології будівельного виробництва;

5) Нерозвиненість системи інноваційного менеджменту, захисту прав інтелектуальної власності, яка обумовлює високий економічний ризик процесу реалізації вітчизняними винахідниками й розроблювачами своїх нововведень;

6) Загальнополітичні й фінансові труднощі в державі, що тягнуть кризу фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств будівельного комплексу.

Згідно з Постановою Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань на тему «Національна інноваційна система України: проблеми формування й реалізації» протягом останніх років особливо негативною стала практика із скасування податкових і митних пільг для суб'єктів інноваційної діяльності (передбачених Законом України «Про інноваційну діяльність»), крім того, в 2000-2003 і 2005 р.р. (всупереч вимогам Бюджетного кодексу України й законодавства щодо фінансування інноваційної діяльності) у Державному бюджеті України кошти на фінансову підтримку інноваційної діяльності не були передбачені. Також низькими залишаються обсяги державного замовлення на інноваційні технології, які щорічно становлять приблизно 1% бюджетного фінансування наукової сфери [7].

Усе це свідчить про глибоку системну кризу фінансового забезпечення інноваційної діяльності будівельних підприємств.

Формування й реалізація оптимальної моделі фінансування інноваційного розвитку будівельних підприємств здійснюється на основі відповідних механізмів. На думку авторів, механізм фінансових відносин інноваційної моделі розвитку підприємств будівельного комплексу можна визначити як сукупність форм, структур і засобів управління, які об'єднані загальною метою функціонування підприємств і враховують їх особливості, а саме: фази життєвого циклу, ситуацію зовнішнього оточення й фактичний стан ресурсного потенціалу. Складовими елементами даного механізму, на нашу думку, є функції управління, форми й методи їх реалізації, а також взаємозв'язок цих функцій і організаційної структури управління. Найбільш важливими шляхами досягнення ефективності дії даного механізму інноваційної моделі розвитку будівельних підприємств виступає розв'язання наступних актуальних питань:

- створення державної фінансової підтримки й стимулювання інноваційної діяльності будівельних підприємств (надання інвестиційно-податкового кредиту із сплати податку на прибуток, формування на конкурсних основах будівельних інноваційних проектів і державного замовлення, здешевлення банківських кредитів на здійснення інноваційних проектів);
- гармонізація правового поля функціонування венчурного капіталу як одного зі способів фінансування інноваційних проектів;
- зміцнення потенційних можливостей підприємства із акумулювання власних ресурсів для фінансування інновацій.

Дія основних елементів механізму фінансування інноваційної моделі розвитку підприємств будівельного комплексу несе в собі потенціал збільшення інноваційної активності в будівництві. Останнє обумовить збільшення обсягів будівельної продукції й, отже, буде сприяти росту якості й конкурентоспроможності будівельної продукції, збільшенню кількості робочих місць, поліпшенню умов праці й зменшенню шкідливого впливу на навколишнє середовище. Отриманий у такий спосіб економічний, соціальний ефект приведе до інтенсифікації інноваційної діяльності як на підприємствах будівельного комплексу України, так і в інших галузях економіки нашої держави.

Література

1. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки [закон України: офіц. текст: за станом на 11 липня 2000 р. із змінами, внесеними Законом України від 9 вересня 2010 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.
2. Про інноваційну діяльність [закон України: офіц. текст: за станом на 4 липня 2002 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 вересня 2011 р.] // Ведомости Верховной Рады Украины. – 2002. – № 36. – С. 882-892.
3. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [закон України: офіц. текст: за станом на 8 вересня 2011 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3715-17>.
4. Про фінансову підтримку інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави: указ Президента України від 20 квітня 2004 р. №454/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=454%2F2004>.
5. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України: постанова Верховної Ради України від 13 липня 1999 р., із змінами, внесеними постановою від 16 червня 2007 р. №1244-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.
6. Про дотримання законодавства щодо розвитку науково-технічного потенціалу та інноваційної діяльності в Україні: постанова Верховної Ради України від 16 червня 2004 р. №1786-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 43-44. – С. 494.
7. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації: постанова Верховної Ради України від 27 червня 2007 р. №1244-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 46. – С. 525.
8. Концепція державної цільової програми сприяння розвитку інноваційної діяльності будівельного комплексу України на 2005-2007 р.р.: проект наказу Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 18 жовтня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.info-build.com.ua/berg_bud/docs.
9. Середньострокові пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в будівельній галузі на 2004-2007 р.р.: наказ Міністерства будівництва України від 8 листопада 2004 р. № 212 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.info-build.com.ua/berg_bud/docs.
10. Гамидов Г.С. Основы инноватики и инновационной деятельности / Г.С. Гамидов. – СПб: Политехника, 2000. – 323 с.
11. Денисов Г.А. Инновационная деятельность в строительном комплексе: организационно-экономический аспект / Г.А. Денисов // Экономика строительства. – 2003. – № 7. – С. 2-19.
12. Збірник наукових статей за результатами XXI Міжнародного київського симпозіуму з наукознавства та науково-технічного прогнозування «Прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку: державна програма України та світовий досвід» 1-3 червня 2006 р. – К., 2006. – 65 с.
13. Инновационный консалтинг: Аналитические материалы Инновационного бюро «Эксперт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inno-expert.ru/consulting/building>.
14. Медынский В.Г. Инновационный менеджмент / В.Г. Медынский: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 295 с.
15. Назаров В. Государственная инновационная политика на региональном уровне / В. Назаров, Я. Ващук // Деловая Украина. – 1998. – № 44. – С. 5.
16. Пушкар Т.А. Формування інноваційної моделі розвитку будівельного комплексу Харківської області / Т.А. Пушкар // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні проблеми інноваційно-структурних перетворень в Україні» 7-8 жовтня 2005 р. – Х.: Вид.-во ХНЕУ, 2005. – 193 с.

17. Рогожин П.С. Економіка будівельних організацій / П.С. Рогожин, А.Ф. Гойко. – К.: Видавничий дім «Скарби», 2001. – 448 с.

e-mail: secundochka@rambler.ru

Сеит-Маметов Л.Э.

*РВУЗ «Крымский инженерно-педагогический университет», г. Симферополь
Кафедра экономической теории и международной экономики*

ЕВРО 2012 И УКРАИНА: К ПОСТАНОВКЕ ПРОБЛЕМЫ

Евро 2012 – один из наиболее значимых проектов международного характера на прямую связанный с Украиной, отсюда и актуальность темы. Интересующие нас вопросы: каким-образом проходит подготовка к чемпионату, какие работы выполнены и какие только планируются. Ответить на эти вопросы мы сможем рассмотрев ситуацию с основными объектами инфраструктуры чемпионата, затронем инвестиционные потоки поступающие в Украину и инвестиционный климат в целом, также рассмотрим как повлияет проведение Евро на экономику страны.

Вернемся к истории и вспомним Португалию и Евро-2004. Какие изменения принес чемпионат в страну?

У Португалии, как и у Украины, чуть не отобрали Евро – из-за проблем с финансированием и неудовлетворительной подготовкой к чемпионату УЕФА уже было готово отдать право проведения Евро-2004 испанцам.

В последний момент португальцы нашли нужную сумму для всех строек. Всего проведение чемпионата обошлось в \$5 млрд.

Чистый доход Португалии составил 400 млн. евро, во время чемпионата в стране побывало около миллиона туристов. Так, Португалия во время Евро-2004 от визита туристов получила 92 млн. евро. А туристический поток после проведения чемпионата вырос на 50%. Подготовка к чемпионату увеличивала экономический рост в стране на 0,2% ежегодно, начиная с 2000-го [1].

Для того чтобы превзойти или повторить результат Португалии необходимо приложить немало усилий.

В 2011 году Кабмин увеличил расходы на подготовку к турниру на 23,5 млрд. грн. Теперь общие расходы в 2011 составят более 61 млрд. грн. из которых большая половина суммы – финансирование из государственного и местных бюджетов. В свою очередь, Нацагенство получит 6,5 млрд. грн. на подготовку главных инфраструктурных объектов [3].

Украина является лидером в подготовке стадионов. В частности, Донецкий стадион – один из лучших в Европе, уже проводит международные матчи. «Донецкая арена, бесспорно, входит в тройку лидеров. Лично меня поразил стадион» - заявил операционный директор Евро-2012 Мартин Каллен. Готова и Харьковская арена [5]. Недавно окончена реконструкция НСК «Олимпийский». В процессе строительства только стадион во Львове.

По словам Б. Колесникова, вице-премьер министра Украины, в ходе подготовки к Евро-2012 значительно улучшилось состояние транспортной

инфраструктуры нашей страны. Уже сейчас от западной границы до Киева можно добраться по дороге первой категории. К 2015 году будет завершена трансукраинская магистраль. Это даст возможность пересечь автомобилем Украину максимум за 15 часов. К Евро-2012 в Украине появятся четыре сверхсовременных аэропорта, три из которых смогут принимать дальнемагистральные самолеты. В ближайшее время в Украине будет электрифицировано 4,5 тыс. железнодорожных путей, что значительно улучшит как экологическую ситуацию, так и с целью экономии количества топлива [2].

Если кратко сформулировать главный итог совершенной работы, придем к выводу: Украина вошла в график подготовки практически по всем позициям, выполняются требования УЕФА [5].

Среди мероприятий, которые предстоит сделать, выделим основные: закончить строительство основных структурных элементов, подготовить население ментально, создать условия для привлечения туристов. Для реализации подобных проектов требуется четкий и организованный план действий, а также финансирование со стороны государства и частных инвесторов. Если строительство стадионов, аэропортов и дорог правительство возьмёт на себя, то на открытие различных мини-отелей, ресторанов, заведений общественного питания и развития сферы туризма нужны инвестиции со стороны частных лиц.

По мнению профессора Университета Гриффин Кристофера Олда проведение в Украине чемпионата Европы 2012 года по футболу принесет мощные экономические преимущества. «Появление европейских гостей заставит строить новые гостиницы, открывать хорошие рестораны и улучшать сервис. Это, в свою очередь, создаст рабочие места. Кроме того будет работать социальный позитив - ведь спорт, победы, успех дают людям позитивное мышление и веру в себя», - убежден эксперт [4].

Вопрос о том что принесет нам Евро-2012 достаточно спорный и все будет зависеть от того на каком уровне мы проведем чемпионат. Он может отдалить нас от Европы и всего мира еще на долгое время, а может и быть первым шагом в еврозону. Учитывая достаточно высокие темпы подготовки в последнее время, то есть все шансы рассчитывать на успех.

Литература

1. Как готовились к трем последним чемпионатам Европы. – Режим доступа: http://www.club58.com.ua/euro_2012_163.htm
2. В ходе подготовки к Евро-2012 значительно улучшилось состояние транспортной инфраструктуры нашей страны. – Режим доступа: <http://euro-2012.com.ua/archives/1467>
3. Что было сделано в Украине для подготовки к Евро-2012 в 2010 году. – Режим доступа: <http://delo.ua/ukraine/chto-bylo-sdelano-v-ukraine-dlja-149501/>
4. Эксперт: Евро-2012 даст Украине экономический толчок на 10 лет. – Режим доступа: <http://focus.ua/sport/200143/>, сайт 2.
5. ЕВРО-2012: ТАКОЙ ОСОБЕННЫЙ ГОД. – Режим доступа: <http://ukrtribune.org.ua/ru/2011/07/evro-2012-takoj-osobennyj-god/>

e-mail: seitmametov2010@ya.ru

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ВНУТРІШНЬОГО PR В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ІТ-КОМПАНІЙ

У сучасному світу на фоні стрімкого зростання кількості ІТ-компаній, існує тенденція щодо загострення конкурентної боротьби за клієнтів. Більшість клієнтів ІТ-компаній є невеликими підприємствами, та ІТ-компанії здебільшого працюють на ринку B2B, тому підготовка персоналу має велике значення у створенні іміджу підприємства.

При використанні внутрішнього PR у HR-менеджменті, персонал розглядається як цільова аудиторія, яка має значно вищу потребу у інформації ніж клієнти, партнери, та будь який інший вид контактної аудиторії.

Внутрішній PR у ІТ сфері може бути спрямований на роботу с майбутніми спеціалістами який може проводитися у вигляді взаємодії з випускниками профільних факультетів (проведення семінарів, конференцій, конкурсів студентських робіт, спеціалізованих курсів). Ця взаємодія повинна бути погоджена с загальною системою управління персоналом на підприємстві та як результат мати джерело притоку мотивованого та лояльного до підприємства персоналу, який буде здатен підтримувати високий імідж підприємства.

Щодо використання методів внутрішнього PR у системі управління персоналом, то цей процес спрямований на налагодження ефективних внутрішніх комунікацій та створення корпоративної культури.

Одними з найбільш дієвих інструментів налагодження та підтримки зв'язків з громадськістю всередині компанії є:

- Інформаційні (корпоративні ЗМІ: газети, стенди, бюлетені, сайти, корпоративні соціальні мережі);
- Аналітичні (фокус-групи, анкетування, зворотній зв'язок);
- Організаційні (збори, свята, змагання, тренінги, семінари);
- Комунікаційні (виступи керівництва, спеціалістів).

Робота у внутрішньокорпоративному PR може будуватися за декількома напрямками:

- Вивчення та аналіз тих думок рядових співробітників, що стосуються діяльності компанії, керівництва та колег, шляхом проведення анкетування, організації фокус-групи, ящики зворотного зв'язку, форуми і т.д;
- Роз'яснення співробітникам компанії політики керівництва;
- Проведення заходів, спрямованих на формування лояльності співробітників до компанії (внутрішні свята, спортивні змагання, тренінги та інші).

Таким чином, грамотний, добре розвинутий внутрішній PR, будучи невід'ємною частиною HR-служби, є ефективним способом формування і

використання трудового потенціалу персоналу через організацію якісного обміну інформацією та встановлення оперативного зворотного зв'язку між керівництвом та персоналом, довірчих відносин та зміцнення командного духу працівників, вдосконалення їх комунікативних навичок, підвищення продуктивності ділової та міжособистісної взаємодії персоналу.

Література

1. PR в IT: сравниваем возможности / Масленников Р. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.adbusiness.ru>
2. Рутицкая В. Корпоративная культура и внутренний PR / Рутицкая В. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://hrliga.com>

e-mail: Sergeitsev@gmail.com

*Ушкаренко Ю.В., д.е.н., проф.
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон
Кафедра економічної теорії, завідувач
Грек В.І.
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон
Кафедра економічної теорії, здобувач*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА Й ЕКОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

Сільськогосподарська кооперація – один із основних елементів, що сприяє розвитку й ефективній діяльності аграрного сектора, й одна з організаційно-правових форм виробництва, що дозволяє виробникам адаптуватись до економічних умов, які постійно змінюються. На наш погляд, кооперація, – особлива організаційно-економічна форма господарювання, являє собою систему кооперативів, їх спілок, об'єднань, асоціацій, а також створених ними інших господарських організацій і є формою сумісної господарської діяльності виробників в одному чи різних, але взаємопов'язаних процесах праці або виробництва, з метою досягнення економічних результатів або задоволення своїх соціальних і економічних інтересів, що важко чи неможливо досягнути при індивідуальній діяльності.

За час свого існування сільськогосподарська кооперація пройшла складний шлях розвитку, що зазнав впливу сукупності організаційно-економічних умов. Це визначило специфіку якостей і форм кооперації. Основні напрями розвитку кооперації полягають у створенні кооперативних формувань на базі сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, особистих селянських господарств, а також формуванні внутрішньогосподарських кооперативів, утворенні різного роду об'єднань, союзів кооперативів на районному, обласному, регіональному рівні.

Сільськогосподарську кооперацію слід розглядати як соціально-економічне явище, оскільки її сутність базується на здійсненні спільної

економічної діяльності та забезпеченні соціального розвитку сільських територій. Економічна функція визначається об'єднанням засобів виробництва, коштів і праці товаровиробників, що дозволяє їм раціоналізувати ведення господарства і захистити свої інтереси від великих монопольних організацій. Для сучасної сільськогосподарської кооперації характерним є підвищення концентрації виробництва, яка вимагає постійного зниження витрат на виробництво одиниці продукції. Об'єктивною передумовою концентрації у сфері сільськогосподарської кооперації є прагнення її учасників поліпшити результати своєї економічної діяльності, тобто мінімізувати втрати на виробництві і максимально збільшити доходи.

Соціальна місія притаманна усім видам кооперативів, оскільки вони являють собою об'єднання громадян з метою забезпечення для себе умов виробництва, збуту, постачання, споживання [4]. Соціальна природа кооперативів характеризується: членством як формою об'єднання громадян у кооператив; метою створення; засобом досягнення мети (економічна чи трудова участь), розподілом результатів; методами управління, ступенем їх демократизації; кооперативною формою власності. Соціальна функція сільськогосподарського кооперативу має зосереджуватися на таких пріоритетних напрямках, як забезпечення зростання рівня добробуту та якості життя членів кооперативу, підтримання та розвиток соціальної інфраструктури сільської території, підвищення загальноосвітнього та фахового рівня селян.

Соціально-економічний зміст кооперації може бути реалізований лише на базі кооперативних принципів і цінностей. Крім загальноновизнаних міжнародних принципів, перспектива подальшого розвитку кооперації повинна базуватися на національних принципах, які відображають її специфіку, до яких слід віднести справедливість, організаційну, функціональну єдність, планомірність, взаємодію з державою.

Вбачаємо за доцільне зупинитися й на екологічній функції, яку виконує кооперація. Сільське господарство є тією галуззю матеріального виробництва, де екологічні проблеми виявляються в усій своїй багатогранності та складності. З огляду на це виникає необхідність в організації і проведенні спеціальних занять з підвищення екологічної свідомості сільського населення щодо збереження природного навколишнього середовища. Потрібна роз'яснювальна робота та навчання з питань екологічно безпечного застосування засобів хімізації і впровадження новітніх технологій у виробництво, організації на кооперативних засадах виробництва і маркетингу екологічно безпечної продукції. На переробних підприємствах необхідне застосування маловідходних і безвідходних технологій. У цьому зв'язку кооперативам доцільно мати спеціальні фонди для мотивації захисту навколишнього середовища і відновлення родючості ґрунтів.

Для подальшого розвитку сільськогосподарської кооперації необхідно здійснити всебічне правове регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів. По-перше, повинна бути врахована специфіка кооперативної форми організації виробництва. По-друге, ця форма функціонує у досить складній системі міжгалузевих господарських зв'язків. Для удосконалення

законодавчої бази необхідно: чітке юридичне визначення кооперативу, що відрізняє його від інших типів підприємств; функціональне правове розмежування виробничих і обслуговуючих кооперативів; встановлення підвидів сільськогосподарського виробничого кооперативу; розробка переліку дозволеної діяльності для кооперативів; чітке визначення пайових відносин як виробничих, так і обслуговуючих кооперативів; віднесення регулювання окремих сторін функціонування кооперативної діяльності до відповідного законодавства.

Література

1. Бабенко С. РозкUTE суспільство сприяє кооперації / С. Бабенко // Економіст. – 2005. – № 1. – С. 22-24.
2. Гриценко М.П. Сільськогосподарська кооперація: проблеми, шляхи розв'язання / М.П. Гриценко, М.Й. Малік, В.А. Пулім // Економіка АПК. – 2007. – № 1. – С. 51-58.
3. Демченко О.М. Майбутнє – за сільськогосподарською кооперацією / О.М. Демченко // Вісник Полтавського ДСГІ. – 2001. – № 5-6. – С. 5.
4. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. Вид. друге: доп. і перероб. / В.В. Зіновчук – К.: Логос, 2001. – 380 с.

e-mail: ushkarenko@mail.ru

Фогель Ю.Ю.

*Житомирський національний агроекологічний університет, м. Житомир
Кафедра ЗЕД підприємств, магістр*

МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні бере свій початок з моменту набуття державою незалежності у 1991 р. В умовах ринкової економіки та лібералізації міжнародної торгівлі митно-тарифне регулювання стає головним інструментом зовнішньоекономічної політики країни. З одного боку, митно-тарифне регулювання безпосередньо впливає на показники обсягів експорту та імпорту, а з другого – прямо чи опосередковано визначає основні економічні параметри національної економіки, динаміку і тенденції зміни обмінних курсів, відсоткових ставок та найважливіших параметрів соціального розвитку. До основних аспектів митно-тарифного регулювання, як правило, відносять такі: економічну генезу та функції мита; оптимізацію митних ставок; адаптацію національного митного тарифу до вимог глобалізації економіки; зміни у митно-тарифному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності для національної економіки [1].

Значний внесок у науковий аналіз питань щодо ефективності митно-тарифного регулювання зробили, як вітчизняні, так і зарубіжні вчені І. Бережнюк, І. Бураковський, В. Ващенко, С. Волосович, В. Геєць, І. Дюмулен, М. Каленський, І. Карамбович, Т. Мельник, В. Науменко, П. Пашко, К. Сандровський, С. Терещенко та ін.

За своєю економічною сутністю митно-тарифне регулювання застосовує ряд засобів захисту вітчизняних підприємств, що допомагають протидіяти торговельним війнам, створюють умови для просування товарів на світові ринки та безпосередньо впливають на фінансові результати учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Одним із головних регуляторів зовнішньоекономічних зв'язків виступає митний тариф. Законом України “Про Митний тариф України” для підприємств визначено порядок формування і застосування митного тарифу України при ввезенні або вивезенні товарів та обкладання їх митом. Митний тариф виконує ряд важливих функцій в економіці, а саме: фіскальну, захисну, контрольну, регуляторну та стимулюючу. Кожна функція є однаково важливою для економіки, але на практиці перевага надається лише функції наповнення бюджету [2].

Основним елементом митного тарифу являється мито. По своєму змісту і характеру впливу вони теж відносяться до економічних регуляторів. Що стосується суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, то мито збільшує ціну конкретного імпортного товару при його надходженні на внутрішній ринок країни, дає змогу національним товаровиробникам підвищувати загальний рівень цін вітчизняних товарів та одержувати додатковий прибуток. Іншими словами, мито захищає внутрішні ціни і прибутки національних підприємств. Відповідно до законодавства України мито поділяється на такі види (рис. 1) [3].

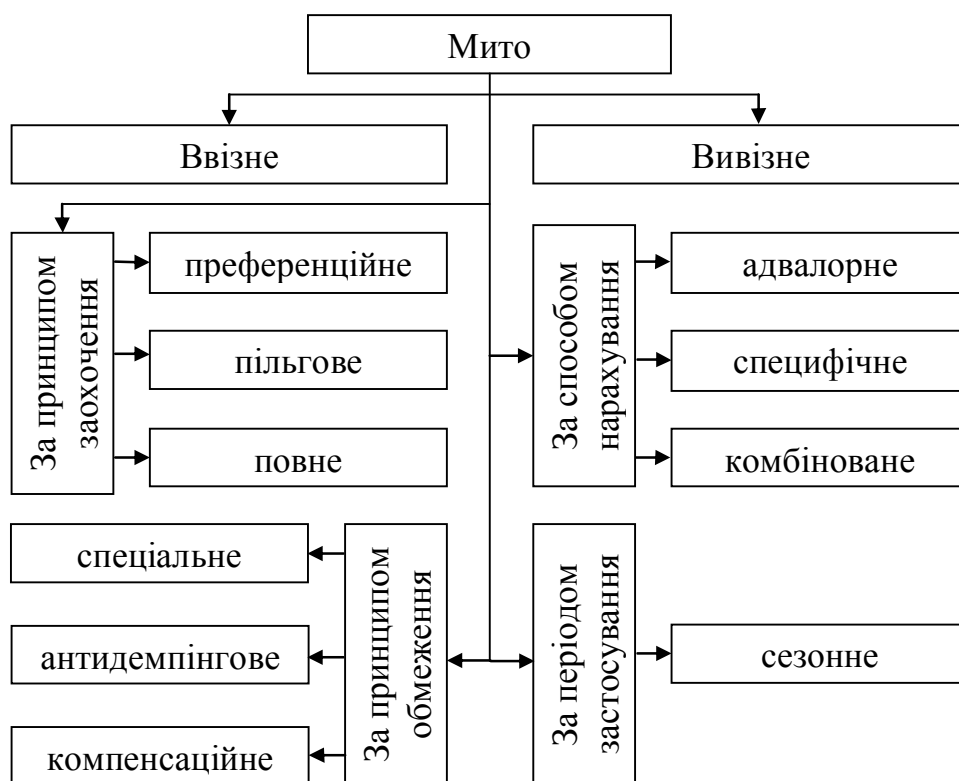

Рис. 1. Види мита в національній економіці

Процеси подальшої міжнародної інтеграції відіграють важливу роль з точки зору перспектив розвитку аграрного сектора національної економіки. Однак, це призводить до зміни основних заходів митно-тарифного

регулювання. Україна вже має певний досвід вступу в СОТ, коли істотне зниження ставок імпортного мита привело до різкого підвищення об'ємів імпорту. Лише масштабна 60-ти процентна девальвація гривні восени 2008 р. змогла зупинити негативні тенденції і відновити конкурентоспроможність вітчизняних виробників. З країнами СНГ у України підписані двосторонні договори про вільну торгівлю. В той же час, вони включають в себе ряд обмежень, наприклад при торгівлі з Росією з режиму вільної торгівлі виключений цукор, а при експорті нафти в Україну РФ стягує експортне мито.

Таким чином, митно-тарифне регулювання націлене на захист вітчизняних товаровиробників, легалізацію торгівлі та збільшення надходжень до бюджету країни. Врегульована митно-тарифна політика України має бути направлена на лібералізацію зовнішньої торгівлі та подолання тіншових потоків імпорту.

Література

1. Івашина О.Ф. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах економічної конкуренції / О. Ф. Івашина // Держава та регіони. Серія. Економіка та підприємництво. – 2010. – №2. – С. 89-92.
2. Мельник Т. М. Напрями вдосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі в Україні / Т. М. Мельник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 11. – С. 110-117.
3. Письмаченко Л. Митно-тарифне регулювання як засіб захисту економічних інтересів держави у сфері зовнішньої торгівлі / Л. Письмаченко // Економіка та держава: міжнародний науково-практичний журнал. – 2007. – № 12. – С. 49-52.

e-mail: yuliah5@mail.ru

*¹Хтей Н.І., к.е.н., ²Карпій О.П., Дриль О.І.
Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів
Кафедра маркетингу і логістики, ¹старший викладач, ²асистенти*

ОЦІНКА ПОЄДНАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ ТА ЛОГІСТИКИ

Основним завданням будь-якої господарської діяльності є процес збуту клієнтові товару чи послуги. Даний термін можна розглядати в двох аспектах: 1. Простий – це звичайний продаж товарів, який не несе ніякої відповідальності чи зобов'язань перед клієнтом. 2. “Збутовий комплекс”, тобто як діяльність, яка включає процес планування, організації та контролю розміщення товарів та пропозиції їх для продажу.

Основна роль збуту полягає у поєднанні між собою інтересів різних сторін: виробника і посередника, виробника і кінцевого споживача – тобто різних членів каналу збуту.

Поняття збуту застосовується в напрямках як маркетинг так і логістика. Поєднання маркетингу і логістики не є випадковим. З одного боку, «споживач» є кінцевою ланкою в логістичному ланцюгу постачань. І саме на його задоволення повинна бути спрямована логістична діяльність будь якого

підприємства. З іншого боку, логістичні процеси є частиною маркетингової діяльності, яка пов'язана із закупівлями матеріалів і збутом готової продукції.

В комплекс маркетингу, як правило, включають 4 елементи: продукт, ціну, доставка продукту споживачеві та просування продукту. Кінцева мета діяльності в галузі логістики виражається «шістьма правилами логістики»: 1) вантаж (потрібний товар); 2) якість (необхідної якості); 3) кількість (в необхідній кількості); 4) час (доставка в належний час); 5) місце (в потрібне місце); 6) витрати (з мінімальними витратами). Зрозуміло, що мета логістичної діяльності досягається тоді, коли ці 6 правил виконуються, тобто коли потрібний товар необхідної якості в належній кількості і в потрібний час доставлений у потрібне місце з мінімальними витратами.

Окрім спільної мети – задоволення споживача, маркетинг та логістика мають ще дві спільні точки: перша – це товар, і друга – це місце, куди даний товар потрібно доставити. Схема поєднання основних елементів маркетингу та логістики подано на рис. 1.

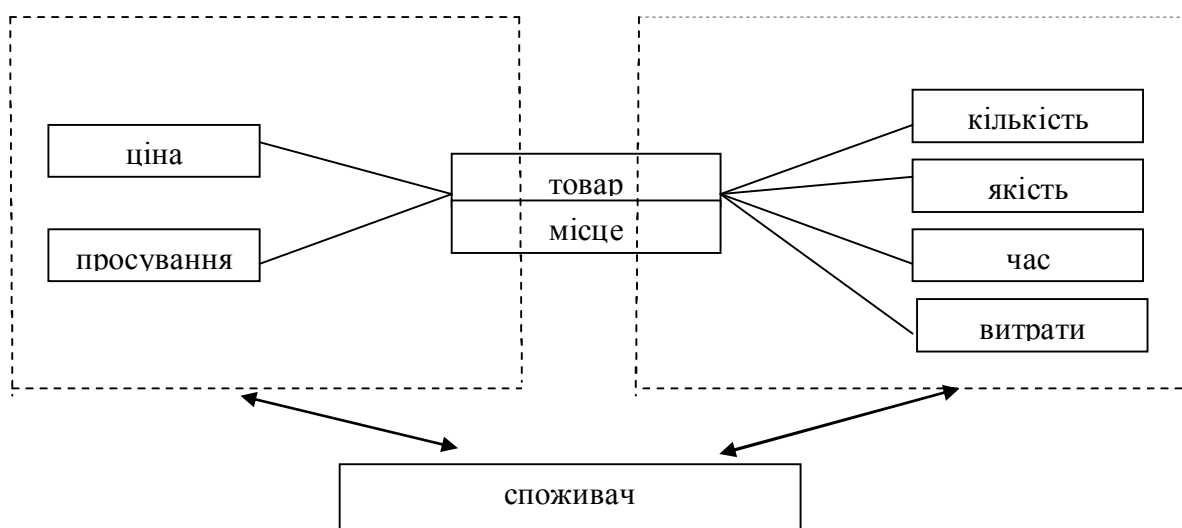

Рис. 1. Поєднання основних елементів маркетингу та логістики

Метою будь-якої виробничої системи є задоволення потреб споживача. Маркетинг і логістика є частинами цієї системи. Маркетинг визначає попит, потреби того чи іншого покупця, а логістика забезпечує просування товарного потоку до споживача. В такий спосіб обидві функції забезпечують єдиний процес і для досягнення успіху повинні правильно взаємодіяти.

Література

1. Уотерс Д. Логистика. Управление цепью поставок: Пер. с англ.. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 503 с.
2. Є. Крикавський. Логістичне управління: Підручник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 648 с.
3. О.В. Бойко, Л.В. Прохор. Місце і значення логістичної концепції в формуванні та реалізації маркетингової стратегії промислового підприємства. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 7 (26). Частина 1. – Луцьк, 2010.

ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СТАН СИРОВИННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Мета українських переробних підприємств агропромислового комплексу, що здійснюють експортно-імпорту діяльність полягає у отриманні максимального ефекту від такого роду діяльності. Досягнення цього можливе лише за умови врахування усіх впливів на кожному з етапів провадження. Враховуючи, конкуренцію на ринку продукції переробки аграрної сировини, виробники зацікавлені у підвищенні її конкурентоспроможності. Виробництво такої продукції не можливе без постійного забезпечення якісною сировиною, тому проблема сировинного забезпечення переробної промисловості є актуальною.

Особливості функціонування галузей переробної промисловості та їх сировинного забезпечення вивчали П. Борщевський, Л. Дейнеко [1], О. Бутнік – Сіверський [2], але необхідність комплексного підходу та постійна актуальність проблеми потребують її подальшої розробки.

Метою цього дослідження є визначення головних факторів, що впливають на стан сировинного забезпечення переробних підприємств агропромислового підкомплексу, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність у Житомирській області.

Конкурентоспроможність продукції переробної промисловості АПК значною мірою залежить від якості сировини та налагодження каналів її постачання. Житомирська область спеціалізується в основному на переробці продукції тваринництва та виробництві молока [3, с. 261]. Переробні підприємства Житомирщини працюють із різними категоріями постачальників, закупаючи сировину у сільськогосподарських підприємствах, фермерських господарствах, підсобних господарствах, сировинно-переробних підприємствах та імпортують її із-за кордону.

Результатом проведеного опитування керівників і спеціалістів переробних підприємств Житомирського регіону підтверджена нестача сировинних ресурсів для реалізації 100% виробничої потужності.

З'ясувалось, що пріоритетними факторами обрання постачальників сировини виступають: якість, ціна, територіальна близькість.

Обрання якісного показника пояснюється тим, що першокласна сировина дає можливість виробити продукцію, яка буде конкурентоспроможною як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку та дозволяє підприємствам швидше і з меншими зусиллями пристосуватися до вимог світових стандартів.

Прийнятні ціни на сировинні джерела дозволяють переробним підприємствам уникати втрат, що пов'язані із значним подорожчанням продукції, адже закупівля дорогої сировини для переробних підприємств АПК

неодмінно підвищить ціни на продукцію та звузить ринки збуту (оскільки інтенсивність конкуренції на ринку харчових продуктів висока, у споживачів є змога обрати ідентичну продукцію іншого виробника).

Територіальна приближеність визначає вибір постачальника сировини регіональними виробниками продуктів переробки АПК, оскільки при перевезенні сировини від постачальників, розташованих на далеких відстанях, підприємства несуть значні транспортні витрати, що позначається на собівартості продукції у сторону її збільшення. Крім того, харчові продукти швидко псуються і втрачають свою цінність, тому швидкість доставки є важливими.

За нестачі сировинних ресурсів, їх низької якості, територіальної близькості кордону з потужною країною - експортером сільськогосподарської продукції змушує переробні підприємства області імпортувати сировину. При ввезенні іноземної сировини у підприємств виникають певні переваги, адже імпортна сировина - якісна, сертифікована відповідно до міжнародних стандартів, що суттєво полегшує продаж товарів з виробленої сировини на міжнародному ринку. Імпортна сировина представлена напівфабрикатами, які потребують лише кінцевої технологічної дообробки і фасування. Це значно скорочує тривалість виробничого циклу виготовлення продукції, прискорює оборотність оборотних коштів і підвищує прибутки. За таких умов різко зростають ризики та негативні наслідки, пов'язані із зовнішнім джерелом забезпечення, а саме: подовженістю ліній забезпечення; митними витратами; складнощами експедиторського супроводження матеріалів; політичними та соціальними проблемами; складнощами оцінки якості роботи іноземних постачальників; системою міжнародних розрахунків; браком рекламації на поставлену сировину і матеріали [3].

Залежність успіху експортно-імпортової діяльності переробних підприємств агропромислового комплексу від джерел сировини та надання останніми переваг зарубіжними аналогам, негативно впливають на національну сировинну базу, тому необхідно вирішити сировинне питання максимально використовуючи місцеві і вітчизняні ресурси.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі може бути побудова моделі національного стратегічного маркетингу, застосування якої на практиці допоможе виробникам продукції переробки АПК у підвищенні ефективності підприємств на базі національного сировинного комплексу.

Література

1. Борщевський П.П. Важливі проблеми галузі / П.П. Борщевський, Л.В. Дейнеко // Харчова і переробна промисловість. – 2006. – № 1. – С. 3-5.
2. Бутнік – Сіверський О. Інвестиційна привабливість підприємства / О.Бутнік-Сіверський, Г.Шматкова, Н Синантьєва // Харчова і переробна промисловість. – 2005. – № 5. – С. 13-15.
3. Дейсан М.М. Комплексна програма розвитку сільського господарства Житомирської області у 2009-2010 роках та на період до 2015 року / М.М. Дейсан, М.П. Дідківський, Є.М. Данкевич, Л.Ф.Бабиш. – Житомир: «Рута», 2009. – 304 с.

4. Юхименко П.І. Міжнародний менеджмент: навч. посіб./ П.І. Юхименко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/10611207/>

e-mail: vika_vp@meta.ua

Шукатко А.О.

*Донецький національний університет, м. Донецьк
Кафедра економічної кібернетики, здобувач*

КЛЮЧОВІ СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Особливості організації діяльності страховика визначаються своєрідністю страхового процесу, на вході та виході якого перебувають гроші, які лише тимчасово затримуються у страховій компанії [1].

Так, страховик приймає від страхувальника гроші не в обмін на суто матеріальний товар (послугу), а для того, щоб у майбутньому використати їх на страхові виплати страхувальникам у разі виникнення страхових випадків.

Зазначена особливість потребує від страховика певних гарантій щодо його здатності відповідати за зобов'язаннями, які прийняті за договорами страхування та перестраховування.

Однією з таких гарантій та, в той же час, найважливішою умовою організації страхової справи виступає фінансова стійкість страхової компанії, що тісно пов'язана із тарифною, фінансовою, інвестиційною та перестраховальною політикою страховика.

Фінансова стійкість забезпечується кількома основними чинниками, серед яких слід зазначити [3]:

- наявність сплаченого статутного капіталу та гарантійного фонду страховика;
- наявність страхових резервів;
- оптимальний портфель розміщення страхових резервів;
- обґрунтовані тарифні ставки;
- збалансований страховий портфель;
- система перестраховування.

Так, основною вимогою до створення страхових компаній є наявність мінімального розміру статутного капіталу. Однак страховик у ході своєї діяльності повинен мати також значний обсяг власних коштів, вільних від зобов'язань, до яких відносяться гарантійний фонд та страхові резерви, адекватні сумі зобов'язань страховика перед страхувальниками. У свою чергу акумульовані страхові резерви можуть бути інвестовані страховою компанією з метою одержання додаткового доходу. Правильний розрахунок тарифних ставок є запорукою фінансової стійкості страхової компанії, бо саме вони враховують реальну ціну ризику, що приймає на себе страховик, та дозволяють сформулювати збалансований страховий портфель. І, нарешті, передача страховою компанією частки великих ризиків перестраховикам зменшує ймовірність

зниження її фінансової стійкості. До того ж з метою забезпечення виконання страховою компанією зобов'язань перед страхувальниками Законом України «Про страхування» передбачається в обов'язковому порядку укладання угоди перестрахування в разі, коли страхова сума за окремим об'єктом страхування перевищує десять відсотків суми сплаченого статутного капіталу і сформованих страхових резервів [2].

Отже, додержання страховою компанією наведених чинників, що по суті є складовими її фінансової стійкості, виступає певною гарантією для страхувальників, які в обмін на сплачені страхові внески отримують від страховика запевнення щодо забезпечення страхового захисту.

Література

1. Базилевич В.Д. Страхова справа / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич. – К.: Знання, 2006. – С. 106-109.
2. Закон України «Про страхування» N 3565-VI (3565-17) від 05.07.2011 // Відомості Верховної Ради України. – Офіц.вид. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – 28 с.
3. Орланюк-Малицкая Л.А. Платежеспособность страховых организаций / Л.А. Орланюк-Малицкая. – М.: Анкил, 1994. – 152 с.

e-mail: shukatkoao@mail.ru

Наші автори

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Науковий ступінь, вчене звання	Місто, навчальний заклад (установа), кафедра (відділ), посада
1.	Абибулаев Д.Р.		АР Крым, Крымский инженерно-педагогический университет, экономический факультет, кафедра международной экономики, студент
2.	Аджимет Г.Х.	к.е.н.	АР Крым, Крымский инженерно-педагогический университет, экономический факультет, кафедра международной экономики
3.	Андрушків Т.І.	к.е.н.	м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, кафедра банківського менеджменту та обліку, доцент
4.	Антонова Е.В.		г. Краматорск, Донбасская государственная машиностроительная академия, факультет автоматизации машиностроения и информационных технологий, студентка группы ИС-07-1
5.	Біленко Д.В.	к.е.н.	м. Донецьк, Донецький національний університет, кафедра економічної кібернетики, асистент
6.	Бондаренко М.П.		м. Київ, Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Відділ "Глобалістики, геополітики та геоekonomіки", аспірант
7.	Бушуєва І.В.	к.фарм.н., доц.	м. Запоріжжя, Запорізький державний медичний університет, кафедра управління і економіки фармації, доцент
8.	Варваров Э.Э.		г. Краматорск, Донбасская государственная машиностроительная академия, факультет автоматизации машиностроения и информационных технологий, студент
9.	Гінцяк Н.О.		м. Житомир, Житомирський національний агроecологічний університет, студент
10.	Грек В.І.		м. Херсон, Херсонський національний технічний університет, кафедра економічної теорії, здобувач
11.	Демченко Валерій Олегович	к.фарм.н.	м. Запоріжжя, Запорізький державний медичний університет, кафедра управління і економіки фармації, асистент
12.	Демченко Вікторія Олександрівна	к.фарм.н.	м. Запоріжжя, Запорізький державний медичний університет, кафедра управління і економіки фармації, старший викладач
13.	Дриль О.І.		м. Львів, Національний університет «Львівська політехніка», Інститут економіки і менеджменту, кафедра маркетингу і логістики, асистент
14.	Дубовик Т.В.	к.е.н., доц.	м. Київ, Київський національний торговельно-економічний університет, кафедра маркетингу та реклами, доцент
15.	Захарчук Т.Б.		м. Житомир, Житомирський національний агроecологічний університет, кафедра ЗЕД підприємств, студент-магістр

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Науковий ступінь, вчене звання	Місто, навчальний заклад (установа), кафедра (відділ), посада
16.	Зубов Д.А.	д.т.н., проф.	г. Луганск, Восточноукраинский национальный университет им. В.Даля, профессор
17.	Карпій О.П.		м. Львів, Національний університет «Львівська політехніка», Інститут економіки і менеджменту, кафедра маркетингу і логістики, асистент
18.	Климко О.І.		м. Донецьк, Донецький національний технічний університет, кафедра прикладної математики та інформатики, студентка
19.	Кльомін О.С.		м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, кафедра захисту інформації, студент 4-го курсу
20.	Коваленко О.В.		м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту, аспірантка
21.	Кормановський С.І.	к.т.н.	м. Вінниця, Вінницький національний аграрний університет, доцент
22.	Красиленко В.Г.	к.т.н., с.н.с., проф.	м. Вінниця, ВСЕІ Університету "Україна", кафедра інформаційних технологій, професор
23.	Кулик Є.І.	к.е.н., доц.	м. Донецьк, Донецький державний університет управління, кафедра "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності", доцент
24.	Любар О.О.		м. Вінниця, Вінницький національний аграрний університет, кафедра організації обліку та звітності, старший викладач
25.	Мединська Т.І.	к.е.н.	м. Рівне, Рівненський інститут слов'язнавства Київського славистичного університету, кафедра Менеджменту організацій і зовнішньоекономічної діяльності, в.о. доцента
26.	Мельник А.М.		м. Вінниця, Вінницький національний аграрний університет, студент
27.	Мельников А.Ю.	к.т.н, доц.	г. Краматорск, Донбасская государственная машиностроительная академия, кафедра интеллектуальных систем принятия решений, доцент
28.	Мирошніченко О.О.		м. Харків, Харківська національна академія міського господарства, студентка 2 курсу
29.	Молодожонова О.О.		м. Запоріжжя, Запорізький державний медичний університет, кафедра управління і економіки фармації, асистент
30.	Мосолова К.С.		м. Львів, Національний університет "Львівська політехніка", кафедра "Захист інформації", студентка 4-го курсу
31.	Оберван О.Р.		м. Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, Економічний факультет, кафедра економіки України імені Михайла Туган-Барановського, аспірант

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Науковий ступінь, вчене звання	Місто, навчальний заклад (установа), кафедра (відділ), посада
32.	Петлюченко В.В.		м. Херсон, Херсонський національний технічний університет, кафедра економічної теорії, старший викладач
33.	Раздобаріна М.Г.		м. Харків, Харківська національна академія міського господарства, студентка 5 курсу
34.	Родіонова І.В.		м. Хмельницький, Хмельницький національний університет, аспірантка
35.	Світлична В.Ю.	к.е.н., доц.	м. Харків, Харківська національна академія міського господарства, кафедра обліку і аудиту, доцент
36.	Світлична Т.І.	к.е.н., доц.	м. Харків, Харківська національна академія міського господарства, кафедра економіки будівництва, доцент
37.	Сеїт-Маметов Л.Е.		АР Крим, РВНЗ "Кримський інженерно-педагогічний університет", кафедра економічної теорії та міжнародної економіки, студент
38.	Сергейцев І.В.		м. Луганськ, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, факультет інноваційної економіки і кібернетики, кафедра маркетингу, студент
39.	Спірін А.В.	к.т.н.	м. Вінниця, Вінницький національний аграрний університет, доцент
40.	Спірін С.А.		м. Вінниця, Вінницький національний аграрний університет, студент
41.	Ткаченко Н.О.	к.фарм.н., доц.	м. Запоріжжя, Запорізький державний медичний університет, кафедра управління і економіки фармації, доцент
42.	Уварова Т.В.		м. Луганськ, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, факультет інноваційної економіки і кібернетики, кафедра управління та економічної теорії, студентка
43.	Устименко Т.С.		м. Запоріжжя, Запорізький державний медичний університет, кафедра управління і економіки фармації, студент
44.	Ушкаренко Ю.В.	д.е.н., проф.	м. Херсон, Херсонський національний технічний університет, кафедра економічної теорії, завідувач кафедри
45.	Феджора О.З.		м. Львів, Національний університет "Львівська Політехніка", кафедра безпеки інформаційних технологій, студент 4-го курсу
46.	Фогель Ю.Ю.		м. Житомир, Житомирський національний агроекологічний університет, кафедра ЗЕД підприємств, студент-магістр
47.	Хтей Н.І.	к.е.н.	м. Львів, Національний університет «Львівська політехніка», Інститут економіки і менеджменту, кафедра маркетингу і логістики, ст. викладач

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Науковий ступінь, вчене звання	Місто, навчальний заклад (установа), кафедра (відділ), посада
48.	Чигирь С.А.		г. Краматорск, Донбасская государственная машиностроительная академия, факультет автоматизации машиностроения и информационных технологий, студент группы ИС-07-1
49.	Шевчук Г.В.		м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, кафедра комп'ютерних наук, ст. гр. ПЗзмсм-51
50.	Шевчук Р.П.	к.т.н.	м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, кафедра комп'ютерних наук, доцент
51.	Шкатула В.П.		м. Житомир, Житомирський національний агроекологічний університет, аспірант
52.	Шукатко А.О.		м. Донецьк, Донецький національний університет, кафедра економічної кібернетики, здобувач
53.	Яцковська Р.О.		м. Вінниця, Вінницький національний аграрний університет, кафедра економічної кібернетики, асистент
54.	Яцковський В.І.	к.т.н., доц.	м. Вінниця, Вінницький національний аграрний університет, кафедра альтернативних джерел енергії, доцент

Зміст

Секція 1. Інформаційні системи і технології.....	3
Демченко В.О., Ткаченко Н.О., Демченко В.О., Суховий Г.П. Застосування інформаційних технологій управління з метою підвищення ефективності функціонування організації	3
Кльомін О.С. USB-token – безпечна авторизація в сучасних системах інформаційного доступу	4
Красиленко В.Г., Яцковський В.І., Яцковська Р.О. Дослідження та моделювання багатопортової нейромережевої гетеросоціативної пам'яті з адаптивно-еквівалентністним нелінійним зважуванням	6
Мельников А.Ю., Антонова Е.В., Чигирь С.А. Программная система для работы с отраслевыми образовательными стандартами.....	10
Мельников А.Ю., Варваров Э.Э. Интерактивный модуль для создания тестов.....	12
Мосолова К.С. NFC та біометрична ідентифікація – новітні технології безконтактних платежів	14
Спірін С.А., Кормановський С.І., Спірін А.В. Метод відбору ознак для розпізнавання динамічних об'єктів	15
Феджора О.З. Ризики використання «хмарних» обчислень зловмисником.....	17
Чуйко Є.О., Устименко Т.С., Молодогонова О.О., Бушуєва І.В. Інформаційна складова прайс-моніторингу ОТС – препаратів фармацевтичного ринку	18
Шевчук Р.П., Шевчук Г.В. Приховування даних у трафіку IP-телефонії на основі періодичної заміни сигнатур	20
Секція 2. Економічні науки	22
Абибулаєв Д.Р., Аджимет Г.Х. Анализ теневого сектора в экономике Украины и методы сокращения нелегального бизнеса	22
Андрушків Т.І. Удосконалення системи оцінки кредитоспроможності позичальника за умов економічної кризи	23
Беленко Д.В. Механизм трансформации вуза в университет инновационного типа	26
Бондаренко М.П. Динаміка розвитку туристичного сектору в умовах обмежувального цінового фактору на ПММ	28
Гінцяк Н.О. Проблеми конкурентоспроможності підприємства та чинники її підвищення	31
Дубовик Т.В. Соціальні мережі в маркетинговій діяльності підприємств	34
Захарчук Т.Б. Напрями мінімізації ризиків зовнішньоекономічної діяльності	36
Зубов Д.А. Научный менеджмент как эффективное средство поиска источников финансирования науки.....	38
Климко О.І. Концептуальна модель управління інтелектуальним капіталом підприємства	39
Коваленко О.В. Глобалізація як новітній фактор впливу на фінансову систему України ..	41
Кулик Є.І. Вплив фінансової кризи на економіку України	45
Любар О.О., Мельник А.М. Організація бухгалтерського обліку в діяльності підприємства	48
Мединська Т.І. Значення інвестицій американських транснаціональних компаній в національних економіках приймаючих країн	50
Оберван О.Р. Основні напрями реалізації соціальної політики в умовах формування інноваційної економіки в Україні.....	51
Петлюченко В.В. Роль сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в аграрному секторі країни	54
Родіонова І.В. Активізація інтеграції підприємств в системі трансферу технологій: стан та чинники забезпечення	56

Світлична В.Ю., Раздобаріна М.Г. Національна фінансова звітність: необхідність та перспективи гармонізації з міжнародними стандартами	59
Світлична Т.І., Мирошніченко О.О. Актуальні питання інноваційної моделі розвитку будівельного комплексу України	63
Сеит-Маметов Л.Э. Евро 2012 и Украина: к постановке проблемы	67
Сергейцев І.В., Уварова Т.В. Специфіка використання інструментів внутрішнього PR в управлінні персоналом ІТ-компаній	69
Ушкаренко Ю.В., Грек В.І. Соціально-економічна й екологічна сутність сільськогосподарської кооперації	70
Фогель Ю.Ю. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств	72
Хтей Н.І., Карпій О.П., Дриль О.І. Оцінка поєднання елементів маркетингу та логістики	74
Шкатула В.П. Фактори, які впливають на стан сировинного забезпечення переробних підприємств АПК	76
Шукатко А.О. Ключові складові фінансової стійкості страхової компанії	78
Наші автори	80

Віддруковано з готових діапозитивів в СМП "Тайп"
46006, м. Тернопіль, вул. Чернівецька, 44б,
тел./факс 8(0352) 52-61-61, 52-75-00